

Lastekaitseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga tehakse muudatusi lastekaitseaduses, sotsiaalhoolekande seaduses, psühhiaatrilise abi seaduses ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduses. Muudatustega suurendatakse eri valdkondades lastega töötavate spetsialistide koostööd lastekaitsetöötajatega abivajavate laste märkamisel ja abistamisel. Selleks täpsustatakse kehtivat abivajavast lapsest teavitamise kohustust ning sätestatakse need lastega töötavad isikud, kellel on suurendatud kohustus lapse abivajadust märgata ja sellest kohaliku omavalitsuse üksuse (edaspidi KOV) lastekaitsetöötajat teavitada, edastades kohe ka vajalikud andmed lapse ja tema arvatava abivajaduse kohta. Lisaks täpsustatakse eelnõuga KOV-i ja Sotsiaalkindlustusameti (edaspidi SKA) seaduses sätestatud lastekaitseülesannete täitmiseks vajalike isikuandmete, sealhulgas terviseandmete töötlemise aluseid ja ulatust. Samuti tehakse eelnõuga väiksemaid muudatusi, mis puudutavad SKA ülesandeid lastekaitse korraldamisel ning järelevalve tegemisel lastekaitseaduse ja sotsiaalhoolekande seaduse täitmise üle.

Muudatustega parandatakse ka tuge hooldus-, eestkoste- ja lapsendajaperedele, kes on võtnud enda perekonda kasvama teisest perest pärit lapse. Eelnõuga kehtestatakse perepõhise asendushoolduse tugiteenuste sisu, korraldus ja rahastamine. Tugiteenuste reguleerimine on oluline, et pakkuda vastutusrikka ülesande võtnud peredele täiendavat tuge ja kindlustada seeläbi peres kasvavate laste heaolu. Samuti toetab seni projektipõhiselt Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) vahenditest rahastatud tugiteenuste reguleerimine riigi laiemat suunda, et vanemlikust hoolest ilma jäänud lapsed saaksid kasvada asutuse asemel uues peres.

Eelnõuga luuakse ka võimalus varajaseks märkamiseks ja info liikumiseks, kui lapse andmed varajast sekkumist vajava seisundi kohta on kantud tervise infosüsteemi. Sellisel juhul liigub info abivajaduse kohta otse KOV-ile, et peredele proaktiivset tuge pakkuda. Lisaks võib SKA algatada sellise info saamisel proaktiivselt puude raskusastme tuvastamise.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu on ette valmistanud Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna nõunikud Maarja Kärson (tel 5915 7795, maarja.karson@sm.ee), Elmet Puhm (tel 58872105, elmet.puhm@sm.ee) ja Marge Hindriks (tel 5915 8158, marge.hindriks@sm.ee) ning sama osakonna lastekaitsepoliitika juht Helen Jõks (tel 5913 6865, helen.joks@sm.ee).

Eelnõu mõjude hindamise osa on teinud Sotsiaalministeeriumi analüüsi ja statistika osakonna pere- ja pensionipoliitika analüüsijuht Mari Sarv (tel: 626 9363, e-post: mari.sarv@sm.ee).

Eelnõu juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusloome- ja isikuandmete kaitse nõunik Alice Sündema (tel: 626 9271, e-post alice.sundema@sm.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse järgmisi seaduste redaktsioone:

- 1) lastekaitseseadus (LasteKS) avaldamismärkega RT I, 06.01.2023, 15;
- 2) puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus (PISTS) avaldamismärkega RT I, 30.06.2023, 59;
- 3) psühhiaatrilise abi seadus (PsAS) avaldamismärkega RT I, 11.03.2023, 73;
- 4) sotsiaalhoolekande seadus (SHS) avaldamismärkega RT I, 14.12.2023, 4 (kehtib alates 01.01.2025) ja RT I, 14.12.2023, 5 (kehtib alates 01.07.2025).

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthälteenamus.

Eelnõu on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs käesoleva seletuskirja 6. punktis.

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse 18. mai 2023. a korralduse nr 131 „Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2023-2027“ punktiga 9.1.20.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu eesmärk on parandada lastekaitseüsteemi pakutavat abi vajavate laste märkamist, nende abini jõudmist ja abistamist, täpsustada lastekaitsetöökäesoleva andmevahetuse aluseid ja korda ning pakkuda riigipoolset stabiilset tuge hooldus-, eestkostes- ja lapsendajaperedele.

Lastekaitseüsteemi puudutavate muudatuste kohta valmis 2023. aasta suvel [lastekaitse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus laste heaolu suurendamiseks](#) (edaspidi lastekaitse VTK). Lastekaitse VTK-s esitatud muudatusettepanekud viiakse ellu kahe etapis. Käesolevas esimeses eelnõus reguleeritakse kõige kiiremat muutmist vajavaid küsimusi, teine eelnõu valmib 2025. aasta kevadel ja hõlmab mahukamat osa lastekaitse VTK-s esitatud muudatustest. Ühe olulisema muudatusena sätestatakse lastega töötavate isikute kohustus teavitada abivajavast lapsest ja edastada koos sellega vajalikus ulatuses andmeid lapse ja last kasvatava isiku kohta. Seaduses nimetatakse need spetsialistid, kes mängivad lastekaitseüsteemis võtmerolli, et abivajavad lapsed jõuaksid õigel ajal lastekaitsetöötaja vaatevälja ja seeläbi vajaliku abini. Teine oluline osa eelnõust puudutab lastekaitsevaldkonnas isikuandmete töötlemist, mis on praegu õigusaktides selgelt reguleerimata. Selleks lisatakse LasteKS-i uus peatükk isikuandmete töötlemise kohta, milles sätestatakse KOV-is ja SKA-s isikuandmete töötlemise eesmärgid ja ulatus. Eelnõus tehakse veel täpsustavaid ja selgitavaid muudatusi, mis puudutavad SKA lastekaitse- ja järelevalveülesannete täitmist.

Eelnõuga reguleeritakse ka perepõhise asendushoolduse tugiteenuste korraldamine, et pakkuda hooldus-, eestkostes- ja lapsendajaperedele suuremat tuge teisest vanemast sündinud laste kasvatamisel ning kindlustada seeläbi rohkemate perede lisandumine süsteemi ja laste jõudmine asutuse asemel uude perekonda. Seni on riigi poolt pakutud tugiteenuseid rahastatud projektipõhiselt ESF vahenditest, kuid projektipõhine tegevus ei taga kindlust peredele ega võimalda ka tugiteenuste süsteemi enda piisavat arengut. Perepõhise asendushoolduse edendamiseks valmis 2023. aasta kevadel [sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus](#) (edaspidi asendushoolduse VTK), mis muu hulgas käsitles ka asendushoolduse perepõhiste tugiteenuste reguleerimist.

Eelnõuga luuakse ka võimalus varajaseks märkamiseks ja info liikumiseks, kui lapse andmed varajast sekkumist vajava seisundi kohta on kantud tervise infosüsteemi. Sellisel juhul liigub info

abivajaduse kohta otse KOV-ile, et peredele proaktiivset tuge pakkuda. Lisaks võib SKA algatada sellise info saamisel proaktiivselt puude raskusastme tuvastamise.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-ga 1 muudetakse lastekaitseadust (LasteKS).

Eelnõu § 1 punktiga 1 tunnistatakse kehtetuks LasteKS § 14 lõike 1 punkt 7, mille kohaselt on Sotsiaalministeeriumi ülesanne korraldada lastekaitsetöötajate täienduskoolitusi. Samuti tunnistatakse kehtetuks sama paragrahvi lõige 2, mis volitab valdkonna eest vastutavat ministrit kehtestama lastekaitsetöötajate täienduskoolituse tingimused ja korra, see volitusnorm viiakse SKA ülesandeid reguleerivasse LasteKS §-i 15 (vt eelnõu § 1 p 5). Kuni 2022. aastani korraldab Sotsiaalministeerium täienduskoolitusi riigi teadus- ja arendusametuse Tervise Arengu Instituudi kaudu. Alates 2023. aastast on lastekaitsetöötajate täienduskoolituse korraldamise ülesanne antud SKA-le. Selleks muudeti alates 01.01.2023 sotsiaalkaitseministri määruse „Lastekaitsetöötajate täienduskoolituse tingimused ja kord“ § 3 lõiget 1, mille kohaselt korraldab koolitust Sotsiaalministeerium SKA või eraõigusliku juriidilise isiku kaudu. SKA täidab valdkonna rakendusametuse rolli mitmeid olulisi riigi ülesandeid lastekaitse korraldamisel. Seetõttu antakse täienduskoolituste korraldamise ülesanne eelnõuga täies ulatuses rakendusametusele ja kaob Sotsiaalministeeriumi korraldav roll, mis tegelikult on ka praegu vähene. Ministeerium kehtestab ülesande täitmise täpsemad tingimused täienduskoolituse tingimusi ja korda reguleerivas sotsiaalkaitseministri määruses. Seoses nimetatud muudatusega tuleb muuta ka viidatud määrust, kustutades selle §-st 3 viite Sotsiaalministeeriumi korraldavale rollile (vt eelnõule lisatud rakendusaktide kavandid).

Eelnõu § 1 punktiga 2 tehtav muudatus on seotud eelnõu § 1 punktiga 1 tehtava muudatusega: edaspidi viidatakse LasteKS § 14 lõikes 3 üksnes selle paragrahvi lõike 1 punktidele 5 ja 6, kuid võrd lõike 1 punkt 7 tunnistatakse kehtetuks.

Eelnõu § 1 punktiga 3 muudetakse LasteKS § 15 lõike 3 punkti 1¹ ja lisatakse SKA ülesandena ka hooldusperede leidmine. Kehtivas seaduses on SKA ülesannetena nimetatud hooldusperede sobivuse hindamine ja hooldusperede ettevalmistamisega seotud toimingute tegemine. Samas on SKA viimastel aastatel planeerinud ja teinud ka uute hooldusperede leidmiseks vajalikke tegevusi teavituste, üleskutsete ja meediakampaaniate kaudu, kuid kohustusena ei ole seda siiani seaduses reguleeritud. Samasugune ülesanne pannakse KOV-idele SHS-i muudatusega, mille kohaselt lisatakse SHS § 45⁹ lõikesse 4 punkt 7.

Eelnõu § 1 punktiga 4 täpsustatakse LasteKS § 15 lõike 3 punkti 3 SKA ülesandeid puudutavas. Lõike 3 punkti 3 lisatakse, et abivajava ja hädaohus oleva lapse abistamiseks nõustab SKA lisaks ametiasutustele ja juriidilistele isikutele ka füüsilisi isikuid. Seda ülesannet täidab SKA lasteabitelefoni 116 111 kaudu, mille peamine eesmärk on võimaldada lastel, noortel ja täiskasvanutel nõu küsida, abi saada ja abivajavast või hädaohus olevast lapsest teatada.¹ Lasteabi poole pöördumiste arv on aasta-aastalt kasvanud, sealhulgas tänu SKA arendus- ja teavitustööle. 2023. aastal tehti kokku 16 918 pöördumist, mida oli 5% võrra rohkem kui 2022. aastal (16 133 pöördumist) ja ligi ¼ võrra rohkem kui 2021. aastal (12 855 pöördumist). Seejuures tegid 2023. aastal ca 40% pöördumistest lapsed ja lapsevanemad.² Seega on füüsiliste isikute – nii laste, lapsevanemate kui ka teiste lastega kokkupuutuvate inimeste – nõustamine samuti üks SKA olulisi

¹ www.lasteabi.ee.

² <https://lasteabi.ee/et/statistika>.

ülesandeid, mis praegu seaduses selgelt kirjas ei ole. Juriidiliste isikute puhul kustutatakse sättest laiend „avalik-õiguslike ja eraõiguslike“, sest juriidilise isiku mõiste juba hõlmab neid kahte liiki.

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse LasteKS § 15 lõiget 3 punktiga 4¹, milles antakse SKA-le lastekaitsetöötajate täiendkoolituste korraldamise ülesanne. Muudatust on täpsemalt selgitatud eespool LasteKS § 14 muutmise juures (vt eelnõu § 1 p 1).

Eelnõu § 1 punktiga 6 täiendatakse LasteKS § 15 lõike 3 punkti 6 eesmärgiga täpsustada SKA lasteabitelefoni pidamise ülesannet, millega on funktsionaalselt seotud mitu muud SKA lastekaitseülesannet. Sätte kehtivas sõnastuses on SKA ülesanne lasteabitelefoni 116 111 pidamine. LasteKS § 27 lõike 2 kohaselt saab lasteabitelefoni teatada abivajavast lapsest (viide sellele sisaldub ka LasteKS § 29¹ lõikes 2) ning LasteKS § 27 lõike 3 alusel võib lasteabitelefoni rolli mõista üksnes teabe vahendajana pöörduja ja KOV-i vahel. Tegelikult on SKA lasteabi roll lastekaitseüsteemis palju mitmekülgsem ega piirdu vaid teadete vahendamisega. Lasteabile telefoni, veebivestluse või e-kirja teel saabunud pöördumise puhul peab SKA ametnik esmalt välja selgitama lapse abivajaduse, et valida sobiv edasine tegevuskäik. Osa pöördujaid vajavad lihtsalt ärakuulamist või nõuannet, pöördumises ei anta teavet LasteKS § 26 tähenduses abivajavast lapsest. Sellisel juhul ei ole vaja teavet KOV-ile edastada ega haldusmenetlust alustada. Kui pöördumine puudutab abivajavat last, tuleb SKA-l hinnata, kas tegemist on abivajava lapsega, kelle kohta tuleb teade tavapärasel korral edastada tegelemiseks KOV-ile, või hädaohus oleva lapsega LasteKS § 30 tähenduses, kelle abistamiseks tuleb kohe teavitada Häirekeskust või politseid ning kelle tervise või elu kaitseks võib olla vajalik lastekaitsetöötaja otsusega laps ajutiselt perekonnast eraldada LasteKS § 33 alusel. Töövälisel ajal (õhtul, öösel, nädalavahetusel) teeb otsuse lapse ajutiseks perekonnast eraldamiseks üldjuhul SKA. Kokkuvõttes ei kajasta praegu seaduses nimetatud ülesanne „lasteabitelefoni 116 111 pidamine“ piisavalt täpselt SKA tegevust lasteabitelefoni ja muude suhtluskanalite kaudu lasteabile saabunud pöördumiste vastuvõtmisel ja neile reageerimisel. Seetõttu sätestatakse eelnõus SKA ülesandena lisaks lasteabitelefoni 116 111 pidamisele lasteabile saabunud teabe vastuvõtmine, lapse abivajaduse väljaselgitamine ja hädaohus oleva lapse ajutine perekonnast eraldamine LasteKS § 33 alusel. Lisaks sellele pakub SKA lasteabi nii telefoni kui teiste suhtluskanalite kaudu kõigile asutustele ja isikutele ööpäevaringset nõustamist abivajava või hädaohus oleva lapse abistamiseks, mis on seaduses eraldi välja toodud (vt LasteKS § 15 lg 3 p 3 ja eelnõu § 1 p 4).

Eelnõu § 1 punktiga 7 täiendatakse LasteKS § 15 lõikega 3¹, mis volitab valdkonna eest vastutavat ministrit kehtestama määrusega lastekaitsetöötajate täienduskoolituse tingimused ja korra. Kehtivas seaduses sisaldub samasisuline volitusnorm LasteKS § 14 lõikes 2, aga seoses täienduskoolituste ülesande andmisega SKA-le tuuakse volitusnorm SKA ülesannete juurde.

Eelnõu § 1 punktiga 8 muudetakse LasteKS § 15 lõikes 4 sätestatud ülesannete loetelu, mille täitmist on SKA-l lubatud eraõiguslikule isikule halduslepinguga üle anda – loetelust jäetakse välja lõike 3 punktis 6 nimetatud lasteabitelefoni pidamise ülesanne (täiendatud eelnõu § 1 punktiga 6). Lasteabitelefon 116 111 on täies mahus riiklikult rahastatud teenusena toiminud alates 2009. aastast. Kuni 2015. aastani korraldas teenuse pakkumist Sotsiaalministeerium koostöös eraõiguslike teenusepakkujatega. LasteKS-i jõustumisega 2016. aastal anti lasteabitelefoni pidamise ülesanne SKA-le. Praegu osutab SKA lasteabitelefoni teenust ise, hankides lepinguga vaid pöördumiste vastuvõtmiseks, haldamiseks ja salvestamiseks vajalikku tehnilist kõnekeskuse teenust. Lasteabi on kujunenud üheks SKA keskseks teenuseks abivajavate ja hädaohus olevate laste abistamisel, mille raames pakutakse nii laiapõhjalist nõustamist lastega seotud küsimustes kui ka konkreetset sekkumist ja abi hädaohus oleva lapse kaitseks. Lasteabi konsultandid on ühtlasi lastekaitsetöötajad LasteKS § 19 lõike 1 tähenduses, kes täidavad seaduses ette nähtud ülesandeid lapse õiguste ja

heaolu tagamisel, sealhulgas võivad teha LasteKS §-s 33 nimetatud haldusotsuseid lapse ajutiseks perest eraldamiseks. Kui võrd eelnõuga täiendatakse SKA ülesannet pidada lasteabitelefoni, tuues välja ka lasteabitelefoni funktsionaalselt seotud SKA ülesanded, ei tule edaspidi kõne alla nende ülesannete üleandmine täitmiseks eraõiguslikule isikule. Seetõttu tuleb LasteKS § 15 lõikest 4 seda võimaldav viide eemaldada.

Eelnõu § 1 punktiga 9 täiendatakse LasteKS § 20 lõigetega 5–7, milles täpsustatakse lapsega töötamise keelu ümberhindamise taotluse menetlemise korda ja tähtaega SKA-s, et tagada suurem õigusselgus. Sellist taotlust saab SKA-le esitada väga erandlikel juhtudel LasteKS § 20 lõikes 4 toodud tingimustel. Lõikes 5 sätestatakse, et sama paragrahvi lõikes 4 nimetatud taotluses tuleb esitada põhjendused keelu ümberhindamise aluse ja vajaduse kohta ning lisada isiku suhtes jõustunud süüdimõistva kohtuotsuse koopia. Lõikes 6 sätestatakse, et SKA lahendab taotluse 60 päeva jooksul ning tunnistab isikule kehtiva lapsega töötamise keelu kehtetuks, kui on täidetud § 20 lõikes 4 sätestatud tingimused – kohtuotsuse kohaselt toime pandud tegu ei oleks taotluse esitamise ajal kehtiva õiguse alusel karistatav või tegu oleks karistatav § 20 lõikes 2 nimetatud süüteo (mis piirab lapsega töötamise õigust ajutiselt karistuse kehtivuse ajal) ja karistusregistri seaduse (KarRS) §-s 24 sätestatud karistusandmete kustutamise tähtaeg on möödunud. Lõike 7 kohaselt edastab SKA otsuse lapsega töötamise keelu kehtetuks tunnistamise kohta karistusregistri volitatud töötajale, kes eemaldab isiku karistusandmed karistusregistri seaduse § 20 lõike 1 punkti 9 alusel tehtava päringu vastusest. KarRS § 20 lõike 2¹ alusel kuvatakse LasteKS-i tähenduses lapsega töötava isiku või vastavale kohale kandideeriva isiku seadusega sätestatud nõuetele vastavuse kontrollimiseks tehtava päringu vastus positiivse või negatiivse tulemusena nii kehtivate kui ka arhiveeritud karistusandmete kohta. Isiku karistusandmete eemaldamisel päringu vastus ei kinnita kehtivat lapsega töötamise piirangut.

Eelnõu § 1 punktis 10 sätestatakse, et kehtiv LasteKS § 27¹ loetakse §-ks 27² ja seadust täiendatakse uue §-ga 27¹, mille pealkiri on „Lapsega töötava isiku teade abivajavast lapsest“. Lisatav paragrahv on sisuliselt § 27 jätk, mistõttu tuleb sätete loogiliseks järgnevuseks olemasolevat numeratsiooni muuta.

Lisatav § 27¹ täiendab kehtivat § 27 abivajavast lapsest teatamise kohta. Selle eesmärk on rõhutada lastega sageli kokku puutuvate spetsialistide kohustust lapse abivajadust märgata ja sellele reageerida, samuti täpsustada, milliseid andmeid peavad ja võivad spetsialistid koos abivajava lapse teatega edastada ning millist infot on neil õigus saada lapse olukorra kohta pärast teatamist. Tegemist ei ole olemuslikult uue kohustusega, sest LasteKS § 27 lõige 1 juba kohustab kõiki isikuid, kellel on olemas teave abivajavast lapsest, sellest lastekaitsele teada andma. Paraku näitavad andmed ja mõönavad ka spetsialistid, et lapse abivajadusele ei reageerita alati õigel ajal. Uuringu kohaselt leiavad lastekaitsetöötajad, et juhtumid jõuavad lastekaitse vaatevälja liiga hilja, kui lapse ja pere probleemid on juba suured ja sedavõrd keerukad, et vajavad sekkumisi ja teenuseid, mis ei ole kiiresti kättesaadavad.³ Tõenäolisemalt teavitatakse lastekaitsetöötajat juba suuremate probleemidega lapsest ja perest. Lastega töötavate spetsialistide seas 2019. aastal korraldatud küsitlus⁴ kinnitas, et spetsialistide tegevus abivajava lapse märkamise korral on erinev ja seda mitmesugustel põhjustel. Küsimusele, kas abivajavast lapsest märkamisel teavitati lastekaitset, vastas 41%, et on seda iga juhtumi puhul teinud, 19% oli mõnikord teavitanud ja 25% ei olnud lastekaitset teavitanud. Üsna paljud vastasid, et teavitamine polnud vajalik, kuna spetsialist lahendas

³ Civitta. [Tänapäevase lastekaitse juhtumikorralduse, andmevahetuse ja e-teenuste analüüs](#), 2022, lk 11.

⁴ Küsitluse korraldas 2019. aastal Sotsiaalministeerium eesmärgiga aru saada, kes on lastega töötavate spetsialistide hinnangul abivajav ja hädaohus olev laps, kas ja millistel juhtudel teavitavad spetsialistid abivajavast lapsest lastekaitset ja mida on spetsialistidel vaja, et lapse abivajadust paremini märgata ja sellele reageerida. Küsitlusele vastas 301 eri valdkondade spetsialisti.

olukorra ise. Samas oli koguni 52% vastanutest jätnud teavitamata seetõttu, et nad ei olnud teavitamise vajalikkuses kindlad või arvasid, et teavitamine pole nende ametist tulenevalt lubatud. Vastati ka seda, et abivajavast lapsest ei teavitatud, kuna asutuses ei ole selget juhust, kuidas peaks sellises olukorras käituma. Osa vastajaid ei teadnud, kuhu või kellele peaks abivajavast lapsest teada andma. Kokkuvõttes näitas küsitlus, et arvestatav osa spetsialiste ei ole teatamiskohustusest teadlik (sh et teatamist ei takista erialane konfidentsiaalsuskohustus) või ei oska hästi eristada juhtumeid, millega nad võiksid ise toime tulla või mis nõuaks juba lastekaitsetöötaja sekkumist.

Seaduses sõnaselgelt sätestatud kohustus aitab spetsialistidel teadvustada oma erilist rolli lapse heaolu tagamisel ning vähendada neid olukordi, kus abivajavast lapsest ei teavitata seetõttu, et ei olda kindlad selle vajalikkuses või lubatavuses (konfidentsiaalsuskohustusega elualadel), abivajadus ei näi piisavalt suur või soovitakse vältida konflikti lapse vanematega. Seadusest tulenevale kohustusele viitamine aitab põhjendada lastekaitse kaasamist ka suhtluses lapse ja lapsevanematega. Muutuste rakendumise toetamiseks luuakse spetsialistidele abistavad töövahendid (vormid ja juhendid), mille abil hinnata lapse heaolu ja otsustada, kas olukord nõuab lastekaitse teavitamist.

Paragrahvi 27¹ lõikes 1 nimetatakse lastega töötavad isikud (LasteKS § 18 lg 2), kellel oma kutse- või erialast ja tööülesannetest tulenevalt on võimalus ning ka professionaalsed oskused märgata lapse võimalikku abivajadust. Seetõttu võib nendelt spetsialistidelt oodata tavapärasest suuremat tähelepanelikkust abivajava lapse märkamisel ja talle vajaliku abi kindlustamisel. Erilise hoolsuskohustusega spetsialistid on: alus-, põhi-, kesk-, kutse- ja huvihariduse ning lastehoiu õpetajad ja tugispetsialistid, lastehoius töötavad lapsehoidjad, laste hoolekandeesutuse töötajad, noorsootöötajad, treenerid, huviringi juhendajad, tervishoiutöötajad, politseiametnikud ja ohvriabitöötajad, kes puutuvad töös või kutsetegevuses vahetult lapsega kokku. Kui haridus- ja noorsootöö valdkonna spetsialistide igapäevatöö ongi seotud laste ja noortega (neil on ka vastav erialane ettevalmistus), siis treenerite, huviringi juhendajate, tervishoiutöötajate, politseiametnike ja ohvriabitöötajate puhul laieneb eriline hoolsuskohustus neile isikutele, kes vahetult just lapsega (lastega) töötavad. Seejuures võivad kokkupuuted olla igapäevased (nt lastearst, noorsoopolitsei) või harvemad (nt perearst, patrullpolitseinik, ohvriabitöötaja), kuid nende spetsialistide eriline hoolsuskohustus on seotud nende töö iseloomuga, milleks on inimeste abistamine, nende tervise, heaolu või turvalisuse eest hoolitsemine.

Lõikes 1 loetletud spetsialistid on nn võtmespetsialistid, kellel on oluline roll lapsele abi osutavas lastekaitsevõrgustikus (LasteKS § 29 lg 2). Võrgustikutöö algab juba abivajaduse märkamisest ja sellele asjakohasest reageerimisest. Lastekaitse juhtumikorralduse uuringus toodi välja, et lastekaitsetöö võrgustikku kuuluvad vastavalt juhtumile kooli/lasteaija õpetaja või sotsiaalpedagoog, politsei, perearst, prokuratuur, kohus, peretöötaja, psühholoog, noorsootöötaja. Olenevalt piirkonnast on lastekaitse koostöövõrgustik mõnevõrra erinev, samuti võib võrgustik ühe juhtumi puhul juhtumi edenedes vastavalt lapse abivajaduse ja probleemide lahenemisele muutuda.⁵ Lastekaitsetöötajate hinnangul peaksid eelkõige tervishoiutöötajad ja haridustöötajad rohkem abivajavatest lastest teavitama, aga nimetati ka teisi koostööpartnereid nagu noortekeskused, haiglate erakorralise meditsiini osakonnad, muud tervishoiuasutused ja terapeudid/psühholoogid.⁶

Lõike 1 esimeses lauses nimetatud spetsialistidel tuleb teatada abivajavast lapsest LasteKS § 27 kohaselt KOV-ile või lasteabitelefonil ning edastada koos teatega kohe ka vajalikus ulatuses neile teadaolevad LasteKS § 34² lõigetes 2 ja 3 nimetatud andmed (s.o vajalikud andmed lapse ning lapsevanema ja last kasvatava isiku kohta). Lastekaitsetöötajateni jõuab praegu väga erineva sisuga teateid abivajavatest lastest. Kehtiv LasteKS § 27 kohustab isikuid lapse abivajadusest teatama, kuid

⁵ Civitta. Tänapäevase lastekaitse juhtumikorralduse, andmevahetuse ja e-teenuste analüüs, 2022, lk 21.

⁶ Civitta. Tänapäevase lastekaitse juhtumikorralduse, andmevahetuse ja e-teenuste analüüs, 2022, lk 11.

ei täpsusta teate sisu ega isikuandmete, eriti tundlike eriliiki isikuandmete avaldamise ulatust. See tekitab praktikas segadust nii lastekaitsetöötajate kui ka lastekaitsevõrgustikku kuuluvate spetsialistide jaoks. Pärast teate saamist on lastekaitsetöötajal tavaliselt vaja koguda täiendavat infot lapse olukorra kohta, et planeerida edasisi tegevusi. Sageli peab lastekaitsetöötaja pöörduma lisainfo saamiseks ka lapsest teatanud asutuse või spetsialisti poole. Kuivõrd abivajavast lapsest teate saamisel on vaja kiiresti otsustada, kuidas juhtumiga edasi tegeleda (sh kas laps vajab kohest abi), peaks lastekaitsetöötajani jõudev info olema kohe piisavalt põhjalik ja võimaldama otsuse tegemise ilma täiendava päringuta. Päringu tegemine ja sellele vastuse ootamine võtab aega, mis võib edasi lükata lapsele vajaliku abi osutamist. Seega on mõistlik, et kui abivajavast lapsest annab teada seaduses nimetatud spetsialist, edastab ta kohe koos teatega ka talle teadaolevad asjaolud ja andmed, mis viitavad lapse abivajadusele ja ajendasid lastekaitset kaasama. Selleks töötatakse eelnõu jõustumise ajaks välja ja võetakse kasutusele vorm (või valdkonnapõhised vormid), mis lihtsustab spetsialisti teatamiskohustuse täitmist ja tagab selle, et lastekaitsetöötajani jõuab lapse kohta võimalikult sisukas info, mille põhjal hinnata olukorra tõsidust ja kavandada edasisi tegevusi.

Lõike 1 esimene lause viitab LasteKS § 34² lõigetes 2 ja 3 nimetatud andmete edastamisele, seega võib ja tuleb abivajavast lapsest teatamisel edastada vajalikus ulatuses andmed lapse, lapsevanema ja last kasvatava isiku kohta. LasteKS § 34² alusel on KOV-il ja SKA-l lubatud lastekaitsetöö tegemiseks töödelda ka lapse pere- ja leibkonna liikmete andmeid, kuid need ei ole üldjuhul esmatähtsad lapse abivajaduse kirjeldamiseks lastekaitsetöötajale teatamisel. Seetõttu on abivajavast lapsest teatamisel edastatavate andmete hulk piiratud üksnes lapse enda ja lapsevanema või muu last kasvatava isiku andmetega. Lisaks sellele tuleb abivajavast lapsest teatamisel edastada vaid asjassepuutuvad, olulised ja vajalikud andmed, mida nõuab isikuandmete töötlemisel võimalikult väheste andmete kogumise põhimõte (vt IKÜM art 5 lg 1c). Millised andmed on asjassepuutuvad, oleneb konkreetsest olukorrast. Selles osas peab spetsialist tuginema oma professionaalsele hinnangule, kasutades abistava vahendina riiklikult väljatöötatud vorme ja juhendeid.

Teavitamiskohustuse täitmist jääb tagama spetsialisti ametieetika ja professionaalne (mitte karistusõiguslik) vastutus, seega täiendavaid sanktsioone praegu eelnõuga ei kehtestata. Tulevikus peaks selle kohustuse täitmist aga toetama kavandamisel olevad seadusemuudatused, millega täpsustatakse lasteasutuste kohustusi lapse õiguste ja heaolu tagamisel, eelkõige asjakohaste tegevusjuhiste ja protsesside kehtestamine lapse huve kahjustavate juhtumite ärahoidmiseks ja lahendamiseks ning valdkondliku järelevalve tugevdamine lasteasutuste üle.⁷

Paragrahvi 27¹ lõike 1 teise lause kohaselt võib teatamiskohustuse täita ka asutuses selleks määratud kontaktisiku kaudu. See tähendab, et kui asutuse sisekorras vms dokumendis on määratud laste heaolu või lastekaitse küsimuste eest vastutav isik, kelle ülesanne on näiteks hinnata, koondada ja edastada infot abivajavate laste kohta, võib teavitamine toimuda ka selle isiku vahendusel. Siiski peab spetsialist sellisel juhul veenduma, et teade lapsest edasi antakse, ning talle jääb alati võimalus lastekaitsega otse suhelda.

Paragrahvi 27¹ lõikes 2 sätestatakse lastekaitsetöötaja õigus avaldada abivajavast lapsest teatanud spetsialistile teavet juhtumimenetluse alustamise ja menetlustoimingute kohta, kui see on vajalik lapse heaolu toetamiseks. Sätte eesmärk on luua õiguslik alus haldusmenetluse mõistes kolmandale isikule teabe väljastamiseks haldusmenetluse käigu kohta, juhul kui lastekaitsetöötaja peab seda vajalikuks lapse heaolu toetamiseks. Teavet väljastatakse eelkõige siis, kui spetsialist seda küsib, kuid vajalikul juhul võib lastekaitsetöötaja ka ise spetsialistiga ühendust võtta. Sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud spetsialistid võivad lapsega kokku puutuda regulaarselt või ka iga päev. Lapse

⁷ Sotsiaalministeerium. [Laste heaolu reformi väljatöötamiskavatsus](#), 2023, lk 24.

parimaks toetamiseks võib spetsialistil olla oluline teada, mis sai tema edastatud teatest edasi ja millise hinnangu on sellele andnud lastekaitsetöötaja, sealhulgas kas lapse suhtes on alustatud juhtumimenetlust või mitte. Selline vajalikus mahus ja ulatuses teabe andmine saab toimuda praegugi lapse abistamisel tehtava võrgustikutöö raames, millesse spetsialist on kaasatud LasteKS § 28 lõike 1 või § 29 lõike 2 alusel, kuid ebaselgust on selles, kas ja millist infot võib lastekaitsetöötaja väljastada enne juhtumimenetluse alustamist. Paragrahvi 27¹ lõige 2 annab selles osas selgust. Samuti annab säte spetsialistile aluse saada teavet selle kohta, kui lapse suhtes juhtumimenetlust ei alustatud (st spetsialisti kahtlus lapse abivajaduse kohta ei leidnud kinnitust), mis annab südamerahu ja teadmise, et lapse heaolu on tagatud. Vajadusele saada lastekaitsele edastatud teadete käigu kohta tagasisidet on aruteludes juhtinud tähelepanu ka lastega töötavad spetsialistid ja nende esindusorganisatsioonid. Arutelu all on olnud ka võimalus anda ja saada tagasisidet kõigi lastekaitsele tehtud teavituste kohta, aga see ei ole mõeldav ilma automaatlahendusteta, vastasel juhul koormaks see ülemäärasPõhjenduseelt nii lastekaitsetöötajaid kui spetsialiste. Eelnõus valitud lahendus hoiab ära lastekaitsetöötajate koormuse olulise kasvu ja väldib ka spetsialistide koormamist teabega juhul, kui nad seda ei soovi ega vaja.

Eelnõu § 1 punktiga 10 muudetakse LasteKS-i §-i 27² teksti ning lisatakse täiendav alus rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgsel KOV-il abivajavate laste andmete saamiseks.

Paragrahvi 27² lõikega 1 sätestatakse lisaks olemasolevale puudega laste andmevahetusele rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgse KOV-i üksuse õigus abivajavate laste väljaselgitamise eesmärgil töödelda STAR-is selliste laste andmeid, kellel on PISTS § 2⁶ lõike 2 alusel kehtestatud määruses nimetatud varajast sekkumist vajav seisund, mis on kantud tervise infosüsteemi (TIS). Samuti nende laste andmeid, kelle puhul on SKA-le käesoleva paragrahvi lõike 4 alusel edastatud andmed puude raskusastme tuvastamiseks PISTS-i kohaselt.

Muudatuse eesmärk on võimaldada KOV-idel saada kiire ülevaade enda piirkonnas elavatest lastest, kes võivad vajada KOV-i korraldatavat abi. Muudatuse tulemusena on võimalik pakkuda peredele proaktiivset tuge, ennetada probleemide süvenemist ning vähendada vanemate vajadust taotleda erinevatest asutustest korduvalt abi. Tervikliku info saamine potentsiaalsetest abivajavatest lastest võimaldab KOV-il ka paremini oma tegevusi ja eelarvet planeerida.

Paragrahvi 27² lõike 1 punktiga 1 täiendatakse rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgse KOV-i õigust andmetöötluse tulemusena saada ülevaade enda piirkonnas elavatest puude raskusastet taotlenud lastest ja lastest, kelle kohta on SKA-le käesoleva paragrahvi lõike 4 alusel edastatud andmed puude raskusastme tuvastamiseks PISTS-i kohaselt, et selgitada välja nende laste ja perede täiendav abivajadus.

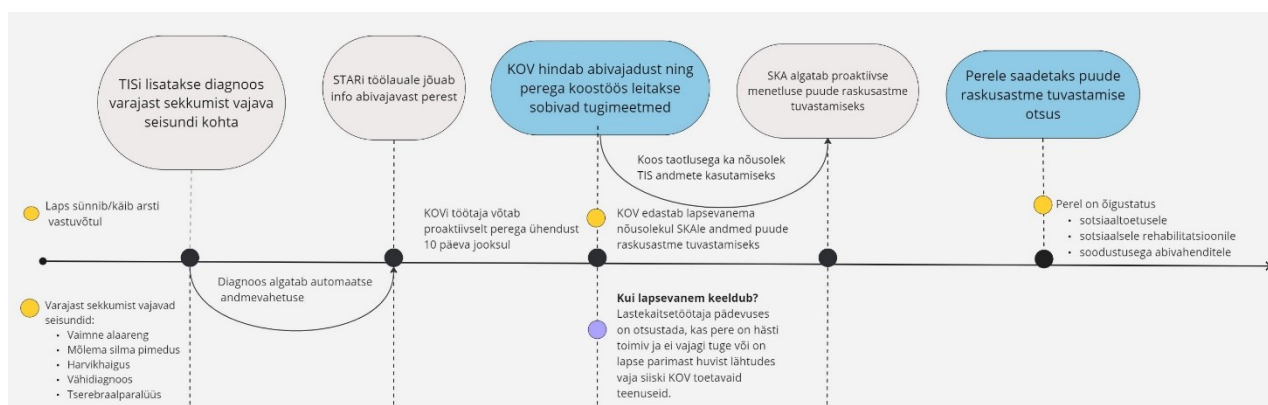
Andmetöötluse tulemusena liiguvad KOV-i lisaks varasemale puudega laste andmevahetusele ka andmed nende laste kohta, kelle puhul ei ole SKA-le esitatud lapsevanema poolt eraldi avaldust puude raskusastme tuvastamiseks, vaid SKA on saanud taotluse KOV-i kaudu, kes lapsevanema nõusolekul edastab andmevahetuse toel SKA-le taotluse puude raskusastme tuvastamise menetluse algatamiseks. Tegu on automatiseeritud protsessiga, mis lihtsustab mõlema osapoole tööd ja vähendab märkimisväärselt lapsevanema halduskoormust. Puuet taotlevaid lapsi käsitatakse LasteKS § 26 alusel abivajavate lastena. Seda lähenemist toetab LasteKS-i seletuskiri, milles tuuakse välja, et abivajav on selline laps, kelle heaolu on sattunud riski ning kelle abivajadus võib tuleneda ka tema sotsiaalsest või hariduslikust erivajadusest. Samuti täpsustatakse, et abivajavaks lapseks loetakse iga last, kes ise või kelle perekond vajab tuge igapäevasel toimetulekul, lapse kasvatamisel või tema eest hoolitsemisel, samuti last ja peret, kes vajavad muid toetavaid teenuseid lapse emotsionaalse ja füüsilise heaolu parandamiseks.

Paragrahvi 27² lõike 1 punktiga 2 luuakse alus, et automatiseeritud andmevahetuse toel liigub terve info süsteemist (TIS) STAR-i info varajast sekkumist vajava seisundiga lapse üldandmete, lapsevanema või eestkostja üldandmete ning lapse surmakuupäeva kohta. Varajast sekkumist vajavad seisundid on PISTS § 2⁶ lõike 2 alusel kehtestatud määruses nimetatud seisundid, mille diagnoos on kantud TIS-i.

Andmetöötluse tulemusena jõuab KOV-ini automaatne teavitus lastest, kellele on PISTS § 2⁶ lõike 2 alusel kehtestatud määruses nimetatud varajast sekkumist vajav seisund, mille diagnoos on kantud TIS-i. Diagnoosikood käivitab automaatse teate välja saatmise, misjärel ilmub teade uue abivajava lapse teatena KOV-i töölauale. Seega toome võimaluse KOV-is abivajadust märgata ja tõhusalt sekkuda sammu võrra varasemaks võrreldes kehtiva regulatsiooniga. Lisakoormust see endaga kaasa ei too, kuna seisundid on sellised, mille puhul 95% lastest jõuavad taotlema puude raskusastet. Varajast sekkumist vajavate seisundite hulka kuuluvad määruse alusel: vaimne alaareng, mõlema silma pimedus, harvikaigused, vähidiagnoos ja tserebraalparalüüs.

Varajast sekkumist vajavaid lapsi käsitatakse LasteKS § 26 alusel abivajavate lastena, kes vajavad üldjuhul kas terve-, sotsiaal- või haridusvaldkonnast täiendavat tuge. Seega on oluline, et KOV-ideni jõuaks info neist lastest ja peredest võimalikult varakult, et vajadusel olla toeks ja tagada pere teiste laste heaolu ja turvalisus.

Joonis 1. Andmevahetus.



Andmetest teadlikuks saades on rahvastikuregistri järgse elukoha KOV-i ülesanne hinnata lapse abivajadust ja pakkuda lapse abistamiseks vajalikke meetmeid (LasteKS § 17 lg 1 p 3), juhindudes seejuures LasteKS §-s 28 sätestatud abivajaduse hindamise ja §-s 29 sätestatud abi osutamise põhimõtetest. Kui täiendavat abivajadust ei tuvastata või kui laps on juba KOV-i vaateväljas, puudub paralleelse juhtumikorralduse algatamise vajadus. Andmevahetust kirjeldab joonis 1.

Paragrahvi 27² lõikes 2 sätestatakse, milliseid andmeid LasteKS § 27² lõike 1 punktis 1 nimetatud eesmärgi saavutamiseks STAR-is töödeldakse. Andmed saadakse teistest riiklikest andmekogudest. Registre päringute tulemusena tekib STAR-i § 27² lõike 1 punktis 1 nimetatud isikutest nimekiri, mis uueneb igal ööl. Andmetöötluse tulemusena kuvatakse KOV-i töötaja töölauale STAR-is nimekiri rahvastikuregistri andmetel KOV-i piirkonnas elavatest lastest (0–18a), kelle puhul on taotletud puude raskusastme tuvastamist. Andmetöötluse tulemusel kuvatavale nimekirjale pääsevad ligi ainult STAR-ile ligipääsu saanud KOV-i töötajad, kes peavad sisenema STAR-i enda isikliku kasutajakontoga.

Paragrahvi 27² lõike 1 punktis 1 nimetatud laste abivajaduse väljaselgitamise eesmärgil töödeldakse STAR-is järgmisi isikuandmeid (koos registri, registri pidaja ja põhjendusega andmete töötlemiseks):

1) lapse üldandmed: ees- ja perekonnanimi – rahvastikuregister (Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus). Nimi annab KOV-i töötajale info rahvastikuregistri järgi KOV-i piirkonnas elavast lapsest, kellele on taotletud puude raskusastme tuvastamist, mis on vajalik isikuga ühenduse võtmiseks; lapse elukoht ja viibimiskoht – rahvastikuregister (Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus). Elukohaandmed on vajalikud selleks, et KOV-i töötaja saaks teada enda piirkonnas rahvastikuregistri järgi elavast lapsest, kelle puhul on taotletud puude raskusastme tuvastamist. Viibimiskoha aadress on vajalik, et KOV-i töötaja saaks enne ühenduse võtmist esmase info selle kohta, kas laps/vanem elab tegelikult rahvastikuregistrijärgses KOV-is või mitte; lapse isikukood – rahvastikuregister (Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus). Isikukood annab KOV-i töötajale info rahvastikuregistri järgi KOV-i piirkonnas elavast lapsest, kellele on taotletud puude raskusastme tuvastamist, mis on vajalik isikuga ühenduse võtmiseks;

2) info puude raskusastme tuvastamise või mittetuvastamise kohta – sotsiaalkaitse infosüsteem (SKAIS). Info puude raskusastme tuvastamise või mittetuvastamise kohta näitab KOV-ile, millist tuge on pere juba taotlenud ning millistele riigi poolt pakutavatele teenustele on lapsel juurdepääs. Sellest lähtuvalt saab KOV lapsele vajalikke teenuseid paremini planeerida, toetada erinevate tugimeetmete koosmõju ja vältida dubleerimist;

3) info harvikaigusega lapsele puudega lapse sotsiaaltoetuse määramise kohta – sotsiaalkaitse infosüsteem (SKAIS). Info harvikaigusega lapsele puudega lapse sotsiaaltoetuse määramise kohta annab KOV-ile võimaluse paremini valmistuda lapse toetamiseks haridusvaldkonnas ja annab teadmise, millist täiendavat abi võiks perel vaja olla. Lapsed, kes saavad harvikaigusega lastele mõeldud sotsiaaltoetust, on enamasti spetsiifilisi ainevahetushaigusi põdevad lapsed, kellel võib tuisitusena tekkida oluline vaimse arengu mahajäämus ja/või eluea lühenemine;

4) puude raskusastme tuvastamise korral puude raskusaste, kestus ja funktsiooni kõrvalekalle – sotsiaalkaitse infosüsteem (SKAIS). Puudega seotud andmed annavad KOV-ile esialgse info lapse abivajaduse sisu ja ulatuse kohta ning väldivad lapsevanemalt andmete mitmekordset küsimist. Tuvastatud puude raskusaste annab KOV-ile infot lapse abivajaduse tõsiduse ja reageerimise akuutsuse kohta. Funktsiooni kõrvalekalde andmed annavad KOV-i töötajale esmase info lapse ja pere olukorra ning vajalike tugimeetmete kohta, võimaldades teha enne perega ühenduse võtmist eeltööd. Näiteks on sellisel juhul KOV-i töötajal võimalik arvestada, kas ta võtab ühendust vanemaga, kes kasvatab sügava vaimupuudega last või normintellektiga liikumispuudega last. Sellisel kujul on võimalik juba esimesel suhtlemisel perele adekvaatset nõu ja tugimeetmeid pakkuda. Puude raskusastme kestus annab KOV-ile info selle kohta, kui pikalt on lapsele tagatud näiteks rehabilitatsiooniteenuste osutamine ning KOV saab seda arvestada lapsele juhtumiplaani koostamisel. Lastel võib puude raskusastme tuvastada üldjuhul kuni kolmeks aastaks, kuid teatud juhtudel (muutumatu või progresseeruva seisundi tuvastamisel) kuni 16-aastaseks saamiseni;

5) eestkostja või vanema nimi ja isikukood või juriidilise isiku registrikood ja kontaktandmed – rahvastikuregister (Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus). Lapsevanema ja eestkostja andmed annavad KOV-i töötajale võimaluse võtta ühendust lapse kasvataja ja tema heaolu eest vastutajaga. Tegemist on üldjuhul ka isikutega, kes on lapsele puude raskusastme tuvastamist taotlenud;

6) eestkostja või vanema rahvastikuregistrijärgne elukoht ja viibimiskoht – rahvastikuregister (Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus). Elukohaandmed on vajalikud, et KOV-i töötaja saaks enne ühenduse võtmist teada, kas lapsevanem, kes on lapsele puude raskusastme tuvastamist taotlenud, elab samas KOV-is. Viibimiskoha aadress on vajalik, et KOV-i töötaja saaks enne ühenduse võtmist esmase info selle kohta, kas vanem elab tegelikult rahvastikuregistrijärgses KOV-is või mitte. SHS-i ja LasteKS-i kohaselt on üldjuhul lapsele ja perele abi kohustatud pakkuma

rahvastikuregistrijärgne KOV. Kui ilmneb, et pere elab tegelikult teises KOV-is, võib tekkida vajadus rahvastikuregistri andmeid uuendada või KOV-idel abi korraldamiseks koostööd teha;

7) lapse surmakuupäev – rahvastikuregister (Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus). Surmakuupäeva töötlemine välistab võimaluse, et KOV-i töötaja võtaks ühendust lapsevanemaga, kelle laps on surnud. Arvestades, et andmeid edastatakse ka selliste laste kohta, kellel on tõsised terviseprobleemid, võib olla tõenäoline, et andmetöötlaste ajal mõni laps sureb.

Kõiki eelnimetatud andmeid (v.a harvikaigusega lapsele puudega lapse toetuse määramine) töödeldakse STAR-is juba praegu, juhul kui lapsevanem ise KOV-i pöördub või kui KOV saab muul moel võimalikust abivajavast lapsest teadlikuks. Andmete töötlemise õigus on ainult volitatud töötlejal ning andmepäringud realiseeritakse X-tee kaudu, mis vähendab isikute koormust erinevatest ametiasutustest dokumentide kogumisel. Andmete töötlemise aluseks on LasteKS § 17 lõike 1 punkt 3, mis sätestab abivajaduse hindamise ja abistamiseks vajalike meetmete pakkumise kohustuse, ning LasteKS § 28 lõike 1 punkt 1, mille kohaselt peab lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik andma lapse abivajadust hinnates hinnangu lapse füüsilisele, tervislikule, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile. Käesolev paragrahv loob õiguse automaatseks andmetöötlasteks. SHS § 142¹ sätestab, milliseid andmeid töödeldakse STAR-is, ja andmevahetus teiste andmekogudega on välja toodud STAR-i põhimääruse §-s 13, mis sätestab, milliste andmekogude andmeid STAR andmeallikana kasutab. Kui inimene on pöördunud abi saamiseks KOV-i, võib KOV-i töötaja teha päringuid teistesse andmekogudesse, lähtudes minimaalsuse printsiibist, st pärida võib üksnes neid andmeid, mida kliendiga seotud otsuse tegemiseks on vältimatult vaja teada.

Kehtiv STAR-i põhimäärus sätestab andmevahetuse teiste andmekogudega. STAR-i põhimääruse kohaselt kasutab register ühe andmeallikana Eesti rahvastikuregistri (RR) andmeid: isiku üld- ja elukohaandmed, vanema hooldusõiguse, eestkoste ja seoste andmed ning esitlusinfona on õigus saada dokumentide andmeid. Samuti kasutab register STAR-i põhimääruse kohaselt andmeallikana sotsiaalkaitse infosüsteemi (SKAIS) andmeid: puude ja töövõimetuse ning isikule makstavate toetuste, hüvitiste ja pensionide andmed. Esitlusinfona on õigus saada erihoolekandeteenuse saamise ja rehabilitatsiooniplaani olemasolu andmeid. Samade andmekogudega hakkab toimuma andmevahetus ka LasteKS-isse lisanduva § 27² lõikes 1 nimetatud eesmärgi saavutamiseks lõigetes 3 ja 4 sätestatud andmekoosseisu alusel.

Paragrahvi 27² lõikes 3 sätestatakse, milliseid andmeid LasteKS § 27² lõike 1 punktis 2 nimetatud eesmärgi saavutamiseks STAR-is töödeldakse. Andmed saadakse teistest riiklikest andmekogudest. Registrate päringute tulemusena tekib STAR-i § 27² lõike 1 punktis 2 nimetatud isikutest nimekiri, mis uueneb igal ööl. Lapsevanema või eestkostja nõusolekul kuvatakse andmetöötlaste tulemusena KOV-i töötaja töölaual STAR-is nimekiri rahvastikuregistri andmetel KOV-i piirkonnas elavatest lastest (0–18a), kelle puhul on tervise infosüsteemi sisestatud diagnoos varajast sekkumist vajavate seisundite kohta. Andmetöötlaste tulemusel kuvatavale nimekirjale pääsevad ligi ainult STAR-ile ligipääsu saanud KOV-i töötajad, kes peavad sisenema STAR-i enda isikliku kasutajakontoga.

Paragrahvi 27² lõike 1 punktis 2 nimetatud laste abivajaduse väljaselgitamise eesmärgil töödeldakse STAR-is järgmisi isikuandmeid (koos registri, registri pidaja ja põhjendusega andmete töötlemiseks):

1) lapse üldandmed: ees- ja perekonnanimi – rahvastikuregister (Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus). Nimi annab KOV-i töötajale info rahvastikuregistri järgi KOV-i piirkonnas elavast lapsest, kellele on taotletud puude raskusastme tuvastamist, mis on vajalik isikuga ühenduse võtmiseks; lapse elukoht ja viibimiskoht – rahvastikuregister (Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus). Elukohaandmed on vajalikud selleks, et KOV-i töötaja saaks teada enda piirkonnas

rahvastikuregistri järgi elavast lapsest, kelle puhul on taotletud puude raskusastme tuvastamist. Viibimiskoha aadress on vajalik, et KOV-i töötaja saaks enne ühenduse võtmist esmase info selle kohta, kas laps/vanem elab tegelikult rahvastikuregistrijärgses KOV-is või mitte; lapse isikukood – rahvastikuregister (Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus). Isikukood annab KOV-i töötajale info rahvastikuregistri järgi KOV-i piirkonnas elavast lapsest, kellele on taotletud puude raskusastme tuvastamist, mis on vajalik isikuga ühenduse võtmiseks;

2) vanema või eestkostja nimi ja isikukood või juriidilise isiku registrikood ja kontaktandmed – rahvastikuregister (Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus). Lapsevanema ja eestkostja andmed annavad KOV-i töötajale võimaluse võtta ühendust lapse kasvataja ja tema heaolu eest vastutajaga. Tegemist on üldjuhul ka isikutega, kes on lapsele puude raskusastme tuvastamist taotlenud;

3) vanema või eestkostja rahvastikuregistrijärgne elukoht ja viibimiskoht – rahvastikuregister (Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus). Elukoohaandmed on vajalikud, et KOV-i töötaja saaks enne ühenduse võtmist teada, kas lapsevanem, kes on lapsele puude raskusastme tuvastamist taotlenud, elab samas KOV-is. Viibimiskoha aadress on vajalik, et KOV-i töötaja saaks enne ühenduse võtmist esmase info selle kohta, kas vanem elab tegelikult rahvastikuregistrijärgses KOV-is või mitte. SHS-i ja LasteKS-i kohaselt on üldjuhul lapsele ja perele abi kohustatud pakkuma rahvastikuregistrijärgne KOV. Kui ilmneb, et pere elab tegelikult teises KOV-is, võib tekkida vajadus rahvastikuregistri andmeid uuendada või KOV-idel abi korraldamiseks koostööd teha;

4) lapse surmakuupäev - rahvastikuregister (Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus). Surmakuupäeva töötlemine välistab võimaluse, et KOV-i töötaja võtaks ühendust lapsevanemaga, kelle laps on surnud. Arvestades, et andmeid edastatakse ka selliste laste kohta, kellel on tõsised terviseprobleemid, võib olla tõenäoline, et andmetöötamise ajal mõni laps sureb.

Andmevahetuse eesmärk ei ole saavutatav ilma isikustatud andmete töötlemiseta. Isikuandmete töötlemine toimub STAR-i keskkonnas, mida reguleerib STAR-i põhimäärus. Muudatusega töödeldavad andmed on samad, mis tulevad STAR-i riigi infosüsteemide andmevahetuskihi kaudu teistest andmekogudest ja mis on reguleeritud STAR-i põhimääruse §-s 13. Antud muudatuse raames täiendame ka STAR-i põhimäärust, millega loome aluse X-tee kaudu turvaliselt edastada ka TIS-is oleva info alusel KOV-ile teade potentsiaalsest abivajavast lapsest. Andmetele ligipääsud on piiratud ning andmete liigutamine osapoolte vahel toimub vaid lapsevanema või eestkostja nõusolekul. Andmete töötlemiseks kavandatud valikud on eesmärgi saavutamiseks vajalikud, sest ilma isikuandmete töötlemiseta ei ole KOV-il võimalik saada infot nende laste kohta, kelle puhul on taotletud puude raskusastme tuvastamist või kel on varajast sekkumist vajav seisund. Lapsed ei pruugi KOV-i vaatevälja ja seega ka vajaliku abini jõuda ning see omakorda süvendab laste probleeme, mis oleks kiire sekkumisega ennetatavad või leevendatavad.

Paragrahvi 27² lõikega 4 sätestatakse KOV-i võimalus edastada lapsevanema või eestkostja nõusolekul andmetöötamise teel automaatne taotlus SKA-le puude raskusastme tuvastamiseks lapse puhul, kel on varajast sekkumist vajav seisund.

Andmevahetuse tulemusena liiguvad STAR-i ja SKAIS-i vahel andmed lapsevanema või eestkostja nõusolekul. STAR-i luuakse võimekus X-tee kaudu esitada SKAIS-i taotlus puude raskusastme tuvastamiseks. Lapsevanema või eestkostja kooskõlastusel liiguvad üldandmed ja igapäevakeskkonnas toimetulekut kirjeldavad andmed SKA ekspertarsti töölauale, et algatada proaktiivne puude raskusastme tuvastamise menetlus. Järgmise etapina (analüüs alates 2025. a II pool) soovime proaktiivselt pakkuda ka rehabilitatsiooni-, abivahendi- ja haridustugiteenuseid. Seeläbi saame vähendada olukordi, kus tervisevaldkonnas kinnitatud seisundi alusel teame, et tegu on abivajava perega, kuid küsime riigina korduvalt lapsevanemalt üht ja sama sisendit erinevate teenuste ja toe pakkumiseks. Lapsevanemate tagasisidest selgub, et kohati käiakse lapsega aasta

jooksul kümnel erineval hindamisel ja esitatakse pea sama palju taotlusi, et teenuseid ja tuge saada. Andmete liigutamisel lähtume minimaalsuse printsiibist. Kuna tegemist on andmetega, mida KOV üksuse töötaja igal juhul lapse ja pere abivajaduse hindamise käigus täidab, ei tekita see KOV-ile lisakoormust. Automaatne andmevahetus muudab protsessi lihtsamaks ja kiiremaks nii KOV-i kui pere jaoks.

Eelnõu § 1 punktiga 12 täiendatakse LasteKS § 33 lõikega 2¹, mille kohaselt edastatakse lapse ajutise perest eraldamise kohta tehtud otsuse resolutiivosa ka teenuseosutajale või muule isikule, kelle juurde perekonnast eraldatud laps ajutiselt paigutatakse. Muudatus on vajalik selleks, et anda selge õiguslik alus isikuandmeid sisaldava teabe edastamiseks isikutele, kelle juurde perest eraldatud laps paigutatakse. Need isikud peavad olema teadlikud lapse perekonnast eraldamise otsuse õigusliku tähendusega sisust, sealhulgas näiteks lapsevanema hooldusõiguse piiramise ulatusest ning lapse ja vanema suhtlemise korrast. Haldusmenetluse seadustiku § 60 lõike 2 kohaselt on haldusakti resolutiivosa haldusaktiga kindlaksmääratavaid õigusi ja kohustusi sisaldav osa, millel on õiguslik tähendus ja mis on kohustuslik igapähele. Otsuse resolutiivosa edastamiseks teenuseosutajale või muule isikule on seega vaja teha väljavõtte otsusest.

Eelnõu § 1 punktiga 13 täiendatakse LasteKS § 33 lõikega 3¹, mille kohaselt isik ja asutus, kellel on hädaohus oleva lapse abivajaduse hindamiseks või lapsele sobiva abi osutamiseks vajalikku teavet ja andmeid, vastab viivitamata lastekaitsetöötaja asjakohasele nõudele teabe ja andmete saamiseks. Sätte eesmärk on tagada võimalikult kiire andmete kogumine hädaohus oleva lapse abistamiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 14 täiendatakse LasteKS-i 8¹. peatükiga, mis reguleerib isikuandmete töötlemist lapse õiguste ja heaolu tagamiseks. Peatükis on kolm paragrahvi, mis reguleerivad esiteks isikuandmete töötlemist LasteKS-is sätestatud ülesannete täitmiseks KOV-is ja SKA-s, teiseks terviseandmete töötlemist ja kolmandaks lasteabitelefoni tehtud kõnede salvestamisega seonduvat.

Kehtiv LasteKS ei sisalda lastekaitsevaldkonnas isikuandmete töötlemist reguleerivaid erinorme. Lastekaitsetöötajad on SKA või KOV-i ametnikud (LasteKS § 18 lg 1), kelle tegevus andmete kogumisel ja töötlemisel põhineb eelkõige haldusmenetluse seadustiku (HMS) § 7 lõigetes 3 ja 4 sätestatud üldnormidel. Nende kohaselt tuleb isikuandmete töötlemisel järgida EL-i isikuandmete kaitse üldmäärusest (IKÜM) tulenevat isikuandmete töötlemise korda ning haldusorgan võib isikuandmeid haldusmenetluses töödelda menetletavas asjas vajalike asjaolude kohta, kui seaduses või selle alusel kehtestatud õigusaktides ei ole ette nähtud teisiti. Mõnel juhul tegutseb KOV ja selle lastekaitsetöötaja korrakaitseorganina lapse elu või tervist ähvardava ohu väljaselgitamisel ja tõrjumisel, milliste ülesannete täitmisel kohaldub ka korrakaitse seadus (KorS). Ka KorS § 1 lõike 1¹ kohaselt on isikuandmete töötlemise aluseks IKÜM koos KorS-is kehtestatud piirangutega, lisaks on sätestatud isikuandmete töötlemisega seonduvate riikliku järelevalve erimeetmete kohaldamine. IKÜM artikli 6 lõike 1 punkti e kohaselt on isikuandmete töötlemine seaduslik, kui see on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks. LasteKS-is on sätestatud KOV-i ja SKA ülesanded laste heaolu ja kaitse tagamisel. Valla- või linnavalitsusel ja SKA-l on lubatud isikuandmeid töödelda seaduses ette nähtud avalike ülesannete ja kohustuste täitmiseks ka üldvolituse alusel, kui selline töötlemine on haldusorganile seadusega pandud kohustuse täitmiseks hädavajalik.⁸ Isikuandmeid võib töödelda ulatuses, milles see on vajalik asutuse või isiku pädevuses oleva avaliku ülesande täitmiseks, järgides IKÜM artiklis 5 sätestatud isikuandmete töötlemise põhimõtteid.

⁸ Õiguskantsleri ja Andmekaitse Inspektsiooni juhend „[Abivajavast lapsest teatamine ja andmekaitse](#)“, lk 14.

Lastekaitsevaldkonnas töödeldakse sageli ja märkimisväärses ulatuses isikuandmeid nii abivajava lapse kui tema lähedaste isikute kohta. Seejuures töödeldakse ka eriliiki andmeid, eelkõige terviseandmeid. See on hädavajalik, et hinnata lapse abivajadust ja planeerida temale sobiva abi osutamist. Lastekaitse VTK-s toodi välja, et abi osutamisel on vajalik kõigi lastekaitsevõrgustikku kuuluvate osapoolte koordineeritud tegutsemine ning eesmärk on tagada võrgustikus kiire ja asjakohane teabevahetus ja koostöö, mis võimaldab luua tervikpildi lapse ja pere olukorrast ning tagada igakülgne vajalik abi, hoida fookuses lapse heaolu ja jälgida juhtumiplaani (vahe)eesmärkide täitmist.⁹ Seetõttu on oluline luua suurem õigusselgus lastekaitsetöös toimuva andmetöötluse eesmärkide, aluste ja ulatuse kohta nii lastekaitsevõrgustiku osapooltele kui ka lastekaitsemenetlustega seotud andmesubjektidele.

Lisatava peatüki esimene paragrahv, LasteKS § 34² reguleerib isikuandmete töötlemist lapse õiguste ja heaolu tagamiseks KOV-is ja SKA-s. Sättes selgitatakse, milliste ülesannete täitmiseks ja millises ulatuses võivad nimetatud asutused isikuandmeid töödelda.

Paragrahvi 34² lõikes 1 sätestatakse, et KOV-il on LasteKS § 17 lõike 1 punktis 3 nimetatud ülesande täitmiseks õigus töödelda lapse, lapsevanema ja last kasvatava isiku ning lapse perekonna ja leibkonna liikme isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid, mis on vajalikud lapse abivajaduse hindamiseks ja sobiva abi osutamiseks.

LasteKS-iga on suurem osa vahetult lapse õigusi ja heaolu tagavaid tegevusi antud KOV-ide ülesandeks. KOV-i ülesanded on loetletud LasteKS § 17 lõikes 1 ning selle punktis 3 on sätestatud kohustus abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajadust hinnata ja lapse abistamiseks meetmeid pakkuda. Selle ülesande täitmist täpsustavad muud LasteKS-i sätted, eelkõige seaduse 5.–8. peatükis. LasteKS § 28 lõigete 1 ja 2 kohaselt tuleb enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist hinnata lapse abivajadust ning selleks peab lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik andma hinnangu lapse füüsilisele, tervislikule, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile, samuti last kasvatava isiku vanemlikele oskustele. Vajaduse korral kaasatakse abivajaduse hindamisse asjaomane spetsialist. Selliseks laiapõhjaliseks lapse heaolu hindamiseks tuleb koguda ja analüüsida vajalikke andmeid eelkõige lapse enda, aga ka lapsevanema või muu last kasvatava isiku kohta, kes kannab esmast vastutust lapse õiguste ja heaolu tagamise eest (LasteKS § 7 lg 1). Kuivõrd seaduse alusel tuleb muu hulgas hinnata lapse füüsilist, tervislikku, psühholoogilist ja emotsionaalset seisundit, on mõõdapääsmatu selleks koguda ja töödelda vajalikus ulatuses terviseandmeid, vahel ka muid eriliiki andmeid. Lapse heaolu võivad oluliselt mõjutada ka teised tema lähedased, pereliikmed ja samas leibkonnas elavad isikud, kelle isikuandmete töötlemine võib samuti olla vajalik ja mõõdapääsmatu lapse abivajaduse iseloomu ja ulatuse hindamiseks ning abimeetmete planeerimiseks. Kõigi eelviidatud andmete töötlemisel kehtib nõue, et töödelda võib üksnes andmeid, mis on vajalikud lapse abivajaduse hindamiseks ja sobiva abi osutamiseks.

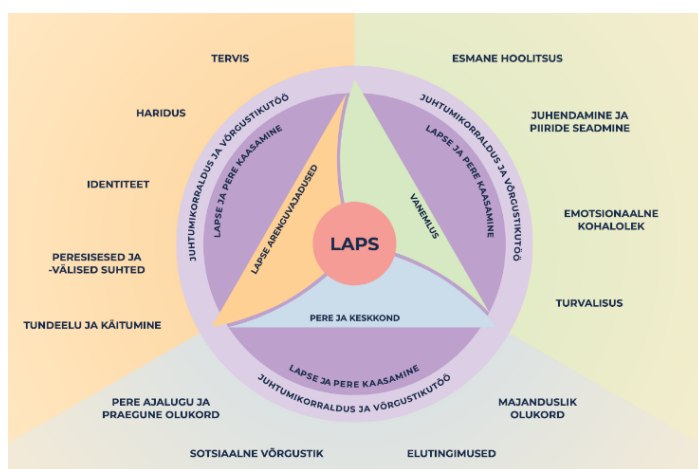
Lapse abivajaduse hindamine ja lapse abistamine toimub võimalusel alati koostöös lapse ja tema vanemate või muude last kasvatavate isikutega. Muutusi oma elus saavad eeskätt teha vaid inimene ise ja tema lähikondsed, seetõttu on lapse ja pere abistamiseks oluline usalduslik kontakt ja suhtlus lastekaitsetöötajaga, mis eeldab lapse ja pere kaasatust partnerina algusest peale. Seda on rõhutatud ka LasteKS §-s 7, mille kohaselt esmane vastutus lapse õiguste ja heaolu tagamise eest on lapsevanemal või last kasvataval isikul (lõige 1) ning riigi ja KOV asutuste ülesanne on neid vastavalt oma pädevusele toetada lapse õiguste ja heaolu tagamisel (lõige 2). Samuti nõuab LasteKS § 28 lõige 3, et lapse abivajaduse hindamisse tuleb alati kaasata laps ja last kasvatav isik või

⁹ Sotsiaalministeerium. [Laste heaolu reformi väljatöötamiskavatsus](#), 2023, lk 8.

lasteasutus, kus laps viibib. Kui koostöö perega toimib, hõlmab see ka andmete kogumist ja töötlemist – sel juhul saab lastekaitsetöötaja suure osa andmeid lapse ja lapsevanema käest ning vajadus pöörduda andmete saamiseks võrgustiku liikmete poole väheneb või tehakse päringuid lapsevanema soovil. Samas tegelevad lastekaitsetöötajad sageli ka juhtumitega, kus lapse heaolu ohustab kas tegevuse või tegevusetusega lapsevanem või last kasvatav isik, kes ei pruugi ise lapse abivajadust näha ega nõustuda lastekaitsetöötaja sekkumisega pere ellu. On ka peresid, kes raskuste ilmnmisel kolivad ühest KOV-ist teise, et lastekaitse sekkumisest hoiduda. Neil juhtudel ei saa lapse abistamine ja tema heaolu ja turvalisuse tagamine sõltuda lapsevanema koostöövalmidusest ja -võimest. Lisaks võib mõnel juhul oht lapse heaolule olla niivõrd suur, et vajab kohest tegutsemist, mistõttu lapsevanema kaasamine enne andmete kogumist ja meetmete võtmist ei ole ajaliselt võimalik. Seetõttu võimaldab käesolev säte andmeid töödelda sõltumata andmesubjektide nõusolekust.

Paragrahvi 34² lõigetes 2–4 tuuakse täpsemad andmekoosseisud, mida töödeldakse iga eespool nimetatud isiku või isikute kategooria puhul. Lapse abivajaduse hindamisel lähtub lastekaitsetöötaja LasteKS § 28 lõikes 2 nimetatud abivajaduse valdkondadest ja riiklikust juhendmaterjalist – lapse heaolu hindamise käsiraamatust.¹⁰ Aastal 2017 valminud käsiraamatut on hiljuti koostöös KOV-idega uuendatud. Ühe põhilise teemana kirjeldatakse käsiraamatus lapse abivajaduse hindamist ning kaitse- ja riskitegurite analüüsi, millele toetudes on võimalik rakendada lapsele ja tema perele vajaminevaid ja sobivaid kaitsemeetmeid. Käsiraamatuga koos on hindamisel abiks lapse heaolu kolmnurk (Joonis 2), mille kolm külge kirjeldavad lapse heaolu erinevaid aspekte: lapse arenguvajadused, vanemlus, pere ja keskkond.¹¹

Joonis 2. Lapse heaolu kolmnurk.



Kõige mahukamat andmekoosseisu töödeldakse abivajava lapse kohta (lõige 2), kelle vajaduste igakülgne hindamine on menetluse keskmes. Lapse vajadusi kirjeldab heaolu kolmnurgal eelkõige lapse arenguvajaduste külg. Lapse heaolu sõltub suurel määral ka lapsevanemast või last kasvatavast isikust, kes pakub lapsele esmast hoolitsust, kujundab tema kasvukeskkonna ja tagab paljude tema arenguvajaduste rahuldamise. Neid lapse

heaolu aspekte kirjeldab heaolu kolmnurgal vanemluse külg, osaliselt ka pere ja keskkonna külg. Lapsevanema ja last kasvatava isiku kohta töödeldakse lõikes 3 loetletud andmeid. Lisaks mõjutavad lapse heaolu ka teised tema pereliikmed ja temaga koos elavad inimesed, kelle kohta võib samuti olla vajadus teatud andmeid koguda ja töödelda. Neid aspekte kajastab heaolu kolmnurgal pere ja keskkonna külg. Lapse pere- ja leibkonna liikmete kohta töödeldakse lõikes 4 nimetatud andmeid.

Lõigetes 2-4 on loetletud palju eri liiki andmeid, kuid see ei tähenda, et neid kõiki igas lapsega seotud menetluses tingimata töödeldakse. Menetlustes töödeldavate andmete hulk ja koosseis on erinev, sõltudes konkreetse lapse olukorrast ja vajadustest. Lastekaitsetöötaja peab igal juhtumil hindama, milliste ja millises mahus andmete töötlemine (sh kogumine, dokumenteerimine, säilitamine, edastamine jne) on antud juhul vajalik lapse abivajaduse hindamiseks ning sobiva abi

¹⁰ <https://lasteabi.ee/et/kasiraamat>.

¹¹ <https://lasteabi.ee/sites/default/files/2023-11/lapse-heaolu-kolmnurk.pdf>.

osutamiseks, vastavalt kõnealuse paragrahvi lõikele 1. Samuti on oluline välja tuua, et lastekaitsetöötaja alati ei kogu aktiivselt kõiki lõigetes 2-4 sätestatud andmeid (st ei küsi andmeid andmevaldajatelt), vaid osa andmeid edastatakse temale abivajavast lapsest teatamisel või hiljem menetluse kestel (nt kui lapse olukord muutub, tema elus toimub mõni oluline sündmus) ja lastekaitsetöötaja saab otsustada üksnes saadud andmete edasise töötlemise üle, st kas andmeid dokumenteerida, säilitada, kasutada jne. Seega on andmete töötlemine lõigetes 2-4 sätestatud ulatuses lastekaitseasutuse õigus, mitte kohustus, ning kõigi andmete töötlemisel tuleb alati lähtuda IKÜM artiklis 5 sätestatud aluspõhimõtetest, sh peab andmete töötlemine olema seaduslik, õiglane, läbipaistev, eesmärgipärane, usaldusväärne ja konfidentsiaalne ning töödeldakse eesmärki arvestades võimalikult väheseid andmeid.

Paragrahvi 34² lõikes 2 on välja toodud lapse isikuandmed, mida võib töödelda tema abivajaduse hindamiseks ning sobiva abi osutamiseks. Andmete töötlemine on vajalik, et hinnata lapse abivajadust vastavalt LasteKS § 28 lõikele 2 ning arvestades lapse heaolu kolmnurgal kajastatud uurimisvaldkondi.

Lõike 2 punkt 1 sätestab õiguse töödelda lapse üldandmeid. Käesolevast paragrahvist tulenevate ülesannete täitmiseks on vajalikud järgmised üldandmed: lapse ees- ja perekonnanimi, sugu, isikukood või sünniaeg, kontaktandmed, elukoht ja viibimiskoht. Lapse abistamiseks on vaja ta kõigepealt identifitseerida. Kontaktandmed võimaldavad lapsega kontakteeruda, kui selleks ei ole võimalik või turvaline pöörduda lapsevanema poole. Elukoha andmed võimaldavad määrata lapse abistamise eest vastutava KOV-i (LasteKS § 27 lõiked 3 ja 4), samuti saada lapse ja perega kontakti muude kontaktandmete puudumisel või mittetoimimisel. Oluline on teada ka lapse viibimiskohta, mis ei pruugi langeda kokku registreeritud elukohaga.

Lõike 2 punkt 2 sätestab õiguse töödelda andmeid lapse perekonna ja leibkonna koosseisu, suhete ning sotsiaalse võrgustiku kohta. Lapse abivajaduse hindamiseks on vajalik kaardistada lapse pereliikmed ja temaga koos elavad isikud (leibkond). Pereliikmed on lapsega suguluses olevad isikud. Last mõjutavad eelkõige tema lähimad sugulased, s.o vanemad, vanavanemad ja õed-vennad, kuid mõju (nii minevikus kui olevikus) võib olla ka kaugematel sugulastel. Seetõttu ei ole võimalik selles sättes piirata perekonna liikmete ringi – see, milliste pereliikmete andmed ja millises ulatuses on lapse abivajaduse hindamiseks ja abi osutamiseks vajalikud, otsustab menetluse läbiviija, lähtudes vähimate vajalike andmete põhimõttest. Lastekaitsetöötaja ei pruugi alati aktiivselt koguda andmeid kõigi lapse pereliikmete kohta, kuid andmed võivad saada teatavaks lapse ja vanematega vesteldes ja infot kogudes lapse olukorra, pere ajaloo ja suhete kohta. Leibkonna mõiste on määratletud riikliku statistika seaduse § 24 lõikes 4: need on koos elavad isikud, keda seob ühine kodune majapidamine. Leibkonda võivad kuuluda ka isikud, kes ei ole lapse sugulased (nt vanemate sõbrad, elukaaslased). Lapse abivajaduse kolmnurga alusel abivajadust hinnates on „Pere ja keskkond“ küljel üks uurimisvaldkondi pere ajalugu ja praegune olukord. Seejuures tuleb tähelepanu pöörata olulistele muutustele perekonna/leibkonna koosseisus. Näiteks võib leibkonna või pere praegune koosseis avaldada mõju lapse käitumisele ja emotsionaalsele seisundile. Perekonna või iga üksiku pereliikme taust võib olla lapse arengut mõjutav oluline tegur.¹²

Sotsiaalne võrgustik hõlmab enda alla last ümbritseva laiema võrgustiku.¹³ Lapse abivajaduse kolmnurga alusel abivajadust hinnates on „Pere ja keskkond“ küljel üks uurimisvaldkondi sotsiaalne võrgustik. Seejuures on oluline keskenduda sellele, kes kuuluvad last ümbritsevasse sotsiaalsesse võrgustikku, mis on nende roll ja mõju lapse heaolule. Esmatähtsad on lapse perekond ja lähemad

¹² Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p 7.3.1.

¹³ Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p 7.3.2.

sõbrad, kuid sotsiaalsesse võrgustikku võivad kuuluda ka eakaaslased või kogukonnas elavad inimesed, kellel on mõju konkreetse lapse abivajadusele ja heaolule. Sotsiaalsesse võrgustikku kuuluvad ka lapse ja perega kokku puutunud spetsialistid.¹⁴

Lõike 2 punkt 3 nimetab andmed lapse elutingimuste ning majandusliku ja sotsiaalse toimetuleku kohta. Lapse abivajaduse kolmnurga alusel abivajadust hinnates on „Pere ja keskkond“ küljel toodud uurimisvaldkondadena ka elutingimused¹⁵ ja majanduslik olukord¹⁶. Lapse kasvukeskkond, elukoha stabiilsus ja tingimused elukohas mõjutavad nii lapse vaimset kui füüsilist arengut. Elutingimuste uurimine võimaldab hinnata, kas antud eluase ning elutingimused moodustavad lapse jaoks sobiva kasvukeskkonna, kus lapsele on tagatud vajaminev areng ning turvalisus.¹⁷ Majanduslik olukord hõlmab pere rahalisi võimalusi, tööhõivet ja saadavaid toetusi, mis aitavad kaasa lapse heaolu tagamisele.¹⁸ Selles valdkonnas on vajalik keskenduda sellele, kas pere sissetulekud katavad ära igakuised kulud, milline on pere majanduslik toimetulek ning kas esineb võlgnevusi. Sellega on seotud nii vanemate tööhõive kui töökorraldus ja selle mõju lapsele.¹⁹

Sotsiaalne toimetulek on osaliselt seotud majandusliku toimetulekuga, aga lisaks käivad sotsiaalse toimetuleku alla andmed lapse identiteedi ning peresiseste- ja väliste suhete kohta, mis on nimetatud uurimisvaldkondadena lapse abivajaduse kolmnurga küljel „Lapse arenguvajadused“.²⁰ Lapse arenguks on olulised stabiilsed peresuhted, eakohaste sõprussuhete olemasolu, samuti turvalisus ja vägivalda puudumine nii lähi- kui sõprussuhetes. Probleemid ja puudujäägid mõnes neist dimensioonidest võivad põhjustada probleeme lapse sotsiaalses toimetulekus.

Lõike 2 punkt 4 sätestab õiguse töödelda lapse terviseandmeid, mis annavad teavet lapse võimaliku abivajaduse kohta, eelkõige andmeid lapse arengu, terviseseisundi ja -käitumise, traumade ja vigastuste, lapsele määratud ravi ja selle järgimise ning ambulatoorsetel vastuvõttudel käimise kohta. Lapse abivajaduse kolmnurga alusel abivajadust hinnates on „Lapse arenguvajadused“ küljel üks uurimisvaldkondi lapse tervis.²¹ Tervise valdkond hõlmab enda alla nii lapse kasvamise, arenemise, füüsilise ja vaimse heaolu. Lapse tervise kohta informatsiooni kogudes loob lastekaitsetöötaja ülevaate sellest, missugune on lapse üldine tervislik seisund, kuidas tervise eest hoolitsetakse. Samuti on oluline koguda teavet tervisekontrollides käimise kohta, vaksineerimise ning vajadusel vajaminevate ravimite võtmise kohta. Keskenduda tuleb ka lapse tervisekäitumisele, sh füüsiline aktiivsus, piisav uni, toitumine, sõltuvusainete tarvitamine jms.²² Lapsele määratud ravi ja selle järgimise andmed võivad hõlmata infot nii ambulatoorse kui statsionaarse ravi kohta, sh krooniliste haiguste puhul lapse õigeaegne jõudmine vajalikele uuringutele ja protseduuridele. Lisaks on lapse abivajaduse hindamisel olulised andmed võimalike traumade ja vigastuste kohta, mille kohta võib teavet edastada nii perearst, eriarst, kiirabiarst kui ka erakorralise meditsiini spetsialist. Need andmed võimaldavad hinnata lapse võimalikku väärkohtlemist ja sellisel juhul last abistada. Lapse väärkohtlemine on üks tõsisemaid ohte lapse heaolule, mis LasteKS § 24 kohaselt hõlmab nii lapse hooletusse jätmist kui vaimset, emotsionaalset, kehalist ja seksuaalset väärkohtlemist. Enamasti kogevad lapsed vägivalda ja väärkohtlemist peres keskkonnas, mistõttu on eriti oluline sellega seotud info ja andmete edastamine tervishoiutöötajate poolt, kes lapsega kokku puutudes väärkohtlemise märke tähele panevad.

¹⁴ Samas.

¹⁵ Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p 7.3.3.

¹⁶ Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p 7.3.4.

¹⁷ Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p 7.3.3.

¹⁸ Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p 7.3.4.

¹⁹ Samas.

²⁰ Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p-d 7.1.3 ja 7.1.4.

²¹ Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p 7.1.1.

²² Samas.

Lõike 2 punkt 5 sätestab õiguse töödelda andmeid lapsele osutatavate sotsiaal-, tervishoiu- ja ohvriabiteenuste kohta koos teenuse liigi, kestuse ja teenuseosutaja isikuga. Lapse abivajaduse hindamiseks on vajalik ülevaade sellest, milliseid teenuseid lapsele juba osutatakse. See võimaldab saada selgust, millises valdkonnas on lapse abivajadust juba adresseeritud ning kas lapsele on kõik vajalikud teenused kättesaadavad. Samuti võimaldab see kaasata teenuseosutajad võrgustikutöö tegemiseks lapse abivajaduse hindamisel ja abi osutamisel ning vajadusel teha kohandusi ja muudatusi juba osutatavates teenustes, et last veelgi paremini toetada.

Lõike 2 punkt 6 nimetab andmed hariduse omandamise, õpikeskkonnas toimetuleku, hariduslike erivajaduste ning tugiteenuste saamise kohta. Lapse abivajaduse kolmnurga alusel abivajadust hinnates on „Lapse arenguvajadused“ küljel üks uurimisvaldkondi haridus.²³ Haridusvaldkonna hindamise käigus tuleb saada ülevaade lapse toimetulekust lasteaias, koolis või huvihariduses – kuidas toetab last teda ümbritsev hariduslik keskkond ja kuidas on lapsele tagatud tema võimetele vastav mitmekülgne areng ja õppimine. Vajalik on koguda kokku informatsioon, mis toob välja lapse õpitulemused, koolikohustuse täitmise, kuid ka lapse üldise toimetuleku koolis või lasteaias. Viimase hulka kuuluvad ka suhted eakaaslaste, kooli- või lasteaia personaliga ning koostöö lapsevanematega.²⁴ Lapse abivajaduse hindamisel on oluline teada, kas lapsel esineb haridusvaldkonnas mingisugune toe vajadus, sh hariduslik erivajadus (põhikooli ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõiked 4 ja 6), ning milliseid hariduslikke tugiteenuseid talle pakutakse.

Lõike 2 punkt 7 nimetab spordis, huvihariduses ja -tegevuses osalemise andmed. Kuigi huviharidus on osaliselt hõlmatud eelnevas punktis nimetatud haridusvaldkonna alla, võivad lapsed osaleda spordis ja huviringides ka mujal kui haridusasutusena tegutsevas huvikoolis (huvikooli seaduse § 3). Lastele pakutakse mitmesuguseid treeninguid, ringe, huvitegevusi nii haridusasutustes kui mujal, huvitegevusel ja selle juhendamisel võib olla lapsele oluline mõju. Spordis ja huvitegevuses osalemise andmed aitavad samuti hinnata lapse haridusvaldkonna aspekte, nt kuidas on lapsele tagatud tema võimetele vastav mitmekülgne areng ja õppimine, milline on tema toimetulek ja suhted nendes keskkondades.²⁵ Seetõttu on spordi, huvihariduse ja -tegevuse andmed toodud välja eraldi andmete liigina.

Lõike 2 punktis 8 on sätestatud õigus töödelda lapse puude raskusastet, liiki, kestust ja funktsiooni kõrvalekallet puudutavaid andmeid. Need andmed on seotud lapse tervisliku seisundi ja abivajaduse hindamisega (vt ka selgitusi eespool § 34² lõike 2 punkt 4 kohta). PISTS § 2 lõikes 1 on puue määratletud kui inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis koostoimes erinevate suhtumuslike ja keskkondlike takistustega tõkestab ühiskonnaelus osalemist teistega võrdsetel alustel. PISTS § 2 lõike 1¹ kohaselt tuvastatakse puue lähtuvalt kõrvalabi, juhendamise või järelevalve vajadusest. PISTS § 2 lõike 2 kohaselt on kõrvalabi või juhendamine abi osutamine inimesele, kes ei tule iseseisvalt toime söömise, hügieenitoimingute, riietumise, liikumise või suhtlemisega, ning järelevalve on ohutuse tagamine inimese suhtes, kes oma tegevuse või tegevusetusega võib tekitada kahju iseenda või teiste inimeste elule, tervisele või varale. Tuvastatud puude raskusastmega lapse puhul on seega tegemist lapsega, kes vajab üldjuhul kas tervise-, sotsiaal- või haridusvaldkonnast täiendavat tuge. Alates 01.01.2023.a võimaldab LasteKS § 27¹ andmetöötlust, mille tulemusel jõuab KOV-ile info kõigist KOV-is elavatest lastest, kelle puhul taotletakse puude raskusastet. Puude määramise korral edastatakse KOV-ile mh andmed puude raskusastme, kestuse ja funktsiooni kõrvalekalde kohta (kehtiv LasteKS § 27¹ lg 2 p 6). Nimetatud andmete töötlemise õigus on kehtivas seaduses antud kohaliku omavalitsuse üksusele

²³ Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p 7.1.2.

²⁴ Samas.

²⁵ Samas.

lapse abivajaduse väljaselgitamise eesmärgil ehk proaktiivseks abi pakkumiseks puudega lapse vanematele. Kui KOV lapsevanemaga ühendust võtab, tekib lapsevanemal võimalus keelduda pakutud abist ja edasisest andmete töötlemisest. Kui aga lastekaitsetöötajal tekib kahtlus, et puudega lapsel võib esineda abivajadus LasteKS § 26 tähenduses, tuleb alustada lapse suhtes juhtumimenetlust ja abivajaduse hindamist. Kõnealune punkt reguleerib lapse puude andmete töötlemist selle ülesande täitmise raames. Abivajava lapse suhtes alustatud menetluses ei ole lapsevanemal võimalik nende andmete töötlemisest keelduda, see oleks vastuolus lapse huvidega.

Lõike 2 punkt 9 nimetab andmed lapse töövõime ja tööga hõivatuse kohta. Alaealise lapse töötamine ja töökogemuse mõju lapsele on ühelt poolt oluline teave lapse sotsiaalse ja majandusliku toimetuleku hindamiseks (vt eespool § 34 lg 2 p 3).²⁶ Teisalt on lapse vähenenud või puuduv töövõime oluline info lapse abivajaduse terviklikuks hindamiseks ja abistamise korraldamiseks. Töövõimet hindab Töötukassa (töövõimetoetuse seadus § 3), hindamisega tuvastatakse vähemalt 16-aastaselt pikaajalise tervisekahjustusega isikul töövõime ulatus (töövõimetoetuse seadus § 2 lg 1, § 5 lg 1). Töövõime alanemine või puudumine mõjutab suure tõenäosusega lapse majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut praegu või tulevikus.

Lõike 2 punkt 10 sätestab õiguse töödelda andmeid lapse ennast või teisi kahjustava käitumise kohta. LasteKS § 26 kohaselt loetakse abivajavaks lapseks ka last, kelle käitumine ohustab tema enda või teiste isikute heaolu. Lapse abivajaduse kolmnurga alusel abivajadust hinnates on „Lapse arenguvajadused“ küljel üks uurimisvaldkondi lapse tundeelu ja käitumine.²⁷ Selles valdkonnas hinnatakse lapse tegevuste ja tunnete asjakohasust nii peresuhetes kui ka teiste inimeste suhtes väljaspool perekonda. Hindamisel tuleb arvestada nt seda, kas laps käitub ebaviisakalt, allub kehtivatele ühiskonnaelu reeglitele ja normidele, kas lapsel esineb riskikäitumist ja õigusrikkumisi.²⁸ Andmed lapse ennast kahjustava käitumise kohta võivad lastekaitsetöötajale teatavaks saada ka terviseandmete koosseisus (sh andmed lapse terviseseisundi, riskikäitumise ja endale tekitatud traumade või vigastuste kohta), kuid lapse enda heaolu kahjustav käitumine ei pruugi alati tuua kaasa tervisekahju. Selle punktiga on hõlmatud andmed igasuguse lapse ennast või teisi kahjustava käitumise kohta, mille põhjal võib kahtlustada lapsel abivajadust.

Lõike 2 punkt 11 sätestab õiguse töödelda karistusregistrisse kantud karistusandmeid lapse kohta. Laps, keda on karistatud õigusrikkumise eest, on LasteKS § 26 kohaselt abivajav laps – lapse käitumine ohustab teiste isikute heaolu. Alaealiste õigusrikkujate abistamine toimub õiguskaitse- ja sotsiaalsüsteemi koostöös. Andmed lapse poolt toime pandud õigusrikkumise ja määratud karistuse kohta on lastekaitsetöötajale oluline teave lapse abivajaduse hindamiseks ja lapse abistamiseks. Üldjuhul peaks teave sellisest lapsest ja tema toime pandud teost jõudma lastekaitsetöötajani juba enne, kui süüteo menetlus lapse suhtes on lõppenud ja karistus jõustunud ning karistusregistrisse kantud, kuid igal juhul vajab lastekaitsetöötaja lapsele sobiva abi tagamiseks teavet lapse karistusandmete kohta. KarRS täiendamist ei vaja, sest selle § 15 lõike 1 alusel saab registrist andmeid küsida vastavale õiguslikule alusele või eesmärgile viitamisel. Lisaks on KarRS § 19 lõike 1 punkti 5 alusel juba praegu valitsusasutusel ja kohaliku omavalitsuse asutusel seadusega või seaduse alusel antud õigusaktiga sätestatud ülesannete täitmiseks õigus saada registrist alaealise isiku karistusandmeid. Oluline on välja tuua, et kõnealune säte annab lastekaitsetöötajale õiguse saada registrist üksnes lapse kehtivaid karistusandmeid. Õigust saada andmeid registri arhiivist reguleerib KarRS § 20 ning see õigus on antud piiratud hulga asutustele teatud erandjuhtudeks, mil inimese taust ja minevikus kantud karistused on olulised isiku usaldusvääruse hindamisel. Lastekaitsemenetluses ei ole registri arhiivi andmetele juurdepääs hädavajalik.

²⁶ Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p 7.3.4.

²⁷ Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p 7.1.5.

²⁸ Samas.

Lõike 2 punkt 12 annab õiguse töödelda lapse suhtes käimas oleva kriminaal- ja väärteomenetluse andmeid koos selle esemeks oleva süüteo liigi ja toimepanemise asjaoludega ning lapse suhtes kohaldatud tõkendi, karistuse, mõjutusvahendi ja kriminaalhoolduse andmetega. LasteKS § 26 kohaselt loetakse abivajavaks lapseks ka last, kelle käitumine ohustab tema enda või teiste isikute heaolu. Lapse abivajaduse kolmnurga alusel abivajadust hinnates on „Lapse arenguvajadused“ küljel üks uurimisvaldkondi lapse tundeelu ja käitumine.²⁹ Selles valdkonnas tuleb hinnata mh seda, kas laps käitub ebaviisakalt, allub kehtivatele ühiskonnaelu reeglitele ja normidele, kas lapsel esineb riskikäitumist ja õigusrikkumisi.³⁰ Lapse suhtes käimas oleva kriminaal- ja väärteomenetluse andmete töötlemine lastekaitsetöös on vajalik eelkõige selleks, et lastekaitsetöötaja oleks kursis süüteomenetluse käigu ja asjaoludega (ulatuses, milles uurimisasutus teavet väljastada saab) ning saaks sellega arvestada lapse abivajaduse hindamisel ning abi osutamisel. Kriminaalmenetluse seadustiku §-s 201 on juba praegu reguleeritud alaealise toime pandud süüteo andmete edastamine kohaliku omavalitsuse üksusele – § 201 lõigete 1 ja 4 alusel võib uurimisasutus või prokuratuur saata alaealise kohta, keda saab mõjutada karistust või karistusseadustiku §-s 87 ettenähtud mõjutusvahendit kohaldamata, teavituse ja vajalikus mahus koopia kriminaalasja materjalidest alaealise elukoha järgesse kohaliku omavalitsuse üksusse. Eesmärk on tagada alaealisele õigusrikkujale sotsiaalsüsteemi abi. Kõnealusel punktis on mainitud ka kriminaalhoolduse andmed, mida lastekaitsetöötajal on vaja selles osas, kas laps on kriminaalhooldusalune. Muude andmete avaldamist piirab kriminaalhooldaja ametisaladuse hoidmise kohustus (kriminaalhoolduseaduse § 15²).

Lõike 2 punkt 13 annab õiguse töödelda andmeid lapse suhtes toime pandud või lapsega seotud vägivaldajuhtumi kohta koos vägivalda liigi, toimepanemise aja ja asjaolude ning lapse osalemise viisiga, samuti juhtumi osas kriminaalmenetluse alustamise ja lapse menetlusseisundi kohta. Lapse suhtes toime pandud või lapsega seotud vägivaldajuhtum mõjutab alati lapse heaolu ja võib ohustada lapse turvalist arengut. Lapse abivajaduse kolmnurga alusel abivajadust hinnates on „Vanemluse“ küljel üks uurimisvaldkondi turvalisus.³¹ Turvalisuse tagamine tähendab seda, et laps on kahju või ohu eest piisavalt kaitstud, samuti käsitletakse selle all lapsevanemate võimekust kaitsta oma last erinevat liiki vägivalda, kuritarvitamise ja ärakasutamise eest.³² Enamasti kogevad lapsed vägivalda ja väärkohtlemist perekeskkonnas, olles otsesed või kaudsed ohvrid perevägivalda juhtumites. Samuti pannakse märkimisväärne hulk kõigist seksuaalvägivalda kuritegudest toime alaealiste suhtes (2022.a 530 kuritegu³³). Suur osa lastekaitse abi vajavatest lastest on ühel või teisel moel kogenud vägivalda ja sellest mõjutatud. Lapse suhtes toime pandud vägivaldajuhtumi korral on kahtlemata tegemist abivajava lapsega LasteKS § 26 mõistes (lapse väärkohtlemine). Väärkohtlemist kogeb ka laps, kes näeb vägivalda pealt või elab vägivaldses keskkonnas – ka see ohustab lapse vaimset, emotsionaalset ja füüsilist tervist. PPA käsitleb reeglina perevägivalda pealt näinud last abivajava lapsena LasteKS-i tähenduses ning edastab sellise lapse andmed KOV üksusele LasteKS § 27 alusel lapse abistamiseks. Teave lapsega seotud vägivaldajuhtumi kohta võib lastekaitsetöötajani jõuda ka ohvriabi osutajalt. OAS § 8 lg 2 sätestab, et kui alaealise ohvri abivajadust hinnates selgub, et tegemist on abivajava või hädaohus oleva lapsega, tuleb tagada tema abistamine lastekaitseaduses sätestatud korras. Selleks tuleb abivajavast lapsest teatada KOV-i üksusele või lasteabitelefoniil. Ohvriabi osutaja peaks üldjuhul ühendust võtma otse vastava KOV-i üksuse lastekaitsetöötajaga, et

²⁹ Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p 7.1.5.

³⁰ Samas.

³¹ Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p 7.2.4.

³² Samas.

³³ Justiitsministeerium. Kuritegevus Eestis 2022. <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevus2022/seksuaalkuriteod/>

anda teada abivajavast lapsest, selgitada välja lastekaitse varasem puutumus ja leppida kokku edasised tegevused lapse ja vajaduse korral tema pere abistamiseks.³⁴

Lõike 2 punkt 14 nimetab andmed lapse kinnipidamise ja hädaohus oleva lapse ohutusse tingimustesse toimetamise kohta seaduses sätestatud korrakaitseorgani poolt koos KorS § 46 lõike 6 kohaselt dokumenteeritud andmetega. Nimetatud andmed on lastekaitsetöötajale vajalikud, hindamaks hädaohus oleva (ka juba ohutusse tingimustesse toimetatud) lapse abivajadust ja otsustamaks lapse ajutise perest eraldamise üle. Andmete edastamise lastekaitsetöötajale näeb juba praegu ette KorS § 46 lg 3², mille kohaselt tuleb kinni peetud lapsest teavitada viivitamata lastekaitsetöötajat, kellele edastatakse esimesel võimalusel kinnipidamise protokoll koopia. Vabariigi Valitsuse määruse „Isiku kinnipidamise dokumenteerimise kord“³⁵ § 3 lg 3 sätestab samuti, et hädaohus oleva lapse ohutusse tingimustesse toimetamise protokoll koopia edastatakse esimesel võimalusel kohaliku omavalitsuse üksuse lastekaitsetöötajale.

Paragrahvi 34² lõikes 3 on välja toodud lapsevanema või last kasvatava isiku isikuandmed, mida võib töödelda lapse abivajaduse hindamiseks ning sobiva abi osutamiseks. LasteKS § 7 lg 1 järgi on esmane vastutus lapse õiguste ja heaolu tagamise eest lapsevanemal või last kasvataval isikul. Last kasvatav ja temale esmast hoolitsust pakkuv isik kujundab suurel määral lapse kasvukeskkonna ja arenguvõimalused ning mõjutab seega lapse heaolu. Järgnevates punktides nimetatud lapsevanema või last kasvatava isiku (edaspidi nimetatud lapsevanem) andmete töötlemine on vajalik, et hinnata lapse abivajadust vastavalt LasteKS § 28 lõikele 2 ning arvestades lapse heaolu kolmnurgal kajastatud uurimisvaldkondi.

Lõike 3 punkt 1 annab õiguse töödelda lapsevanema üldandmeid. Käesolevast paragrahvist tulenevate ülesannete täitmiseks on vajalikud järgmised üldandmed: isiku ees- ja perekonnanimi, isikukood või sünniaeg, sugu, kontaktandmed, elu- ja viibimiskoht. Lapse suhtes menetluse läbiviimiseks on vaja kõigepealt identifitseerida lapse vanemad (seaduslikud esindajad) ja muud last kasvatavad isikud, kes esmaselt lapse õiguste ja heaolu tagamise eest vastutavad. Neil on oluline roll lapsega seotud menetluses ka lapse ja pere kohta teabe andmisel ning lapse abistamise planeerimisel. Lapsevanema kontaktandmed võimaldavad temaga kontakteeruda. Elukoha andmed annavad teavet selle kohta, kas lapsevanem elab koos lapsega ja kui ei ela, siis millises kohaliku omavalitsuse üksuses on tema elukoht. Viimasel juhul võib olla vajalik kaasata lapsevanema elukoha omavalitsus ka menetlusesse, eriti juhul, kui laps vahel ka selle vanema juures viibib. Lapsevanema elu- ja viibimiskoha andmed võivad olla vajalikud ka temaga kontakti saamiseks juhul, kui muud kontaktandmed puuduvad või ei toimi.

Lõike 3 punkt 2 annab õiguse töödelda andmeid isiku vanemluse, hooldusõiguse ja eestkoste kohta. Lapse abistamiseks on vajalik teave lapsevanemate hooldusõiguse kuuluvuse ja piirangute kohta. Vanemluse andmed hõlmavad teavet kõigi lapsevanema laste kohta, sh kes ei ela temaga koos. Lapsevanemal võib olla nende ees kohustusi, mis mõjutavad abivajava lapse heaolu. Lapse (pool)õed-vennad on lapse pereliikmed, aga muu last kasvatava isiku lapsed ei pruugi kuuluda lapse pere- ja leibkonna liikmete hulka. Kui lapsevanem on eestkostjaks mõnele mitte-bioloogilisele lapsele või täisealisele isikule, võib see kohustus mõjutada lapse heaolu, seda ka juhul, kui eestkostetav ei ela lapsega samas leibkonnas. Samuti on oluline teave lapsevanema enda piiratud teovõime ja eestkoste vajaduse kohta, sest see mõjutab lapse heaolu.

Lõike 3 punkt 3 annab õiguse töödelda sotsiaal- või tervishoiutöötaja tehtud koduvisiidil kogutud andmeid lapsevanema seisundi, toimetuleku ja toetusvajaduse kohta. Koduvisiite lastega peresse

³⁴ [OAS seletuskiri](#) eelnõu algteksti juurde, lk 24.

³⁵ Vabariigi Valitsuse 19.06.2014 määrus nr 85 „Isiku kinnipidamise dokumenteerimise kord“.

võivad teha sotsiaaltöötajad SHS-i alusel tegutsedes, perearstid ja -õed lapse tervise jälgimisel ning ämmaemandad sünnitusjärgselt. Praegu ei pakuta kõigile sünnitanud naistele universaalset sünnitusjärgset koduviiti, kuid 2021.-2023.a läbi viidud Sotsiaalministeeriumi algatatud projektis „Ämmaemanda koduviidid esimestel eluaastatel“ töötati välja ja katsetati mudelit, kuidas ämmaemandate korduvate sünnitusjärgsete koduviitide kaudu toetada lapse saanud peresid ja ühtlasi hinnata võimalikke riske. Projekti üks järeldusi oli, et selline teenus peaks olema laiemalt kättesaadav.³⁶ Ämmaemandate hinnangul on sünnitusjärgne koduviit kvaliteetse ämmaemandusabi oluline osa ja peab olema kättesaadav Eesti igas piirkonnas. Koduviidil on võimalik parimal moel toetada sünnitanud naise tervist ja psühhosotsiaalset toimetulekut, samuti märgata tõsisemaid probleeme peres. Seetõttu on koduviidil kogutud andmed lapsevanema seisundi, toimetuleku ja toetusvajaduse kohta lapse abivajaduse varajase märkamise ja tõhusa abistamise seisukohast vajalik teave lastekaitsetöötajale.

Lõike 3 punkt 4 annab õiguse töödelda vanemlike oskuste hindamiseks vajalikke andmeid. LasteKS § 28 lg 2 p 2 kohaselt peab lastekaitsetöötaja lapse abivajaduse hindamisel andma hinnangu last kasvatava isiku vanemlikele oskustele. Vanemlus moodustab ühe kolmest lapse heaolu kolmnurga küljest, mille puhul hinnatakse vanemate suutlikkust tagada lapsele esmane hoolitsus, juhendamine ja piiride seadmine, emotsionaalne kohalolek ja turvalisus.³⁷ Lapse heaolu tagamise seisukohast on äärmiselt oluline tegur lapsevanemate võimekus vastutada asjakohaselt ja adekvaatselt lapse arenguvajaduste eest ning oskus tagada lapse arenguks ja heaoluks vajaminev turvaline füüsiline ja vaimne keskkond.³⁸ Vanemlike oskuste hindamiseks vajalikud andmed võivad hõlmata andmeid, mille töötlemise õigus tuleb teistest lõike 2 punktidest (sh nt koduviidil kogutud andmed, terviseandmed, andmed isiku toimetulekut ja vanemlikku suutlikkust toetavate teenuste kohta), kuid selle punkti eesmärk on hõlmata teiste punktidega katmata isikuandmed, arvestades vanemluse äärmiselt olulist rolli lapse heaolu tagamisel ja abivajadusega tegelemisel. Selle punkti alusel on õigus töödelda ka andmeid vanemlike oskuste hindamise kohta, milleks kasutatakse nii sotsiaalkui tervishoiutöös mitmesuguseid hindamisvahendeid.

Lõike 3 punkt 5 annab õiguse töödelda lapsevanema terviseandmeid, mis annavad teavet lapse heaolu ohustamise ja isiku vanemliku suutlikkuse kohta, eelkõige andmeid isiku raseduse, terviseseisundi ja -käitumise, traumade ja vigastuste, isikule määratud ravi ja selle järgimise kohta. Lapsevanema terviseseisund võib mõjutada kõiki vanemluse aspekte – lapsele pakutavat esmast hoolitsust, juhendamist ja piiride seadmist, emotsionaalset kohalolekut ja turvalisust. Lapsevanema rasedus võib mõjutada peres juba kasvavate laste heaolu, eriti kui sellega kaasneb füüsilisi või emotsionaalseid raskusi. Seega on lapse abivajaduse hindamiseks ja lapse abistamiseks vajalik töödelda ka lapsevanema ja last kasvatava isiku kõnealusel punktis nimetatud terviseandmeid, mis annavad teavet lapse (ka veel sündimata lapse) heaolu ohustamise ja isiku vanemliku suutlikkuse kohta. Töödeldavate andmete ulatus ja detailsus sõltub konkreetsest juhtumist ja seda hindavad asjaga tegelevad spetsialistid – ühelt poolt lastekaitsetöötaja ja teiselt poolt tervishoiutöötaja. Lapse, sh veel sündimata lapse (loote) ohustamise korral on tervishoiutöötajal võimalik avaldada lapsevanema terviseandmeid ka praegu kehtiva võlaõigusseaduse (VÕS) § 768 lõike 2 alusel, mis lubab saladuse hoidmise kohustusest mõistlikus ulatuses kõrvale kalduda, kui andmete avaldamata jätmise korral võib patsient oluliselt kahjustada ennast või teisi isikuid.

Lõike 3 punkt 6 annab õiguse töödelda andmeid isikule osutatavate sotsiaal-, tervishoiu- ja ohvriabiteenuste kohta, mis toetavad isiku toimetulekut või vanemlikku suutlikkust, koos teenuse liigi, kestuse ja vajadusel teenuseosutaja isikuga. Lapse heaolu hindamiseks vanemluse aspektides

³⁶ <https://www.tai.ee/et/sotsiaaltoo/markavad-ja-hoolivad-ammaemandad-kodudes>

³⁷ Lapse heaolu hindamise käsiraamat, p 7.2.

³⁸ Samas.

on olulised vaid nende teenuste andmed, mida lapsevanem saab n-ö lapsevanema rollis ehk mis toetavad tema toimetulekut ja vanemlikku suutlikkust. Sellisteks teenusteks on enamik sotsiaal- ja ohvriabiteenuseid, mille eesmärk on toetada isiku toimetulekut teatud raskuste korral, aga ei ole kõik tervishoiuteenused (nt hambaravi). Lapse abivajaduse hindamiseks ja sobiva abi osutamiseks on vajalik ülevaade sellest, milliseid teenuseid juba osutatakse lapsevanemale tema toimetuleku toetamiseks. See võimaldab vajadusel kaasata teenuseosutajad võrgustikutöö tegemiseks lapse abivajaduse hindamisel ja abi osutamisel. Sellisel juhul on vajalik lastekaitsetöötajal töödelda ka andmeid lapsevanemale teenust osutava isiku kohta, et temaga kontakteeruda tema kaasamiseks.

Lõike 3 punkt 7 nimetab andmed hariduse omandamise kohta. Asjaolu, milline on lapsevanema omandatud haridus ja kas ta käesoleval hetkel haridust omandab, on vajalik lapse abivajaduse hindamiseks nii pere majandusliku kui sotsiaalse toimetuleku osas. Õppimise andmed on olulised sh andmaks tähendust lapsevanema tööhõivele (mittetöötamisel on teine tähendus, kui isik samal ajal õpib).

Lõike 3 punkt 8 annab õiguse töödelda lapsevanema puude raskusastme, liigi, kestuse ja funktsiooni kõrvalekalde andmeid. Samu andmeid on õigus töödelda ka lapse kohta (vt § 34² lg 2 p 8 selgitused). PISTS § 2 lõikes 1 on puue määratletud kui inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis koostoimes erinevate suhtumuslike ja keskkondlike takistustega tõkestab ühiskonnaelus osalemist teistega võrdsetel alustel. PISTS § 2 lõike 1¹ kohaselt tuvastatakse puue lähtuvalt kõrvalabi, juhendamise või järelevalve vajadusest. Lapsevanemale määratud füüsiline või vaimne puue võib mõjutada lapse heaolu mitmel erineval moel, mõjutades lapsevanema osalemist ühiskonnaelus ja seeläbi tema majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut, aga ka lapse kasvukeskkonda ja lapsevanema vanemlikku suutlikkust.

Lõike 3 punkt 9 annab õiguse töödelda andmeid lapsevanema töövõime ja tööga hõivatuse kohta. Koosmõjus eelmises punktis nimetatud puude andmetega annab lapsevanema vähenenud või puuduv töövõime olulist info lapse abivajaduse terviklikuks hindamiseks ja abistamise korraldamiseks. Lapsevanema töövõime alanemine või puudumine mõjutab suure tõenäosusega kogu pere, sealhulgas lapse majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut praegu või tulevikus. Lapsevanema töötamise andmed on vajalikud lapse ja pere elutingimuste ning majandusliku olukorra hindamisel.

Lõike 3 punkt 10 annab õiguse töödelda andmeid isikut ennast või lapse heaolu kahjustava käitumise kohta. Andmed lapsevanema ennast või last kahjustava käitumise kohta võivad lastekaitsetöötajale teatavaks saada ka terviseandmete koosseisus (sh andmed lapsevanema tervises seisundi, riskikäitumise, endale tekitatud traumade või vigastuste kohta), kuid isiku ennast või last kahjustav käitumine ei pruugi alati tuua kaasa tervisekahju. Selle punktiga on hõlmatud andmed lapsevanema igasuguse ennast või last kahjustava käitumise kohta, mille põhjal võib kahtlustada lapsel abivajadust, sh lapsevanema agressiivne ja vägivaldne käitumine lapse või teiste isikute suhtes.

Lõike 3 punkt 11 annab õiguse töödelda lapsevanema kohta karistusregistrisse kantud karistusandmeid. Andmed lapsevanema poolt toime pandud õigusrikkumiste ja kehtivate karistuste kohta on lastekaitsetöötajale oluline teave lapse abivajaduse hindamiseks ja lapse abistamiseks. Eriti oluline on see teave juhul, kui lapsevanem viibib vangistuses või sundravil, mis on üks täiendavaid olulisi riskitegureid lapse heaolule. KarRS täiendamist ei vaja, sest selle § 15 lõike 1 alusel saab registrist andmeid küsida vastavale õiguslikule alusele või eesmärgile viitamisel. Oluline on välja tuua, et kõnealune säte annab lastekaitsetöötajale õiguse saada registrist üksnes lapsevanema kehtivaid karistusandmeid. Õigust saada andmeid registri arhiivist reguleerib KarRS § 20 ning see õigus on antud piiratud hulgale asutustele teatud erandjuhtudeks, mil inimese taust ja minevikus

kantud karistused on olulised isiku usaldusvääruse hindamisel. Lastekaitsemenetluses ei ole registri arhiivi andmetele juurdepääs hädavajalik.

Lõike 3 punkt 12 annab õiguse töödelda isiku suhtes käimas oleva kriminaal- ja väärteomenetluse andmeid koos selle esemeks oleva süüteo liigi ja toimepanemise asjaoludega ning isiku suhtes kohaldatud tõkendi, karistuse, mõjutusvahendi ja kriminaalhoolduse andmeid. Lapsevanema suhtes alustatud kriminaal- ja väärteomenetluse andmete töötlemine lastekaitsetöös on vajalik eelkõige selleks, et lastekaitsetöötaja oleks kursis süüteomenetluse käigu ja asjaoludega (ulatuses, milles uurimisasutus teavet väljastada saab) ning saaks sellega arvestada lapse abivajaduse hindamisel ning abi osutamisel. Nende andmete põhjal saab hinnata, kas lapsevanem võib kujutada ohtu ka lapsele ning millised on vanemlusega seotud riskitegurid lapse jaoks. Samuti võimaldavad need andmed hinnata lapse abivajadust seoses vanema osalemisega menetluses, mis arvatavasti mõjutab nii praktiliselt kui emotsionaalselt uurimise all olevat isikut ja tema lähedasi. Tõkendi, karistuse ja mõjutusvahendi andmed on olulised hindamaks nendest tulenevaid riske lapse heaolule, nt kui lapsevanem on vahistatud ja viibib perest eemal. Viidatud on ka kriminaalhoolduse andmetele, mida lastekaitsetöötaja võib vajada selles osas, kas isik on kriminaalhooldusalune. Muude andmete avaldamist piirab kriminaalhooldaja ametisaladuse hoidmise kohustus (kriminaalhooldusseaduse § 15²).

Lõike 3 punkt 13 annab õiguse töödelda andmeid isiku suhtes toime pandud vägivaldajuhtumi kohta, koos vägivalda liigi ja toimepanemise aja ning juhtumi osas kriminaalmenetluse alustamise kohta. Lapsevanema suhtes toime pandud vägivald mõjutab alati lapsi, paljudel juhtudel on lapsed ka peres täiskasvanute vahel toimuva vägivalda tunnistajaks. Sellega seotud andmed on vajalikud juhtumiga seotud lapse abivajaduse hindamiseks ja talle vajaliku abi osutamiseks.

Paragrahvi 34² lõikes 4 on välja toodud lapse perekonna ja leibkonna liikme isikuandmed, mida võib töödelda lapse abivajaduse hindamiseks ning sobiva abi osutamiseks. Andmete töötlemine on vajalik, et hinnata lapse abivajadust vastavalt LasteKS § 28 lõikele 2 ning arvestades lapse heaolu kolmnurgal kajastatud uurimisvaldkondi. Lapsega koos elavad isikud mõjutavad lapse heaolu suure tõenäosusega, sest on osa lapse perekeskonnast. Samas ei ole igas menetluses kindlasti vajadust töödelda lapse kõigi pereliikmete andmeid, vaid töödeldakse üksnes nende lähedaste andmeid, kes lapse heaolu mõjutavad, ning üksnes lapse abistamiseks vajalikus ulatuses.

Lõike 4 punkt 1 annab õiguse töödelda lapse pere- ja leibkonna liikme üldandmeid. Käesolevast paragrahvist tulenevate ülesannete täitmiseks on vajalikud järgmised üldandmed: isiku ees- ja perekonnanimi, isikukood või sünniaeg, sugu, kontaktandmed, elu- ja viibimiskoht. Lapse abivajaduse hindamiseks kaardistatakse lapse pereliikmed ja leibkonna liikmed ning need isikud tuleb identifitseerida. Neil võib olla oluline roll lapsega seotud menetluses ka lapse ja pere kohta teabe andmisel ning lapse abistamises osalemisel. Lapsele oluliste lähedaste kaasamiseks on vajalikud nende kontaktandmed. Elu- ja viibimiskoha andmed annavad teavet selle kohta, kas isik elab alaliselt või ajutiselt koos lapsega.

Lõike 4 punkt 2 annab õiguse töödelda andmeid isiku vanemluse ja eestkoste kohta. Need andmed on olulised eelkõige lapsega koos elava isiku kohta, aga võivad olla vajalikud ka teiste lähedaste kohta, kellel on oluline roll lapse abistamises. Isiku lapsevanema staatus ja eestkostja ülesannete täitmine võib mõjutada lapse heaolu. Samuti võib olla oluline teave isiku enda piiratud teovõime ja eestkoste vajaduse kohta, mis võib mõjutada lapse heaolu.

Lõike 4 punkt 3 annab õiguse töödelda andmeid lapse pere- ja leibkonna liikme terviseseisundi ja käitumise ning temale määratud ravi ja selle järgimise kohta ulatuses, milles isiku terviseseisund ja

-käitumine võib mõjutada lapse heaolu. Lapsega koos elava isiku tervise seisund mõjutab tõenäoliselt lapse kasvukeskkonda ja arengut. Eriti olulised on lapse õdede-vendade tervise seotud andmed, sest ühe lapse terviseprobleemid võivad mõjutada lapsevanema suutlikkust ja hoolduskoormust ja seeläbi pere kõiki lapsi. Lapse heaolu võib mõjutada ka muu temale lähedase pereliikme tervise seisund. Töödeldavate andmete ulatus ja detailsus sõltub ka siin konkreetsest juhtumist ja seda hindavad asjaga tegelevad spetsialistid – ühelt poolt lastekaitsetöötaja ja teiselt poolt tervishoiutöötaja.

Lõike 4 punkt 4 annab õiguse töödelda andmeid isikule tema toimetuleku toetamiseks osutatavate sotsiaal-, tervishoiu- ja ohvriabiteenuste kohta koos teenuse liigi, kestuse ja vajaduse korral teenuseosutaja isikuga ulatuses, milles isiku toimetulek võib mõjutada lapse heaolu. Kui lapse pere- või leibkonna liige vajab toimetulekuks sotsiaal- või tervishoiusüsteemi tuge, võib see mõjutada ka lapse heaolu ja abistamise võimalusi. Seetõttu võib lastekaitsetöötaja vajada teavet lapse lähedastele osutatavate teenuste kohta ulatuses, milles isiku toimetulek võib mõjutada lapse heaolu.

Lõike 4 punkt 5 nimetab andmed hariduse omandamise ja tööga hõivatuses kohta. Need andmed võivad olla olulised ka lapse perekonna ja leibkonna liikme kohta, kes elavad lapsega koos või muul põhjusel mõjutavad lapse heaolu, andes teavet isiku õppimise ja tööga hõivatuses ning seeläbi majandusliku ja sotsiaalse toimetuleku kohta. Näiteks lapse leibkonnas elav töötaja isik võib mõjutada kogu pere, sealhulgas lapse majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut.

Lõike 4 punkt 6 annab õiguse töödelda lapse pere- ja leibkonna liikme puude raskusastme, liigi, kestuse ja funktsiooni kõrvalekalde andmeid, kui isiku puue võib mõjutada lapse heaolu. PISTS § 2 lõikes 1 on puue määratletud kui inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis koostoimes erinevate suhtumuslike ja keskkondlike takistustega tõkestab ühiskonnaelus osalemist teistega võrdsetel alustel. PISTS § 2 lõike 1¹ kohaselt tuvastatakse puue lähtuvalt kõrvalabi, juhendamise või järelevalve vajadusest. Lapse perekonna või leibkonna liikmele määratud füüsiline või vaimne puue võib mõjutada lapse heaolu mitmel erineval moel, mõjutades isiku osalemist ühiskonnaelus ja seeläbi tema majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut, sellest tulenevalt ka lapse kasvukeskkonda ja peresuhteid.

Lõike 4 punkt 7 annab õiguse töödelda lapse pere- ja leibkonna liikme kohta karistusregistrisse kantud karistusandmeid. Andmed lapsega koos elava või muul põhjusel tema heaolu mõjutava pereliikme poolt toime pandud õigusrikkumiste ja kehtivate karistuste kohta on lastekaitsetöötajale oluline teave lapse abivajaduse hindamiseks ja lapse abistamiseks. Lapse lähedase isiku poolt toime pandud õigusrikkumine ja selle eest karistuse kandmine võib mõjutada lapse heaolu. KarRS täiendamist ei vaja, sest selle § 15 lõike 1 alusel saab registrist andmeid küsida vastavale õiguslikule alusele või eesmärgile viitamisel. Nagu lapse enda ja lapsevanema kohta, on ka lapse lähedaste kohta õigus saada registrist üksnes kehtivaid karistusandmeid.

Lõike 4 punkt 8 annab õiguse töödelda isiku suhtes käimas oleva kriminaal- ja väärteomenetluse andmeid koos selle esemeks oleva süüteo liigi ja toimepanemise asjaoludega ning isiku suhtes kohaldatud tõkendi, karistuse, mõjutusvahendi ja kriminaalhoolduse andmeid, kui isiku arvatav tegu või tema suhtes kohaldatud meede võib mõjutada lapse heaolu. Nagu sõnastusest tuleneb, on nende andmete saamine piiratud juhtudega, kui nimetatud asjaolud võivad mõjutada lapse heaolu. Lapsele lähedase ja olulise isiku suhtes alustatud kriminaal- ja väärteomenetluse andmete töötlemine lastekaitsetöös on vajalik eelkõige selleks, et lastekaitsetöötaja oleks kursis süüteomenetluse käigu ja asjaoludega (ulatuses, milles uurimisasutus teavet väljastada saab) ning saaks sellega arvestada lapse abivajaduse hindamisel ning abi osutamisel. Nende andmete põhjal saab hinnata, kas isik võib kujutada ohtu ka lapsele või millised on muud riskitegurid lapse jaoks. Tõkendi, karistuse ja

mõjutusvahendi andmed on olulised hindamaks nendest tulenevaid riske lapse heaolule. Kriminaalhoolduse andmeid võib lastekaitsetöötaja vajada selles osas, kas isik on kriminaalhooldusosalune, muude andmete avaldamine ei ole kriminaalhooldusseaduse § 15² alusel lubatud.

Lõike 4 punkt 9 annab õiguse töödelda andmeid isiku suhtes toime pandud vägivallajuhtumi kohta, koos vägivalla liigi ja toimepanemise aja ning juhtumi uurimiseks kriminaalmenetluse alustamise kohta. Lapse leibkonna liikme suhtes toime pandud vägivald võib mõjutada ka last, eriti kui tegemist on perevägivalla juhtumiga. Samuti võib last mõjutada lapsele olulise muu pereliikme suhtes toime pandud vägivallajuhtum. Sellega seotud andmed on vajalikud juhtumiga seotud lapse abivajaduse hindamiseks ja talle vajaliku abi osutamiseks.

Paragrahvi 34² lõikes 5 sätestatakse SKA õigus töödelda KOV-iga samas mahus isikuandmeid osade SKA-le seadusega pandud ülesannete täitmisel – need on LasteKS § 15 lõike 2 punktides 2–4 ja lõike 3 punktides 6–7 nimetatud ülesanded, mille puhul SKA osaleb sisuliselt lapse abivajaduse hindamises ja lapsele abi osutamises või teeb KOV-i tegevuse üle järelevalvet. Neid ülesandeid täitvatel SKA ametnikel peab olema täielik ülevaade lapse juhtumi lahendamisel kogutud andmetest ning võimalus vajaduse korral ise andmeid koguda, samuti õigus kõiki neid andmeid töödelda. Ilma selleta ei ole SKA-l võimalik nõustada KOV-i lastekaitsejuhtumi lahendamisel, selgitada välja ja abistada hädaohus olevat last, pakkuda lapsele LasteKS §-s 29¹ sätestatud abi lastemajas või teha järelevalvet KOV-i lastekaitsetöö korralduse ja elluviimise üle, milleks seadus SKA-d kohustab.

Lõikes 6 sätestatakse KOV-i ja LasteKS §-des 29¹ ja 33 sätestatud juhtudel ka SKA õigus lapse abivajaduse hindamiseks ja sobiva abi osutamiseks kaasata selle lapsega töötavaid isikuid ning teisi asjaomaseid spetsialiste ja asutusi. Spetsialistide kaasamist lapse abivajaduse hindamisse võimaldab ka LasteKS § 28 lõige 1. LasteKS § 29 lõike 2 kohaselt tuleb lapsele abi osutamisel rakendada võrgustikutööd, järgides juhtumikorralduse põhimõtteid SHS-is sätestatud korras. Juhtumikorraldus tähendab pikaajalist ja mitmekülgset abi vajavale isikule abi andmise koordineerimist mitme organisatsiooni koostöös (SHS § 9 lg 1). Selline koostöös toimuv abistamine on lastekaitsejuhtumite puhul tavapärane – LasteKS § 29 lõike 4 kohaselt alustatakse abivajava lapse juhtumikorraldust, kui lapse abivajadust ei ole võimalik rahuldada ühekordse meetmega. Juhtumikorralduse raames antakse abi osutavate organisatsioonide koostöös hinnang lapse abivajadusele ja koostatakse tegevuskava sobivate abimeetmete rakendamiseks, mida kajastatakse kirjalikus juhtumiplaanis (SHS § 9 lg 3, § 10 lg 1). Selle saavutamiseks on vajalik koondada lapse ümber tegutsevate asutuste ja spetsialistide võrgustik, mida teeb tavapäraselt KOV lapse juhtumikorraldajana, kuid LasteKS §-des 29¹ ja 33 nimetatud ülesannete täitmisel võib seda teha ka SKA (vastavalt seksuaalse väärkohtlemise juhtumiga seotud lapse või hädaohus oleva lapse abistamiseks). Lapsega kokkupuutuvate võrgustikuliikmete koordineeritud tegevuse ja vastastikuse teabevahetuse abil on võimalik lapse abivajadus igakülgsetl välja selgitada ja last edukamalt abistada.³⁹ See võib tähendada näiteks kogunemist võrgustiku ümarlaul, kus luuakse ühine inforuum, mis võimaldab panna kokku tervikpildi lapse abivajaduse iseloomust, ulatusest ja tõsidusest, leida sobivad abimeetmed ja planeerida abistamise tegevuskava. Selleks on lõikes 6 sätestatud, et KOV-i või SKA kaasatud võrgustikuliikmetel on samuti õigus lõigetes 2–4 nimetatud andmeid töödelda, et lapse abivajadust hinnata ja pakkuda talle sobivaimat abi.

Lisatava peatüki teine paragrahv, LasteKS § 34³ täiendab eelnevat paragrahvi terviseandmete töötlemist puudutavas. Sätte kohaselt on KOV-il ja SKA-l õigus saada tervishoiuteenuse osutajalt lapse, lapsevanema ja last kasvatava isiku ning lapse perekonna ja leibkonna liikme terviseandmeid

³⁹ Õiguskantsleri ja Andmekaitse Inspektsiooni juhend „[Abivajavast lapsest teatamine ja andmekaitse](#)“, lk 22.

LasteKS § 34² lõigete 2–4 asjakohastes punktides määratud ulatuses lapse abivajaduse hindamiseks ja sobiva abi osutamiseks. Viidatud punktides on nimetatud nende isikute terviseandmed, mille töötlemine lastekaitsetöö eesmärkidel on vajalik. Kõnealune § 34³ annab selge aluse lastekaitsemenetluse kaasatud tervishoiuteenuse osutajale patsiendi terviseandmete avaldamiseks, mille suhtes VÕS § 768 kohaselt kehtib üldjuhul saladuse hoidmise kohustus. Kuigi VÕS § 768 lõige 2 lubab saladuse hoidmise kohustusest teatud juhtudel mõistlikus ulatuses kõrvale kalduda, muu hulgas lapse heaolu kaitseks, on sellise kaalutusotsuse tegemine arsti jaoks delikaatne ja keeruline otsus.⁴⁰ Lisatav säte loob ühtsemad ja selgemad alused tervishoiutöötajale otsustamiseks, kas ja milliseid patsiendi andmeid ta võib lastekaitsetöötajale avaldada. Tervishoiuteenuse osutajale jääb siiski kohustus igal juhtumil hinnata, kas andmete väljastamine küsitud ulatuses on põhjendatud.

Lisatava peatüki kolmas paragrahv, LasteKS § 34⁴ reguleerib lasteabitelefoni 116 111 tehtud kõnede salvestamist ning salvestiste säilitamist ja töötlemist. Paragrahvi lõikes 1 on sätestatud kõnede salvestamise eesmärgid, mis on seotud SKA ülesannetega lasteabiteenuse pakkumisel. Lasteabitelefoni tehtud kõned salvestatakse lapse abivajaduse väljaselgitamiseks ja abi paremaks osutamiseks, samuti salvestise kasutamiseks tõendina süüteomenetluses ja nõustamise kvaliteedi tagamiseks. Abivajava ja hädaohus lapse abistamise menetluses on teatud juhtudel oluline omada võimalust järele kuulata või lugeda pöördumise salvestust (nt lapse ütlused ja kirjeldused olukorra kohta, pöörduja emotsioonid ja olukorra kirjeldus, taustahelid jm). See võib olla vajalik ka pöördumise andmete õigesti talletamiseks andmeregistris ja edastamiseks partneritele. Samuti võimaldab pöördumiste salvestamine hinnata ja parandada teenuse kvaliteeti, et tagada parim abi lastele ja peredele. Paragrahvi lõikes 2 on sätestatud salvestiste säilitamise tähtaeg. Salvestisi säilitatakse kuus kuud ja seni hoitakse neid Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskuse (TEHIK) haldusala serverites, kõnekeskuse programmis isikustamata kujul. Peale säilitamistähtaja möödumist kustuvad salvestused automaatselt ja jäädavalt ning neid ei ole võimalik taastada. Salvestisi väljastatakse päringute alusel, kui selleks on õiguslik alus, andmete väljastamine on eesmärgipärane ega kahjusta lapse huve. Peamiselt väljastatakse salvestisi Politsei- ja Piirivalveametile, prokuratuurile ja kohtule kriminaalmenetluses, kuivõrd salvestamise üks eesmärke on nende kasutamine süüteomenetluses tõendina.

Eelnõu § 1 punktiga 15 muudetakse LasteKS § 38 lõiget 6 eesmärgiga tagada õigusselgus SKA haldusjärelevalve ulatuse kohta KOV-i lastekaitseülesannete täitmise üle. Kehtiva sätte kohaselt teeb SKA haldusjärelevalvet LasteKS §-s 17 KOV-i kohta sätestatud nõuete ja teatud lastekaitsetöötajale kehtestatud nõuete täitmise üle. Kuivõrd tegelikult sisaldavad ka muud LasteKS-i paragrahvid lisaks §-le 17 nõudeid KOV-i lastekaitsetööle, sealhulgas lastekaitsetöötaja (KOV-i ametniku) tegevusele, ja nende üle tehakse ka järelevalvet, on õigem ka kõnealuses sättes viidata laiemalt kõigi seaduse nõuete täitmisele. Samuti ei peaks lastekaitsetöötaja kui KOV-i ametnik olema eraldi haldusjärelevalve subjekt, vaid tema töö korraldamise ja nõuetekohase täitmise eest vastutab KOV.

Eelnõu § 1 punktiga 16 täiendatakse LasteKS-i §-ga 40¹, mis täpsustab LasteKS-i alusel haldusjärelevalve tegemiseks lubatavaid meetmeid. Eesmärk on täiendada Vabariigi Valitsuse seaduse §-s 75² sätestatud meetmete loetelu, mida rakendatakse KOV-i ja eelkõige tema hallatavate lasteasutuste tegevuse kontrollimisel. Muudatusega ühtlustatakse eri liiki järelevalvete puhul SKA rakendatavad meetmed ning sellega tagatakse õigusselgus järelevalvemeetmeid puudutavas.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse psühhiaatrilise abi seadust (PsAS).

⁴⁰ Andmekaitse Inspektsiooni juhend „[Isikuandmed sotsiaalhoolekande- ja tervishoiusektoris](#)“, lk 16.

Eelnõuga muudetakse PsAS § 5 lõiget 2, et tagada regulatsiooni kooskõla eelnõus sisalduvate LasteKS-i muudatustega terviseandmete töötlemise osas, aga ka täpsustada psühhiaatrilise abi kohta edastatava teabe sisu üldiselt. Lõike 2 esimeses lauses on praegu sätestatud, et psühhiaatrilist ravi ja diagnoosi puudutav teave on isiku eraelu saladus ja selle edastamine väljapoole raviprotsessi on lubatud ainult isiku või tema esindaja nõusolekul või seaduses nimetatud juhul. Selles lauses asendatakse sõnad „psühhiaatrilist ravi ja diagnoosi“ sõnadega „psüühilist seisundit, ravi ja diagnoosi“. Muudatus on vajalik selleks, et psühhiaatriline ravi ja diagnoos kõige kitsamas tõlgenduses hõlmab üksnes infot selle fakti kohta, kas isik on ravi saanud ning seoses *millise* diagnoosiga.⁴¹ See ei ole aga üldjuhul piisav, et täita lõikes 2 nimetatud teabe edastamise eesmärke. Edastatav teave peab hõlmama isiku psüühilise seisundi osas kogu teavet, mis on kogutud tervishoiuteenuse osutamisel. Psüühilise seisundi kirjeldus annab teavet, mis on eelkõige vajalik mõistmaks, kuidas inimene oma haigusega toime tuleb ning millist täiendavat abi võib inimene vajada toimetulekuks. Pelgalt diagnoos ning ravi saamise fakt seda infot ei anna, sest haigus väljendub igal inimesel individuaalselt.

Teise muudatusena lisatakse § 5 lõike 2 lõppu lause, et teabe edastamine lapse, lapsevanema ja last kasvatava isiku kohta on lubatud ka KOV-ile ja SKA-le LasteKS-is sätestatud ulatuses lapse abivajaduse hindamiseks ja sobiva abi osutamiseks. LasteKS-i lisatava § 34³ kohaselt on KOV-il ja SKA-l õigus saada tervishoiuteenuse osutajalt lapse, lapsevanema ja last kasvatava isiku ning lapse perekonna ja leibkonna liikme terviseandmeid LasteKS § 34² lõigetes 2–4 määratud ulatuses lapse abivajaduse hindamiseks ja sobiva abi osutamiseks. Lastekaitsetöötajal võib olla vajalik saada ja arvesse võtta ka isiku psüühilist seisundit, diagnoosi ja ravi puudutavaid terviseandmeid, mille kohta on PsAS-i kõnealuses sättes eriregulatsioon. PsAS-i lisatav täiendus jääb LasteKS-i regulatsioonist kitsamaks, andes õiguse edastada psüühilise seisundi, ravi ja diagnoosi teavet lastekaitsetöötajale ilma isiku nõusolekuta üksnes lapse ning lapsevanema ja last kasvatava isiku kohta. Eelkõige on lapse abivajaduse hindamisel ja abimeetmete leidmisel vajalik teada ja arvesse võtta lapse enda, kuid mõnedel juhtudel ka lapsevanema vaimse tervise seisundit ja võimalikke psüühikahäireid. Lapsevanema ja last kasvatava isiku kohta on andmed terviseseisundi ja ravi kohta üldjuhul olulised ulatuses, mis võivad ohustada lapse heaolu või mõjutada isiku vanemlikku suutlikkust (vt eelnõuga lisatav LasteKS § 34² lg 3 p 5). PsAS-is reguleeritud teavet ei saa edastada ilma isiku nõusolekuta lapse pere- või leibkonna liikme kohta, kelle muid terviseandmeid (küll ka piiratud ulatuses) LasteKS § 34² töödelda võimaldab.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadust (PISTS).

Eelnõuga täiendatakse PISTS-i §-ga 2⁶, milles sätestatakse varajast sekkumist vajava seisundiga lapse, kelle seisundi kohta on kantud andmed tervise infosüsteemi ja kelle kohta on KOV edastanud SKA-le andmed puude raskusastme tuvastamiseks, puude raskusastme tuvastamise menetluse algatamise erisus.

Lõikes 1 sätestatakse automaatne puude raskusastme tuvastamise menetluse algatamine SKA poolt, ilma et isik peaks selleks taotlust esitama, kui KOV on edastanud SKA-le lapse kohta vajalikud andmed.

Lõikes 2 sätestatakse volitusnorm valdkonna eest vastutavale ministrile varajast sekkumist vajavate seisundite loetelu kehtestamiseks.

⁴¹ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 01.04.2022.a otsus asjas nr [1-20-5071](#), p 28.

Eelnõu §-ga 4 muudetakse sotsiaalhoolekande seadust (SHS).

Eelnõu § 4 punktiga 1 täiendatakse SHS § 45⁶ lõikega 6, milles sätestatakse hooldusperedele nõue valida endale sobiv perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutaja, et lapse perekonda paigutamisel oleks tagatud kohanemistoe teenuse pakkumine. Senine praktika on näidanud, et iga uue lapse perekonda lisandumisel võib muutuda peres juba toimiv dünaamika ning kohe võivad tekkida küsimused, mis vajavad suuremat tuge või spetsiifilisemat asendushoolduse kogemust. Selleks, et pakkuda tuge peredele ja ka KOV-idele, osutatakse edaspidi kõigile hooldusperedele iga uue lapse perekonda saabumisel kohanemistoe teenust. Teenuse mahu sätestamisel lähtutakse SHS § 140⁵ lõikes 2 sätestatud piirangust ja pere vajadustest.

Eelnõu § 4 punktiga 2 täiendatakse SHS § 45⁹ lõiget 4 punktidega 7 ja 8. **Punktis 7** täpsustatakse KOV-i kohustust asendushooldusteenuse korraldamisel hooldusperede leidmisel. Tegemist ei ole uue ülesandega, sest juba praegu on asendushooldusteenuse korraldamine KOV-i ülesanne. Teenust korraldades annab KOV ka panuse teenusekohtade loomisse, näiteks luues ise asendushooldusteenust osutavaid pere- ja asenduskodusid. Samal viisil panustab KOV ka hooldusperede leidmisse. Praktiliselt KOV-id koostöös SKA-ga ja perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutajatega seda rolli juba täidavad. Seega täpsustatakse sättega KOV-i ülesandeid ning osaliselt viiakse regulatsioon toimiva praktikaga kooskõlla. **Punktiga 8** pannakse KOV-ile kohustus informeerida hooldus- ja eestkosteperesid perepõhise asendushoolduse tugiteenuste olemasolust enne teenuselepingu sõlmimist või eestkoste määramise protsessis. Sätte eesmärk on tagada, et info tugiteenustest jõuaks õigel ajal peredeni ning pered oleksid oma teekonnal seeläbi paremini toetatud. Lapsendajaperede puhul jagab infot tugiteenustest peredele SKA, kes lapsendamise korraldamisega tegeleb. Ka hooldusperedele jagab täiendavalt infot SKA hooldusperede ettevalmistamise ja hindamise protsessis, kuid oluline on, et pered saaksid info ka sel hetkel, kui toimub lapse perekonnaga liitumine ning seda infot saab hooldusperedele kõige operatiivsemalt jagada lapse eestkostjaks olev KOV lapse perega sobitamise ja paigutamise protsessis. Lisaks on väga oluline, et info tugiteenustest jõuaks ka eestkosteperedeni. Kogemused on näidanud, et eestkostepered kogevad sarnaseid raskusi kui teised kasupered, kuid tulenevalt eestkoste korralduse eripäradest võivad nad jääda oma muredega üksi. Kuna KOV-id on alati kaasatud eestkoste määramise protsessi ning arvamuse andmise või taotluse esitamise kaudu suhtlevad eestkostet taotleva perega, on loomulik, et KOV jagab perele ka toetavate teenuste infot. Paljudel juhtudel see juba praktikas sellisel moel toimub. Samuti ei ole tegemist uue ülesandega KOV-ide jaoks, sest lastega perede abistamine ja selleks vajaliku info jagamine on juba praegu KOV-ide ülesanne.

Eelnõu § 4 punktiga 3 täiendatakse SHS 3. peatükki (riigi korraldatav abi) 13. jaoga, milles on §-d 140³–140⁸.

Paragrahvis 140³ sätestatakse perepõhise asendushoolduse tugiteenuste eesmärk, loetelu ja korraldus. **Lõige 1** koondab ühise nimetaja alla varem testitud, kuid õiguslikult reguleerimata nõustamisteenused ning sätestab sihtrühmad, kellele vastavaid teenuseid osutatakse. Teenuseid osutatakse perekondadele, kes on hooldus-, eestkoste- või lapsendajaperena võtnud enda perekonda kasvama teistest vanematest sündinud lapse. Teenust saama õigustatud isikuteks on selliste perekondade täisealised liikmed. Sama paragrahvi **lõige 2** sätestab pakutavate tugiteenuste eesmärgi, milleks on lapse perekonda tuleku ja kohanemise ning perede psühhosotsiaalse heaolu ja toimetuleku toetamine. Teenused on vajalikud, et toetada asendushooldust vajavate laste suunamist asutuse asemel perepõhisele asendushooldusele, toetada laste ja kasuvanemate omavahelisi suhteid ning hooldus-, eestkoste- ja lapsendajaperede toimetulekut kooskasvamise protsessi jooksul. **Lõikes 3** antakse sotsiaalkaitseministrile volitus kehtestada määrusega perepõhise asendushoolduse tugiteenuste loetelu ja täpsemad nõuded. Kuigi perepõhise asendushoolduse tugiteenuseid on

osutatud projektipõhiselt juba aastaid, on oluline, et teenuseid ja neile kehtestatud nõudeid oleks võimalik vajaduse korral paindlikult muuta, et vastata paremini perede vajadustele ning täita ka muutuvates oludes teenuse eesmärki. Seetõttu sätestatakse teenused ja täpsemad nõuded määruses. Määruse kavand on lisatud käesolevale seletuskirjale (lisa 1), täpsed nõuded töötatakse välja 2024. aasta jooksul koostöös praegu perepõhise asendushoolduse tugiteenuseid osutavate organisatsioonide, SKA ja KOV-idega. Täiendavaid täpsustusi teenuse osutamisel tehakse ka tugiteenuste osutaja ja SKA vahel sõlmitavas lepingus. Teenused, mida seaduse rakendamise järel pakkuma hakatakse, jagunevad individuaalseteks ja grupiteenusteks. Individuaalsetest teenustest jätkatakse psühholoogilise nõustamise, mentorluse, kohanemistoe ja peretoe teenuse osutamist. Lisaks pakutakse peredele tugigruppe. **Lõige 4** annab SKA-le õiguse ja kohustuse perepõhise asendushoolduse tugiteenuste korraldamiseks.

Paragrahv 140⁴ sätestatakse nõuded perepõhise asendushoolduse tugiteenuseid vahetult osutavale isikule. **Lõikes 1** sätestatakse üldised nõuded perepõhise asendushoolduse tugiteenuseid vahetult osutavale isikule. Üheks selliseks nõudeks on sobivate isikuomaduste olemasolu. Kuigi mitme teenuse osutamiseks on oluline omada erialaseid teadmisi ja oskusi, on lisaks oluline see, et nõustamisteenuseid osutaval isikul oleksid olemas ka erialale sobivad iseloomuomadused. Olulised isikuomadused laste ja peredega töötamisel on kindlasti avatus ja lahendustele orienteeritus, väga hea kuulamis- ja suhtlemisoskus, empaatilisus, sallivus ja ausus. Teiseks üldiseks nõudeks on vastavus LasteKS §-s 20 sätestatud nõuetele. See on vajalik, kuna perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutajad puutuvad oma töös kokku ka lastega, sealhulgas külastavad ka teatud teenuste osutajad peresid nende kodus ning võivad teatud juhtudel suhelda lastega ka ilma täiskasvanu juuresolekuta. Kolmandaks nõudeks on erialase ettevalmistuse olemasolu nõustamisteenuste osutamiseks. Seda nõuet täpsustab sama paragrahvi **lõige 2**, mille kohaselt antakse sotsiaalkaitseministrile volitus kehtestada määrusega täpsemad nõuded perepõhise asendushoolduse tugiteenuseid vahetult osutavate isikute erialasele ettevalmistusele. Vaatamata sellele, et kõik pakutavad tugiteenused liigituvad üldises plaanis nõustamisteenusteks, eeldavad mõned neist spetsiifilisemat ettevalmistust ja varasemat töökogemust. **Lõige 3** nimetab, et välisriigis omandatud kvalifikatsiooni vastavuse SHS-is ja selle alusel kehtestatud nõuetele otsustab SKA välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse alusel, arvestades SHS-is sätestatud erisusi. Sätte eesmärk on võimaldada välisriigis omandatud kvalifikatsiooni tunnustamise kaudu tagada juurdepääs reguleeritud ametikohal või kutsealal töötamisele või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisele Eestis nõutava kvalifikatsiooniga võrdsetel tingimustel.

Paragrahv 140⁵ sätestatakse perepõhise asendushoolduse tugiteenuste rahastamine. **Lõike 1** kohaselt rahastatakse perepõhise asendushoolduse tugiteenuseid riigieelarvest SKA kaudu ning **lõikega 2** antakse sotsiaalkaitseministrile volitus kehtestada määrusega tugiteenuste maht ja hinnad, sest mõlemad ühikud võivad ajas muutuda. Tugiteenuste hinnad ja maht on mõistlik sätestada määruse tasandil, et võimaldada vajaduse korral suuremat paindlikkust nende muutmisel. Määruste esialgsed kavandid on esitatud käesoleva seletuskirja lisan.

Paragrahv 140⁶ sätestatakse perepõhise asendushoolduse tugiteenuste eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmine. **Lõikes 1** sätestatakse SKA poolt tugiteenuste eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmise tingimused. SKA võtab tugiteenuste eest tasu maksmise hooldus-, eestkoste- või lapsendajaperelt üle kahel tingimusel. Üheks tingimuseks on lõike 1 punktis 1 sätestatud nõue, et tugiteenuste osutaja ja hooldus-, eestkoste- või lapsendajapere on kokku leppinud § 140³ lõike 3 alusel kehtestatud määruses nimetatud teenuse osutamises. Täpsemad nõuded, mil viisil selline kokkulepe loetakse sõlmituks, sätestatakse SKA ja perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutaja vahel sõlmitavas lepingus. Teiseks tasu maksmise kohustuse ülevõtmise eelduseks on sama lõike punktis 2 sätestatud nõue, mille kohaselt peab perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutajal ja

SKA-l olema omavahel sõlmitud §-s 140⁷ nimetatud tasu maksmise kohustuse ülevõtmise leping. SKA sõlmib nimetatud lepingu perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutajaga, kes vastab SHS-is perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutajale sätestatud nõuetele. Tasu ülevõtmise kohustuse lisatingimus on sätestatud **lõikes 2** ning see puudutab vaid SHS § 140³ lõike 3 alusel kehtestatud määruses nimetatud peretoe teenust. Kuna tegemist on vajaduspõhiselt osutatava intensiivse toega olukorras, kus perel on tekkinud raskused, on teenuse saamiseks vajalik selle KOV-i, kes on lapse eestkostja või mille territooriumil elab eestkostja- või lapsendajapere, hinnang peretoe teenuse vajaduse kohta. Seega võtab SKA SHS § 140³ lõike 3 alusel kehtestatud määruses nimetatud peretoe teenuse rahastamise üle siis, kui teenusevajadus on välja toodud lapse juhtumiplaanis.

Paragrahv 140⁷ sätestatakse tasu maksmise kohustuse ülevõtmise lepingut puudutav. **Lõige 1** annab SKA-le volituse sõlmida tasu maksmise kohustuse ülevõtmise leping ning leppida teenuseosutajaga kokku täpsemad lepingutingimused, mis on vajalikud perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutamiseks. Tasu ülevõtmise kohustuse puhul rahastatakse kõiki teenuseid õigustatud isiku põhiselt (käesoleval juhul on õigustatud isikuks hoolduspere, lapse eestkostja perekond ja lapse lapsendaja perekonna täiskasvanud liikmed). See tähendab, et teenuste eest tasutakse tarbitud teenuste alusel vastavalt etteantud maksumusele ja mahtudele. Kui teenuse osutamisega kaasneb ka täiendavaid kulusi (nt administratiivkulud vm), arvestatakse need isikupõhiselt osutatava teenuse hinna sisse. **Lõige 2** lubab SKA-l sõlmida tasu maksmise kohustuse ülevõtmise leping vaid nende teenuseosutajatega, kes lepingu sõlmimisele eelnevalt tõendavad, et suudavad pakkuda kõiki § 140³ lõike 3 alusel kehtestatud määruses loetletud tugiteenuseid ning tugiteenuseid hakkavad vahetult osutama isikud, kes vastavad §-s 140⁴ sätestatud nõuetele. Nõue, mille kohaselt tuleb tugiteenuse osutajal tagada kõigi § 140³ lõike 3 alusel kehtestatud määruses nimetatud tugiteenuste osutamine, tuleneb vajadusest pakkuda peredele asendushooldusspetsiifilist tuge kogu kasuperena tegutsemise teekonna jooksul, pakkudes stabiilset tuge nii ettevalmistuse, kohanemise kui ka intensiivsema toe vajaduse etapis, aga ka püsivat toetusõrgustikku ja uusi teadmisi grupiteenuste näol. Kuna erinevas etapis võib pere vajadustest tulenevalt olla vajalik teenuseid omavahel kombineerida, on võimalik saavutada parem terviklik pilt teenuse pakkumisest ja selgem vastutus teenuse pakkumisel juhul, kui tugiteenuse osutajal endal on olemas kõik vajalikud perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutamise võimalused. Samuti aitab teenuste kompleksne pakkumine kaasa teenuste ja nende kvaliteedi arengule, sest mitmekülgsem vaade erinevatele vajadustele ja võimalustele loob paremad eeldused nii teenuste kui teenuseosutajate teadmiste ja oskuste arenguks. Kuigi teenuseosutajatel on kohustus pakkuda kõiki perepõhise asendushoolduse tugiteenuseid, säilib peredel vabadus tugiteenuse osutajate vahel liikuda, kui nad seda soovivad. Siiski võib eeldada, et hea koostöösuhte puhul soovivad pered jätkata teenuste kasutamist juba tuttava teenuseosutaja juures. Nõue, et tugiteenuste osutaja peab olema valmis osutama kõiki perepõhise asendushoolduse tugiteenuseid, on kooskõlas ka toimiva praktikaga, kus SKA-ga lepingu sõlminud teenuseosutajad tagavad kõigi teenuste pakkumise. **Lõike 3** kohaselt peab SKA enne lepingu sõlmimist kontrollima perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutaja maksuvõla puudumist ning lubab jätta lepingu sõlmimata, kui ilmneb, et teenuseosutajal on maksuvõlg. **Lõige 4** lubab SKA-l jätta lepingu sõlmimata perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutajaga, kes on oluliselt või pidevalt rikkunud eelnevalt sõlmitud tasu maksmise kohustuse ülevõtmise lepingu olulist tingimust nii, et rikkumise tulemusena on leping üles öeldud, hüvitatud kahju või makstud leppetrahvi. **Lõige 5** määrab SKA ja perepõhise asendushooldusteenuse tugiteenuste osutaja vahel sõlmitava tasu maksmise kohustuse ülevõtmise lepingu miinimum- ja maksimumperioodi. Kuna teenused peavad olema peredele püsivalt ja stabiilselt kättesaadavad ning varasemale praktikale tuginedes võib eeldada, et toe saamiseks soovivad pered pöörduda selle teenuseosutaja poole, kellega neil on varem juba tihedam side tekkinud, on oluline, et seadus võimaldaks sõlmida pikemaajalisi lepinguid teenuse osutamiseks. Samas võib teatud juhtudel olla vajalik ka lühema perioodiga lepingu sõlmimine, näiteks uue teenuse

käivitamisel, uue teenuseosutaja lisandumisel vms. Seetõttu on vajalik säilitada sõlmitava lepingu perioodi puhul paindlikkus.

Paragrahvis 140⁸ sätestatakse teenuseosutaja kohustused. **Punktiga 1** pannakse teenuseosutajale kohustus tagada perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutamine vastavalt 13. jaos sätestatud nõuetele. **Punktis 2** sätestatakse teenuseosutaja kohustus tagada perepõhise asendushoolduse tugiteenuseid vahetult osutavate isikute vastavus §-s 140⁴ sätestatud nõuetele kogu lepinguperioodi jooksul. Lisaks seaduses sätestatud nõuetele on teenuseosutajale teatud teenuste puhul abiks SKA välja töötatud kompetentsimudelid, mida nii isikute tööle võtmisel kui töö jooksul hindamisel saab kasutada. Näiteks on selline kompetentsimudel varem loodud peretoetajatele ning see on kättesaadav [SKA kodulehel](#). **Punkti 3** kohaselt oodatakse teenuseosutajatelt, et nad aitaksid kaasa uute hooldusperede leidmisele. Meetmed tegevuse elluviimiseks lepatakse kokku koostöös SKA ja KOV-idega. Kuna tugiteenuste rahastus on isikupõhine, siis arvestatakse kulukomponent, nii nagu ka teiste administratiivkulude puhul, isikupõhiselt osutatavate teenuste hinna sisse. **Punktiga 4** kohustatakse teenuseosutajat tegema koostööd lapse ja pere elukohajärgse KOV-iga ning teiste asutuste ja isikutega, kui see on pere toetamiseks vajalik. Selle kohustuse täitmise täiendavad nõuded sätestatakse SKA ja perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutaja vahel sõlmitavas lepingus. Koostöö KOV-iga on oluline, kuna olukorras, kus perel on vaja täiendavat tuge või abi, peab KOV kui abivajavate laste ja nende perede esmane toetaja ja juhtumikorraldaja olema kaasatud.

Eelnõu § 4 punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks SHS § 130² lõike 3 punkt 7. Kehtiva sätte kohaselt teeb KOV kinnisesse lasteasutusse paigutamise menetluse käigus kohtule avalduse, mis peab sisaldama ettepanekut lapsele sobivaima kinnise lasteasutuse teenuse osutaja kohta. Tänapäevase praktika kohaselt omab infot vabade kohtade olemasolust SKA, kes on kinnise lasteasutuse teenuse korraldaja. KOV-idel puudub tihtipeale ülevaade erinevate asutuste sisust, sealhulgas vabade kohtade olemasolust. SKA saab KOV-i taotluse alusel koostöös teenuseosutajatega paremini välja selgitada sobivaima asutuse ja rühmapaigutuse vastavalt lapse profiilile, diagnoosile ja abivajadusele.

Eelnõu § 4 punktiga 5 muudetakse SHS § 134 lõike 4 punkti 2. Sätte muutmise vajadus tuleneb asjaolust, et 1. jaanuaril 2024. a jõustus tööturumeetmete seadus (TöMS), mis asendab varasema tööturuteenuste ja -toetuste seaduse (TTTS). TöMS-i kohaldatakse vastavalt §-le 3 töötule, töötajale, muule isikule ja tööandjale ning erinevalt TTTS-ist ei ole TöMS-is enam mõistet „tööotsija“, kes vastavalt TTTS § 2 punktile 2 on isik, kes on Eesti Töötukassas tööotsijana arvele võetud ning otsib tööd ja pöördub vähemalt kord 90 päeva jooksul töövahendusteenuse saamiseks Eesti Töötukassa poole. Sellest tulenevalt ei ole võimalik rakendada SHS-is toimetulekutoetuse puhul aktiivsuse nõudena tööotsijana registreerimist. Samuti on vastavalt TöMS-ile termin „töötuna registreerimine“ asendatud terminiga „töötuna arvele võtmine“. Mõiste sisu ei ole TTTS-i ja TöMS-i võrdluses muutunud.

Eelnõu § 4 punktiga 6 muudetakse SHS § 142¹ lõike 1 punkti 2. Sätte muutmine on seotud LasteKS-i lisatavate andmetöötlust täpsustavate normidega. Lapse juhtumi käsitlemisel töödeldakse STAR-is mitte ainult SHS-is, vaid ka LasteKS-is viidatud lapsega seotud ja tema heaolu mõjutavate isikute andmeid (lapsevanem ja last kasvatav isik, lapse perekonna ja leibkonna liige).

Eelnõu § 4 punktiga 7 täiendatakse SHS § 144 lõikega 5³. Lõikes sätestatakse, milliseid andmeid ja mis tähtsusega jooksul tuleb perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutajal kanda edaspidi sotsiaalteenuste ja -toetust andmeregistrisse (edaspidi STAR). Täiendus on oluline, kuna perepõhise asendushoolduse tugiteenuste pakkumine tuleb edaspidi kanda STAR-i, kus tekib ülevaade nii

perele osutatud teenustest kui nende mahtudest. Täpsem loetelu sätestatakse STAR-i põhimääruses ja selle lisades.

Eelnõu § 4 punktiga 8 muudetakse SHS § 145¹ lõike 3³ sõnastust. Muudatus on seotud eelnõu § 1 punktis 11 esitatud LasteKS § 27² muutmisega (eelnõu § 1 p 10 kohaselt muudetud numeratsiooniga). Esiteks muudetakse eelnõuga paragrahvi numbrit ja seetõttu tuleb muuta ka SHSis sätestatud viidet paragrahvile. Teiseks, kuna LasteKS-isse lisatakse täiendav alus rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgsel KOV-il abivajavate laste andmete saamiseks, siis sätestatakse nendele andmetele ka STAR-is säilitamise tähtaeg (lapse täisealiseks saamiseni).

Eelnõu § 4 punktiga 9 täiendatakse SHS-i §-ga 158¹. Muudatusega lisatakse uus paragrahv SKA rakendatavate haldusjärelevalve meetmete kohta. Sarnane norm lisatakse ka LasteKS-i (vt eelnõu § 1 p 16). Muudatuse eesmärk on selgemalt reguleerida haldusjärelevalve korda KOV-ide ja eelkõige KOV-i hallatavate hoolekandeesutuste tegevuse üle. Säte täiendab Vabariigi Valitsuse seaduse §-s 75² sätestatud haldusjärelevalve meetmete loetelu meetmetega, mida rakendatakse KorS alusel eraõiguslike teenuseosutajate üle tehtava riikliku järelevalve puhul. Muudatuse eesmärk on ühtlustada eri liiki järelevalvete puhul SKA rakendatavad meetmed ning tagada sellega õigusselgus järelevalvemeetmeid puudutavas.

Eelnõu § 4 punktiga 10 tunnistatakse kehtetuks SHS § 159, mis reguleerib sunniraha määra ettekirjutuse täitmata jätmise korral. Tegemist on olnud erinormiga KorS 23 lõike 4 suhtes, mis kehtestab riikliku järelevalve käigus tehtud ettekirjutuse täitmata jätmisel rakendatava sunniraha üldiseks ülemmääraks 9600 eurot, kui eriseaduses ei ole sätestatud teisiti. Senine sunniraha määr SHS-is, mis on 2500 eurot, on kehtinud alates 2018. aastast. Selleks, et sunnirahal oleks mõjutusvahendina reaalselt mõju ja kaalu, on mõistlik sunniraha ülemmäär tõsta kuni üldkehtiva ülemmäärani. Arvestades majandusolukorra muutumist alates 2018. aastast ning sotsiaalteenuste olemust ja eesmarke, sh et teenuste sihtrühmaks on kõige haavatavamad ühiskonnaliikmed, ei ole mõistlikku põhjust hoida nendele teenustele kehtestatud nõuete rikkumisel määratava sunniraha suurust mitmeid kordi allpool üldiselt kehtestatud ülemmäärana. Muudatus on vajalik ka selleks, et ühtlustada sunniraha ülemmäärad KOV-i ja eraõiguslike teenuseosutajate osutatavate teenuste puhul. Samasisulise teenuse puhul samasuguse rikkumise eest määratav sunniraha ei peaks erinema üksnes sõltuvalt teenuseosutaja omandivormist, milline on olukord praegu. KOV hallatava asutuse kui teenuseosutaja teeb SKA haldusjärelevalvet, mida reguleerib Vabariigi Valitsuse seaduse § 75¹ lõige 4 ja selle kohaselt on sunniraha ülemmäär 9600 eurot. Sunniraha suuruse igal konkreetsel juhul määrab SKA jätkuvalt kaalutlusotsusena, lähtudes tuvastatud rikkumise ulatusest ning võimalikust tekitatud kahjust. Samuti määratakse sunniraha vaid järelevalve käigus tehtud ettekirjutuse täitmata jätmisel. Samas annab muudatus suurema kaalumiseruumi SKA-le sunniraha suuruse määramisel, et see omaks mõjutusvahendina suuremat kaalu. Vastasel juhul võib juhtuda, et sunniraha maksmine on oluliselt odavam kui järelevalve käigus tuvastatud rikkumise kõrvaldamine ja ettekirjutuses toodu võidaksegi jätta täitmata.

Eelnõu §-s 5 on seaduse jõustumissätted.

Seaduse § 1 punkt 10 jõustub 2025. aasta 1. jaanuaril.

Seaduse § 4 punktid 1–3 ja 7 jõustuvad 2026. aasta 1. jaanuaril.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uut terminoloogiat.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei reguleeri Euroopa Liidu õigusega seonduvat, kuna lastekaitse ja -hoolekande korraldus on iga liikmesriigi poolt riigisisese otsustatud ja reguleeritud.

6. Seaduse mõjud

Seaduseelnõul on mõju lastekaitse ja hoolekande valdkondades tegutsevatele spetsialistidele, laiemalt lastega töötavatele ja kokkupuutuvatele spetsialistidele teistel elualadel (hariduses, huvihariduses, noorsootöös, tervishoius, siseturvalisuse valdkonnas, politseis jt), samuti lastekaitsejuhtumite käsitlemisega seotud asutustele, eelkõige KOV-idele ja SKA-le, kes peamiselt lastekaitse valdkonda korraldavad. Perekohase asendushoolduse toetamiseks tehtavad muudatused mõjutavad perekohase asendushoolduse pakkujaid, s.o hooldus-, eestkostes- ja lapsendajaperesid (-vanemaid), ning nendele peredele toe pakkujaid.

Muudatuste eesmärk on paremini toetada erinevatel põhjustel abi vajavaid lapsi ja nende peresid, soodustades abivajaduse märkamist ja sellele reageerimist ning tõhustades lapsi abistavate asutuste ja spetsialistide koostööd ja andmevahetust lapse abistamise protsessis. Samuti on muudatuste eesmärk arendada ühe lastekaitse valdkonnas olulise teenuse pakkimist, määratledes ja reguleerides perekohase asendushoolduse tugiteenused hooldus-, eestkostes- ja lapsendajaperedele.

Eelnõus esitatud muudatuste rakendamisel võib eeldada mõju esinemist järgmistes valdkondades: **sotsiaalne mõju**, sealhulgas mõju inimeste heaolule ja sotsiaalsele kaitsele, täpsemalt sotsiaalhoolekandele ning abivajavate laste ja perede õigustele (mõju laste heaolu kaitsele ja hooldusele); **mõju riigivalitsemisele**, sh eelkõige lastekaitset ja laste hoolekannet korraldavatele KOV-idele, kuid ka valitsusasutustele (SKA) ning seotud avalike teenuste pakkujatele; kaasnevad ka **majanduslikud mõjud**, kuivõrd lastega töötavad isikud ning lastele ja peredele teenuste ja toe pakkujad võivad tegutseda ka vabaihendustes ja erasektoris, kes samuti on muudatustest puudutatud.

IT-arendusi ja andmevahetust ettenägevatel muudatustel on lisaks eesmärgistatud positiivsele mõjule lastele ja peredele ning lastega töötavatele spetsialistidele ka **mõju infotehnoloogiale ja infoühiskonnale** (infotehnoloogilised arendused). Kuna eelnõus reguleeritakse isikuandmete töötlemist, sh füüsiliste isikute tundlike isikuandmete osas, siis on eraldi koostatud ka **andmekaitsealane mõjuhinnang** (vt p 6.5).

Järgnevalt on hinnatud nende eelnõu punktide mõju, mis toovad kaasa muudatusi ja omavad keskmist või olulist mõju, mõnel juhul on hinnatud mõju välja toodud kui mõju on väike (nt mõju infotehnoloogilistele arendustele). Mõjude olulisuse tuvastamiseks on hinnatud mõju valdkondi nelja kriteeriumi alusel: mõju ulatus, mõju avaldumise sagedus, mõjutatud sihtrühma suurus ja ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk.

6.1. Sotsiaalne mõju: inimeste (laste ja perede) heaolule, õigustele ja sotsiaalsele kaitsele

Mitmete eelnõuga tehtavate muudatuste eesmärk on soodustada abivajavate laste paremat märkamist ja abi jõudmist nendeni. Teatud lastega töötavate isikute (n-õ võtmespetsialistid⁴²) kõrgendatud hoolsuskohustuse rõhutamine abivajavast lapsest teatamisel ning sellega koos lapse

⁴² LasteKS-is nimetatud n-õ võtmespetsialistid on alus-, põhi-, kesk-, kutse- ja huvihariduse ning lastehoiu õpetajad ja tugispetsialistid, lastehoius töötavad lapsehoidjad, laste hoolekandeesutuse töötajad, noorsootöötajad, lapsega töötavad treenerid, huviringi juhendajad, tervishoiutöötajad, politseiametnikud ja ohvriabitöötajad.

abivajadust kirjeldavate andmete edastamise õigusliku aluse sätestamine LasteKS-is loovad paremad võimalused lapse abivajaduse märkamiseks, tõhusaks hindamiseks ja lapsele vajaliku abi pakkumiseks. 2022.a lastekaitse juhtumikorralduse analüüsis toodi probleemina välja, et lastekaitsetöötajateni jõuavad juhtumid sageli liiga hilja, mil lapse ja pere probleemid on juba sügavad ja keerukad; samuti toodi välja, et lapse ja tema olukorra kohta vajaliku info kogumine ja pärimine erinevatest asutustest ja spetsialistidelt on keeruline.⁴³ Eelnõus abivajaduse märkamist ja sellest teavitamist soodustavad muudatused loovad paremad eeldused, et abivajavad lapsed jõuaksid varem lastekaitse vaatevälja ja saaksid kohast abi ja tuge juba enne probleemide süvenemist.

Nimetatud muudatustel on sotsiaalsed mõjud eelkõige **abivajavate laste ja perede sihtrühmale**. Muudatusest potentsiaalselt mõjutatud sihtrühma võib hinnata suureks – need on kõik abivajavad lapsed. Kuivõrd eelnevalt nimetatud n-ö võtmespetsialistide ring hõlmab valdkondi, millega põhimõtteliselt kõik lapsed kokku puutuvad ja üldjuhul ka regulaarselt (tervishoid, haridus, huviharidus, sotsiaalteenused jne), siis saab muudatuste mõju sagedust hinnata suureks. Pigem on vähe neid lapsi, kes ei puutu regulaarselt kokku nimetatud valdkondades töötavate spetsialistidega. ja kuigi ei saa eeldada, et spetsialistidega kokkupuude tagab igal juhul abivajaduse märkamise ja kohase tegutsemise, on see tõenäosus edaspidi suurem. Antud muudatuse mõju ulatust on keeruline hinnata. Kuivõrd kehtiv õigus juba kohustab igaüht (sh lapsega töötavaid spetsialiste) teavitama abivajavast lapsest, ei ole võimalik täpselt öelda, kui paljud lastega töötavatest spetsialistidest täna seda kohustust ei täida ja kui suur osa sihtrühmast (lastest) jääb seetõttu praegu õigeaegse abita. Andmed siiski viitavad, et selliseid juhtumeid on arvestatav hulk, sest paljud spetsialistid enda sõnul ei ole teadlikud teatamiskohustusest (sh et teatamist ei takista erialane konfidentsiaalsuskohustus) või ei oska hästi eristada juhtumeid, mis nõuavad lastekaitsetöötaja sekkumist (vt eespool eelnõu § 10 punkt 10). Arvestades seaduse selgitavat mõju ja lähtudes eelnõu koostamisel toimunud aruteludest spetsialistidega võib oodata, et märkamise ja teavitamise kohustuse täpsustamine mõjutab sihtrühma käitumist ja seeläbi soodustab märgatavalt laste abivajaduse varasemat tuvastamist ja tõhusamat abistamist. Sellest tulenevalt võib mõju ulatust sihtrühmale pidada vähemalt keskmiseks.

N-ö võtmespetsialistide ringi määratlemine, kellel on kõrgendatud hoolsuskohustus abivajavat last märgata ja temast teatada, võib tuua kaasa KOV-ides registreeritud abivajavate laste arvu kasvu. Teisalt kasvabki seeläbi võimalus, et päriselt abivajav laps ja ta pere saavad õigeaegselt vajalikku abi. 2023. aasta andmed pole tänaseks veel koondatud, kuid kolme eelneva aasta andmete põhjal on näha trendi, et lastekaitсени jõuab aasta-aastalt üha enam lastega seotud pöördumisi ja avatakse ka rohkem lastekaitse ja -hoolekandega seotud juhtumeid. 2022. aastal registreerisid KOV-id ligi 10 000 lastekaitsega seotud pöördumist (9919), 2020. aastal oli sarnaste pöördumis-teemade arv 7000 ringis (6863). Nende laste arv, kellega seonduvalt algatati juhtum ehk hinnatud oli kompleksne või pikemaajalisem abivajadus⁴⁴, kasvas samal perioodil 3052-lt lapselt 3893 lapseni ehk viimasel kolmel aastal kasvas pöördumiste arv 1,4 korda ja juhtumite arv 1,3 korda. Kokku tegelesid KOV-id 2022. aastal ligi 15 000 lapsega seotud juhtumiga (2022. aastal 5,7% Eesti laste arvust).⁴⁵

Abivajavate laste sihtrühmale omavad teatavat mõju ka sätted, mis reguleerivad SKA ülesandeid lasteabitelefoni pidamisel ja lasteabi korraldamisel. Lasteabitelefoni pidamisega kaasnevate SKA

⁴³ Civitta. [Tänapäevase lastekaitse juhtumikorralduse, andmevahetuse ja e-teenuste analüüs](#), 2022, lk 11, 13-14.

⁴⁴ Lastekaitse/-hoolekande liigiga juhtum avatakse juhul, kui lapse turvalisus, areng ja heaolu on kergemal või raskemal määral ohustatud ja kohalik omavalitsus on hinnanud vajaduse rohkemaks kui ühekordseks sekkumiseks või on hinnanud pikemaajalisema abi pakkumise vajalikuks. Lapse abivajadus võib tuleneda sotsiaalsest või hariduslikust erivajadusest, terviseseisundist, vanema või pere toimetulekuraskustest, lapse hooletusse jätmisest, lapse väärkohtlemisest või selle kahtlusest või muust lapse õigusi rikkuvast olukorrast.

⁴⁵ Allikad: Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister (STAR), Statistkamet (rahavastikuandmed).

ülesannete selgitamine ja selle kaudu füüsiliste isikute nõustamise ülesande selge määratlemine seaduses annab kindluse, et praktikas lasteabitelefoni kantav oluline roll anda nõu ja vajadusel abi lastele ja last ümbritsevatele täiskasvanutele jääb püsima SKA seadusest tuleneva kohustusena (2023.a tehti lasteabile kokku 16 918 pöördumist, millest ca 40% tulid lastelt ja lapsevanematele ehk füüsilistelt isikutelt⁴⁶). Lasteabitelefonile tehtud kõnede salvestamise õigus ja kohustus annab aga kindlama aluse ja võimaluse kasutada salvestisi laste kaitseks ka kohtumenetlustes tõenditena.

Kokkuvõttes on muudatustel laste ja perele sihtrühmale pikemaajalised positiivsed sotsiaalsed mõjud, mis avalduvad eelkõige abivajaduse parema märkamise ja seeläbi ka õigeaegse abini jõudmise kaudu. See omakorda toetab riskirühmadesse kuuluvate laste õiguste kaitset ja tagab abivajavatele lastele parema sotsiaalse kaitse. Muudatuste mõju sagedus on suur, kuid mõju ulatus keskmine, kuivõrd seadusemuudatus iseenesest vaid täpsustab juba kehtivat õiguslikku kohustust. Mõju ulatus sõltub kokkuvõttes sellest, kuivõrd lastega töötavad isikud tervishoiust, haridusest, huviharidusest, politseist, sotsiaalhoolekandest hakkavad seadusemuudatuse tõttu sellest rohkem teatama ning kuivõrd KOV-idel on võimekust nende laste abivajadusele kohaselt reageerida. Nimetatud tegurite kombinatsioonist sõltub, kuivõrd oluliseks kujunevad oodatavad positiivsed sotsiaalsed mõjud.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk muudatustel on madal. Kui spetsialistid hakkavad rohkem teavitama ka abivajaduse kahtlusega lastest, võib lapse abivajadust hinnates selguda, et abivajadust tegelikult ei esine. Seega võib ebasoovitava riskina välja tuua, et mõnel juhul võib lastekaitsetöötaja pere või võrgustikku asjata tülitada. Selle riski maandamiseks ja spetsialistide abistamiseks abivajava lapse märkamisel ja olukorra tõsiduse hindamisel on kavas luua spetsialistidele abistavad töövahendid (vormid ja juhendid), mille abil hinnata lapse heaolu ja otsustada, kas olukord nõuab lastekaitse teavitamist. Isegi kui mõnel juhul tehakse teavitus lapse kohta, kelle puhul lastekaitse hiljem abivajadust ei tuvasta, saab selle riski võtmist siiski lugeda õigustatuks, kuivõrd päriselt abi vajades sellest ilma jäämine tooks lapsele suuremat kahju. Arvestades kaalul olevaid hüvesid, on lapse võimaliku abivajaduse puhul alati parem reageerida pigem üle kui kõhelda ja jätta reageerimata. Ühtlasi saab abivajaduse kahtluse korral lapse ja pere abivajaduse asjakohase ja kaasava hindamise kaudu anda perele teavet abi võimalikkusest, mis võib samale perele ja lapsele osutada vajalikuks tulevikus ja toetada neid edaspidi tekkivate vajaduste korral ise abi otsima.

Hooldusperede värbamise funktsioonide selgem reguleeritus annab paremaid võimalusi hooldusperede leidmiseks, mis omakorda loob kaasnevalt ka asendushooldust vajavatele lastele paremad võimalused sobiva hoolduspere leidmiseks ja perepõhiseks asendushoolduseks.

Teine eelnõu muudatustest otseselt puudutatud **sihtrühm on vanemliku hooleta jäänud asendushooldusel kasvavad lapsed ja neile asendushooldust pakkuvad pered**: eestkoste-, hooldus- ja lapsendajapered. Tegemist on kitsama riskirühmaga abivajavate laste seas. Asendushooldusel viibis 2022. aasta lõpu seisuga 2320 last ja noort, neist perepõhisel hooldusel viibis 67%, st arvuliselt eestkosteperedes 1404 ja hooldusperedes 151 last (asutusepõhisel asendushooldusel asendus- ja perekodudes oli 765 last ja noort). Lapsendajate peredes on kasvamas u 500 last⁴⁷. Igall aastal lisandub perepõhisele hooldusele uusi lapsi, 2022. aastal lapsendati 20 last,

⁴⁶ <https://lasteabi.ee/et/2023a-statistika>

⁴⁷ Sotsiaalministeerium: lapsendatud laste arvestusmeetodika (arvestab laste arvu igal aastal uude perre lapsendatud laste arvu jt rahavastikusündmuste järgi) kohaselt kasvas 2022. aasta lõpu seisuga peredes 552 lapsendatud last (0-18-aastaseid).

hooldusperre läks 69 last⁴⁸ ja eestkosteperre 355 last (0-15-aastast last eestkoste toetuse alguskuupäeva järgi)⁴⁹.

Eelnõu muudatuste kohaselt tagatakse edaspidi lapse perekonda paigutamisel (hooldus-, eestkoste- või lapsendajaperre) perepõhise asendushoolduse tugiteenused hooldust pakkuvale perele (täisealistele pereliikmetele). Tugiteenuste eesmärk on lapse perekonda tuleku, kohanemise ja perede psühhosotsiaalse heaolu ja toimetuleku toetamine. Teenused on peredele vabatahtlikud, va individuaalne kohanemistugi hooldusperedele, mida osutatakse kõigi uute laste hooldusperekonda tulekul. SKA on ESF toetuste kaudu selliseid tugiteenuseid pakkunud osaliselt juba alates 2016. aastast (psühholoogilist nõustamist, mentorlust ja tugigruppe) ja laiemalt alates 2021. aastast. 2023. aastal pakuti peretoe teenust 85-le perele (38 hooldus-, 35 eestkostja- ja 13 lapsendajapere)⁵⁰, tugigruppides osales 234 isikut, mentorlust pakuti 36-le ja psühholoogilist nõustamist 26-le perepõhise hoolduse pakkujale, individuaalset supervisiooni sai 4 isikut (tabel 1).

Tabel 1. Perepõhise asendushoolduse tugiteenuste saajad 2021-2023 aastal (unikaalsed isikud teenuste lõikes)

	2021	2022	2023
Peretoe teenus	126	149	85
Tugigruppides osalenud	336	239	234
Mentorlust	72	71	36
Psühholoogiline nõustamine	79	40	26
Individuaalne supervisioon	3	32	4

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Muudatuse kohaselt tagab SKA edaspidi teenuse kättesaadavuse riigi rahastusel kõigile peredele, kuhu tuleb uus asendushooldust vajav laps. Muudatusel on positiivne toetav mõju nii hoolduse pakkujatele kui ka perre tulevatele ja peres juba kasvavatele lastele. Mõjutatud sihtrühm on küll arvuliselt väike, kuid muudatused puudutavad üht kõige haavatavamast sihtrühmast. Asendushooldusele saabuvad lapsed on sageli traumakogemusega ja vajavad erilist hoolt, mille pakkumisel saavad tugiteenused kogu peret toetada. Mõju ulatus ja sagedus on eelduslikult keskmine, kuivõrd teenuste saamine sõltub konkreetse lapse ja pere vajadusest teenuste järgi. Tugiteenuste rahastuse maht kehtestatakse ministri määrusega, mistõttu võib kaasneda ka risk, et teenuse vajadus ei saa täielikult kaetud. Sellest hoolimata on tegemist sihtrühma jaoks olulise ja positiivse mõjuga muudatusega, sest siiani ei ole selliseid teenuseid sihtrühmale seadusega ette nähtud ja neid on pakutud ainult projektipõhiselt.

Eelnõuga luuakse ka võimalus varajaseks märkamiseks ja info liikumiseks kui lapsel on terve infosüsteemi kantud andmed varajast sekkumist vajava seisundi kohta. Sellisel juhul liigub info abivajaduse kohta otse KOV-i töölauale STAR-is, et peredele proaktiivset tuge pakkuda. Lisaks võib sellise info saamisel proaktiivselt puude raskusastme tuvastamise menetluse algatada nende laste osas kui KOV lapsevanemalt vastava nõusoleku saab ja SKA-le vastava automaatse taotluse esitab. See lihtsustab oluliselt pere jaoks lapsele puude määramise menetlust ja vähendab ka SKA koormust puudetaotluste menetlemisel tänu andmete automaatsele liikumisele TIS, STAR ja SKAIS vahel.

Varajast sekkumist vajavate seisundite hulka loetakse vaimset alaarengut, mõlema silma pimedust, harvikaigused, vähidiagnoos ja tserebraalparalüüs – sellise diagnoosi saab aastas u 100 last (2021.

⁴⁸ Hooldusperre lisandunud laste arv võib hõlmata ka lapsi, kes tegelikult ei liikunud uude perre, vaid vanem täitis hooldusperevanema nõuded 2022. aastal.

⁴⁹ Allikas Sotsiaalkindlustusamet / Sotsiaalministeerium.

⁵⁰ Pervorm on mõnel juhul aasta jooksul muutunud, mistõttu on vormide summa suurem kui unikaalsete teenuse saajate arv

aasta tervise infosüsteemist andmete põhine hinnang). Avaliku teabe seadus ja Riikliku statistika seadus näevad andmete kogumisel ette nende ühekordse küsimise põhimõtte, et vähendada andmete esitajate halduskoormust ja tagada riigi tõhusam toimimine. Kui andmeid on kodaniku või ettevõtte käest juba küsitud, siis ei tohiks neid enam uuesti küsida, vaid tuleks kasutada riigi infosüsteemi juba hõivatud andmeid. Näiteks ei peaks vanem lapse isikuandmeid igas järgmises etapis uuesti esitama, vaid süsteemis liiguvad juba olemasolevad andmed. Seeläbi väheneb oluliselt lapsevanema halduskoormus, mis 2020. aastal läbiviidud lapsevanemate küsitluse alusel on märkimisväärne. Laps võib ühes aastas teenuste ja toeni saamiseks läbida kuni 11 erinevat hindamist (tervise-, sotsiaal- ja haridusvaldkonnas), igale hindamisele eelneb taotlus ja olukorra selgitamine. Andmete liikumise automatiseerimine võimaldab esimeses etapis (kus ei ole hõlmatud haridusvaldkond) vähendada vajalikke hindamisi poole võrra. Kokkuvõttes on muudatustel positiivsed keskmised sotsiaalsed mõjud, mis avalduvad väiksele sihtrühmale (varajast sekkumist vajavate seisunditega lapsed ja pered), mõju sagedus on ühekordne (eelkõige abivajaduse alguses), kuid selle ulatust saab lugeda keskmiseks, kuivõrd esmaste uste avamine abivajajate jaoks omab olulist rolli ja võib olla võtmetähtsusega raske diagnoosiga toimetuleku kaotamisel ja edasise toe saamise seisukohast. KOV poolse parema märkamise ja abipakkumise võimaluse avamise läbi sh perele lisakoormust tekitamata (info võimaliku abi ja toe vajaduse osas liigub KOVi automaatselt), saab neile peredele pakkuda abi proaktiivselt ja võimalikult vara. Ebasoovitavaid mõjusid eeldatavasti muudatustega ei kaasne.

6.2. Mõju riigivalitsemisele: SKA-le, KOV-dele ja muudele riigi ja KOV teenuseid pakkuvatele asutustele

Eelnõuga tehtavad muudatused mõjutavad **riigiasutustest SKA-d**, mille lastekaitsealaseid ülesandeid LasteKS-is täiendatakse ning lisaks antakse SHS-i muudatustega SKA-le perepõhise asendushoolduse tugiteenuste korraldamisega seotud ülesanded.

LasteKS-i muudatus, millega SKA-le antakse lastekaitsetöötajate täienduskoolituste korraldamise ülesanne, ei too kaasa praktilisi muutusi, sest juba alates 2023. aastast täidab SKA seda ülesannet Sotsiaalministeeriumi volitusel (vt sotsiaalkaitseministri määruse „Lastekaitsetöötajate täienduskoolituse tingimused ja kord“ § 3 lg 1). Eelnõuga määratakse see ülesanne otse SKA ülesandeks (LasteKS § 15 lg 3 p 4¹) ning seda täidetakse jätkuvalt vastavalt valdkonna eest vastutava ministri kehtestatud täienduskoolituse tingimustele ja korrale. Seega ei ole eelnõul selles osas sisulist mõju Sotsiaalministeeriumile ega SKA-le. Lastekaitsetöötajaid oli KOV-ides 2022.a lõpu seisuga 296 ning 2023. aasta jooksul läbis SKA korraldatud 24-l lastekaitse-suunalisel täienduskoolitusel kumulatiivselt 444 lapse heaolu valdkonna spetsialisti, kelle hulgas oli 148 unikaalset lastekaitsetöötajat s.t u pooled lastekaitsetöötajad on osalenud koolitustel aasta jooksul.

Eelnõus täiendatakse SKA ülesandeid ka hooldusperede leidmise osas, mis seni ei olnud selgesõnaliselt nimetatud hooldusperede sobivuse hindamise ja hooldusperede ettevalmistamisega seotud ülesannete kõrval. Tegelikult on SKA viimastel aastatel juba teinud uute hooldusperede leidmiseks vajalikke tegevusi (teavitus- ja meediakampaniad, materjalide väljatöötamine, seminarid ja üritused jm). Kuigi asendushooldusteenuse korraldamine ja selleks sobivate teenuseosutajate (sh hooldusperede) leidmine on SHS-i alusel KOV-de ülesanne, siis selle ülesande täitmine üle-riigiliselt koostöös SKA-ga on mõistlik lahendus, kuivõrd hooldusperede hindamise ja ettevalmistamise rolli täidab SKA juba praegu. Üleriigilisi teavitustegevusi on ellu viidud ESF vahenditest, sh on neist kaetud tööjõukulused. Kuna üleriigiline tegevus nõuab jätkuvalt nii tööjõuressursse, kui ka tegevuskulusid kampaniate ja muude üleriigiliste tegevuste elluviimiseks,

siis edaspidi kaetakse varasemad tööjõu- ja tegevuskulud riigieelarve vahenditest, mis on alates 2024. aastast SKA-le eraldatud (välja toodud ptk-s 7).

Eelnõus reguleeritakse ka SKA ülesandeid lasteabitelefoni 116 111 pidamisel ja sellega seotud teenuste korraldamisel. Lasteabi poole saab pöörduda lisaks telefonile ka e-kirja ja veebivestluse kaudu. Lasteabi on tänaseks kujunenud üheks SKA keskseks teenuseks abivajavate ja hädaohus olevate laste abistamisel ning on asjakohane see ka seaduses välja tuua. Selleks lisatakse praegusele üldsõnalisele „telefoni pidamise“ ülesandele ka sellega seotud sisulised tegevused, milleks on teabe vastuvõtmine, lapse abivajaduse väljaselgitamine ning hädaohus oleva lapse ajutise perekonnast eraldamise otsustamine. Viimast ülesannet täidab SKA eelkõige töövälisel ajal, kui KOV lastekaitse eraldamise otsuseid teha ei saa. Lisaks täpsustatakse LasteKS § 15 lg 3 punktis 3 toodud SKA ülesannet nõustada ööpäevaringselt abivajava või hädaohus oleva lapse abistamise teemadel ametiasutusi ja juriidilisi isikuid, lisades sihtrühma loetelusse ka füüsilised isikud, kes on lasteabi teenuse oluline sihtrühm. 2023.a tehti lasteabile kokku 16 918 pöördumist, millest ca 40% laste ja lapsevanemate poolt ehk füüsilistelt isikutelt.⁵¹ Kokkuvõttes puudutavad muudatused SKA funktsioone, mida täidetakse lasteabi kaudu juba praegu, seega muudatustega viiakse seadus praktikaga kooskõlla ja antakse SKA-le selgem õiguslik alus nendeks tegevusteks. Lisaks välistatakse eelnõuga võimalus anda lasteabitelefoni pidamist ja sellega seotud tegevusi halduslepinguga üle eraõiguslikule isikule, millist võimalus SKA praegu ei kasuta ja lasteabi täidetavate ülesannete olemust arvestades ka ei saaks kasutada (abivajavatele lastele saab seaduses sätestatud abi pakkuda lastekaitsetöötaja, kes LasteKS § 18 lg 1 kohaselt on ametnik). Lasteabiga seoses reguleeritakse veel lasteabitelefoni tehtud kõnede salvestamine ja salvestiste säilitamine, mis ei ole samuti SKA jaoks uus nõue, kuna kõnesid salvestatakse juba praegu. Salvestisi säilitatakse digitaalselt kuus kuud ja salvestiste väljastamine toimib seaduse alusel eelkõige uurimisasutustele ja kohtule kohtumenetluses tõendina kasutamiseks.

SKA-d puudutab veel muudatus, millega täpsustatakse kehtiva LasteKS § 20 lõikes 4 toodud võimalust isikul vaidlustada nende suhtes kehtiv alaline lapsega töötamise keeld. Eelnõuga kehtestatakse täpsem menetluskord sellise taotluse lahendamisel. SKA on ühe sellise menetluse läbi viinud ja selle raames tõusetusid praktilised küsimused just menetluse tähtaja, kaalutusotsuse aluseks olevate asjaolude ning otsuse praktiliste tagajärgede osas (sh kas selle alusel tehakse muudatusi karistusregistri andmetes). Nende küsimuste täpsustamine seaduses ei oma SKA tegevusele suurt mõju, sh arvestades, et taolisi menetlusi tuleb läbi viia äärmiselt harva.

Lisaks muudetakse eelnõuga SKA haldusjärelevalvet puudutavat regulatsiooni. LasteKS § 38 lg 6 muudatus ei ole niivõrd sisuline kui sõnastuslik, et välistada ebaselgus ja võimalikud vaidlused SKA haldusjärelevalve ulatuse osas. Järelevalve eesmärk on kontrollida kõigi LasteKSi nõuete järgimist KOV-de lastekaitsealaste ülesannete täitmisel, mistõttu on parem seda ka selliselt öelda, mitte viidata üksikutele seaduse paragrahvidele. Uue sätte lisamine nii LasteKS-isse kui SHS-i haldusjärelevalve meetmete kohta ei too samuti SKA-le täiendavaid ülesandeid või kohustusi, vaid kirjeldab ära juba praegu kasutusel olevad vältimatud meetmed KOV hallatavate laste- või hoolekandeametuste kontrollimisel, sh asutuse külastamine ja seal viibivate isikute küsitlemine.

Varajast sekkumist vajavate seisundite puhul TIS andmete liikumisel KOV ja SKA töölauale eelnõus ettenähtud muudatustel on mõju puude raskusastme tuvastamisele ehk puude taotlusi menetlevale SKA-le. 2023. aastal menetles esmaseid puudetaotlusi laste osas SKA u 2000 lapse osas, kellest kolmandiku osas oli negatiivne puude otsus ja 1412 lapse osas tehti positiivne otsus. Eelnõu muudatuste kaudu toimuks varajast sekkumist vajavate seisunditega laste osas puude

⁵¹ <https://lasteabi.ee/et/2023a-statistika>

taotlemine automaatselt edastatavate andmete kaudu vanema nõusolekul KOV kaudu SKA-le. SKA-le toob see kaasa hinnanguliselt u 100 lapse osas andmete liikumise automaatselt nende töölaualle st andmeid, mis on seotud lapse puude taotlusega k.a andmed koos diagnoosiga seotud andmetega, mis on puude otsuse tegemisel määravaks. Ühtlasi võib eeldada, et koos nende andmete automaatse liikumisega ja varasemalt loodud võimalusega puude otsuse tegemiseks kuni lapse 16-aastaseks saamiseni, omab muudatus mõju SKA puude taotluste menetlemiseks kuluvale ressursile, vähendades selleks kuluvat koormust.

Samas tuleb arvestada ka sellega, et puude taotluste arv võib mõningal määral kasvada, kuivõrd kõigi varajast sekkumist vajava diagnoosi saanud lapse vanemad ei ole eeldatavasti täna SKA-le lapsele puude otsuse taotlust esitanud ja nüüd läbi automaatselt liikuvate andmete KOV selle info ja ettepaneku tehes vanematele võib taotlusi ka enam tulla. Siiski arvestades, et aastas on u 100 last, kellele taoline diagnoos pannakse, siis see kasv ei saa olla oluline ehk risk koormuse kasvaks on minimaalne.

SHS-i tehtavate muudatuste kohaselt hakkab SKA korraldama perepõhise asendushoolduse tugiteenuste pakkumist ja sõlmima vastavaid lepinguid teenuseosutajatega. SKA on ESF toetuste abil selliseid tugiteenuseid juba pakkunud ja rahastanud erinevate teenuste ulatuses juba alates 2016. aastast (vt eespool tabel 1). Muudatuse kohaselt peab SKA tagama kohustusliku kohanemistoe teenuse kättesaadavuse kõikidele hooldusperedele, kuhu paigutatakse uus laps, ning vabatahtlikud vajaduspõhised tugiteenused kõikidele hooldus-, eestkostes- ja lapsendajaperedele. Lisaks sellele peab SKA hindama tugiteenuste osutajate vastavust kehtestatud nõuetele, nende võimekust, sõlmima teenuseosutajatega lepingu ning korraldama aruandlust, teenuse rahastamist ning järelevalvet teenuste kvaliteedi üle. Vaatamata sellele ei kaasne tugiteenuste korraldamise ülesandega SKA-le olulist mõju, mõju sagedus saab küll olema SKA jaoks igapäevane, kuid mõju ulatus on väike, sest puudub tarvidus muutustega kohanemiseks. Tegemist on SKA jaoks on seniste tegevuste jätkumisega, mida edaspidi viiakse ellu ESF toetuse asemel riigi poolt rahastatuna ja seadusliku ülesande raames. Tugiteenuste korraldamisega seonduv kompetents ja inimressurss (5 töökohta kõigi lisanduvate ülesannete täitmiseks) on SKA-l olemas ja riigieelarvelised vahendid tegevuse elluviimiseks on planeeritud. Muudatusega võib kaasneda risk, et SKA koormus võib kasvama hakata, kui teenust soovivate perede arv ajas suureneb ning tugiteenuste pakkumine saab sihtrühmale enam omaseks ja kättesaadavaks. Riski saab maandada iga-aastase ressurside vajaduse ülevaatamisega ja ühtlasi maandavad seda riski ka planeeritavad STARi arendused, mis vähendavad edaspidi täna ESF raames samase tegevuse aruandluseks ja teenuste rahastamise korraldamiseks kuluvat tööaega. Samas on mõju positiivne, sest lisab õigusselgust ja annab parema aluse tegevuste jätkusuutlikkuse, sh ressurside tagamiseks.

Koondhinnanguna on eelnõu muudatuste mõju SKA-le keskmine, muudatuste sagedus on küll suur, kuivõrd mitu muudatust puudutavad SKA igapäevategevusi, kuid muudatused ei too kaasa SKA tegevusse kohanemist vajavaid muutusi, suurel määral on tegemist juba olemasoleva olukorra õigusliku reguleerimisega, millega ei lisandu SKA-le täiesti uusi tegevusi või ülesandeid. Samas on mõju pikaajaline ja positiivne lisades õigusselgust ja andes parema aluse tegevuste jätkusuutlikuks arenguks.

Muudatustel on mõju **KOV-idele, eelkõige lastekaitsetööle ja abivajavate laste ja nende perede toetamisele**. LasteKS-is reguleeritav nn võtmespetsialistide kohustus teatada abivajavast lapsest ja edastada seonduvad andmed võimaldab lastekaitsetöötajal lapse kohta kompaktsemalt infot saada ja sellest lähtuvalt ka kiiremini lapse abivajadust hinnata. Lisaks toetab KOV lastekaitsetöö kiirust ja tõhusust LasteKS § 33 muudatus, mille kohaselt isik ja asutus, kellel on hädaohus oleva lapse abivajaduse hindamiseks või lapsele sobiva abi osutamiseks vajalikku teavet ja andmeid, peab

vastama viivitamata lastekaitsetöötaja asjakohasele nõudele teabe ja andmete saamiseks. Niisamuti toetab lastekaitsetööd juhtumipõhise võrgustikutöö ja sellega seotud andmevahetuse reguleerimine eelnõus, mille kohaselt KOV-il on lapse abivajaduse hindamiseks ja sobiva abi osutamiseks õigus kaasata selle lapsega töötavaid isikuid ning teisi asjaomaseid spetsialiste ja asutusi ning sel juhul on ka kaasatud osapooltel õigus töödelda sh jagada omavahel juhtumiga seotud andmeid. Muudatused, mis on seotud varajast sekkumist vajava seisundiga laste ja nende perede andmete liikumisega X-tee kaudu KOV töölauale, vähendavad kõigi seotud isikute, sh KOV töötajate, koormust teabe ja dokumentide kogumisel. Koosmõjus peaksid kõik need muudatused KOV-ide tööd toetama ja omavad seega olulist positiivset mõju, vähendades takistusi, mida lastekaitsetöötajad on esile toonud lapsega seotud andmete kättesaamise ja vahetamise puhul.⁵² Samal ajal võib eeldada, et abivajavast lapsest teatamise kohustuse rõhutamine võtmespetsialistide puhul ja ka automaatne andmevahetus toovad kaasa KOV-idele saadetavate teadete ja abivajavate lastega seotud menetluste arvu kasvu. See ongi üks nende muudatuste eesmärk, et abivajavaid lapsi rohkem ja varem märgataks. Seega võib eeldada, et esialgu kaasneb muudatustega KOV-idele lastekaitsetöö valdkonnas teatud koormuse kasv, kuigi otseselt uusi ülesandeid KOV-idele ei lisandu. Teisalt peaks lastekaitsetöötajate koormust leevendama andmete edastamist ja töötlemise õigust täpsustavad muudatused. Andmete automaatne edastus vähendab KOV-i koormust, samuti tagavad nii andmete automaatne liikumine kui andmete töötlemise regulatsioon sisukamate teadete saabumise spetsialistidelt. Seeläbi peaks vähenema ka vajadus KOV töötajal teha täiendavaid päringuid, sh samale spetsialistile. Muudatused annavad lastekaitsetöötajale ka selgema aluse lapse menetluses andmepäringute tegemiseks ja vähendavad takistusi vajalike andmete koondamisel. Kuivõrd varajane sekkumine aitab ennetada probleemide süvenemist, siis pikemas perspektiivis peaks varasem abivajadusele reageerimine vähendama tõsisemate, nii rahaliselt kui ajaliselt kulukamate, juhtumite jõudmist lastekaitsetöötajateni. Seega, kuigi muudatuste tulemusel võib KOV töölauale jõuda mõnevõrra enam teateid ja abivajavate laste menetluste arv võib hakata kasvama, siis peaks KOV-idele sellest tulenev koormus mõne aja jooksul stabiliseeruma. Lisaks võib eeldada, et abivajavate laste teadete ja menetluste kasv ei toimu seaduse jõustumisel hüppeliselt, vaid sujuvalt. Varajast sekkumist nõudvate seisunditega laste arv ei ole suur (kuni 100 last aastas), mistõttu nende laste diagnoosi andmete jõudmine KOV töölauale ka ei tohiks kasvatada KOV koormust ja samal ajal annab võimaluse võimalikult vara perele toe pakkumiseks ehk ühtlasi ennetab probleemide süvenemist ja KOV-ile ka vähendab suuremat juhtumilahendamise koormuse riski. Abivajavast lapsest teavitamise osas on eelnõu muudatuste rakendumise võtmetegur lapsega vahetult töötavate spetsialistide teadlikkusel ja oskusel lapse abivajaduse hindamisel ning sellest lähtuvalt KOV-ile lapsest teatamisel. Eeldatavasti praktikas suureneb märkamise aegamööda teavitustöö, koolituste ja hindamisjuhiste toel.

SHS-is tehtavad muudatused asendushoolduse valdkonnas mõjutavad samuti mõningal määral KOV-ide halduskoormust. SHS-is reguleeritakse eraldi uues jaos perepõhise asendushoolduse tugiteenused ja tehakse veel mõned seonduvad muudatused, mille raames KOV-id saavad selgemad suunised hooldus-, eestkoste- ja lapsendajaperede toetamiseks. Samas ei seata perepõhise asendushoolduse tugiteenuste rahastamist ja osutamist otseselt KOV-ide ülesandeks, vaid teenust rahastab riik SKA eelarve kaudu ning sarnaselt varasemaga korraldab teenuste osutamist SKA. KOV saab peredele tugiteenuste vahendamise, nende informeerimise ning vajaduspõhise hindamise ülesande. Need ei ole praegusega võrreldes lisaülesanded, kuna KOV on hooldusperes kasvava lapse juhtumikorraldaja, üldjuhul ka eestkostja rollis ning peab sellest tulenevalt juba täna pakkuma lapsele ja perele vajalikku tuge, sh toetama hoolduspere last ja vanemat nii teenuste kui toetuste pakkumisega. Tugiteenuste pakkumine riigi poolt hõlbustab lapse perre tülles lapse ja pere kohanemist ning toetab sellega ka KOV olemasolevate ülesannete täitmist. Perepõhise

⁵² Civitta. [Tänapäevase lastekaitse juhtumikorralduse, andmevahetuse ja e-teenuste analüüs](#), 2022.

asendushoolduse tugiteenuste pakkumine toetab uute hooldusperede leidmist ning vanemliku hoolitsuseta jäänud laste kasvamist hooldus-, eestkost- ja lapsendajaperedes, mis on oluliselt lapsesõbralikum ja tulemuslikum. Alates 01.01.2024 on asendushoolduse korraldamise vahendid eraldatud KOV-idele tulubaasi ja tasandusfondi kaudu, peregõhise asendushoolduse tugiteenuste riigieelarvest rahastamine võimaldab KOV-idel asendushooldusele kuluvat eelarvet enam suunata ennetustegevusse või keerulisemate asendushooldusteenusega seotud juhtumite lahendamisse. Pikaajalisem mõju KOVidele võib seega olla eelduslikult ka asendushooldusele suunatavate laste vähenemise kaudu, sest kui ennetusse ja peres kasvamise toetamiseks on võimalik enam ressursse suunata, siis peaks see lapse perest eraldamise ja asendushoolduse vajaduse riske kahandama.

Kokkuvõttes saab öelda, et LasteKS-i ja SHS-i muudatustel on oluline mõju KOV-ide lastekaitsetööle, mõju ulatus ja sagedus on keskmised, muudatustest on mõjutatud kõik KOV-id.

Eelnõu avaldab mõju ka **muudele riigi ja KOV asutustele**, peamiselt tulenevalt LasteKS-isse lisatavast täiendusest abivajavast lapsest teavitamise kohustuse osas. Rõhutatakse teatud lastega kokku puutuvate nn võtmespetsialistide erilist hoolsuskohustust laste heaolu tagamisel, kelleks on: alus-, põhi-, kesk-, kutse- ja huvihariduse ning lastehoiu õpetajad ja tugispetsialistid, lastehoius töötavad lapsehoidjad, laste hoolekandeametuse töötajad, noorsootöötajad, treenerid, tervishoiutöötajad, politseiametnikud ja ohvriabistöötajad, kes puutuvad töös või kutsetegevuses vahetult lastega kokku kas igapäevaselt või harvem. Puudutatud spetsialistide ring on lai ja hõlmab väga erinevates asutustes ja organisatsioonides töötavaid isikuid (sh riigiasutustes, riigi osalusega SA-des, KOV-ides ja nende hallatavates asutustes, eraõiguslike juriidiliste isikute alluvuses). Ainuüksi õpetajaid oli 2022/23. õppeaastal alushariduses 7966, üldhariduses 16 942, kutsehariduses 2121, lisaks tugispetsialiste alus-, üld- ja kutsehariduses kokku 1946 (sh logopeedid, koolipsühholoogid, sotsiaal- ja eripedagoogid). Huvihariduses oli pedagooge samal õppeaastal 6819 (Haridussilm). Treenerikutsega isikuid on 2024. aasta jaanuari seisuga Eesti spordiregistri andmete kohaselt üle 4200, kuigi kõik nad ei tegutse lastega. Siiski võib eeldada, et lastega töötavate isikute ring huvihariduses on palju laiem, kuivõrd huvihariduses osalevate laste arv on märkimisväärne. Statistikaameti andmetel osales 2022. aastal huvihariduses 143 073 last ja noort (0-19-aastased: kõige enam spordis 75 372 ja muusika-kunsti valdkonnas 36 382) ja kui kokku ligi pooled Eesti lapsed-noored osalevad huvihariduses, siis 5-14-aastastest koguni 71%.⁵³ Lastega töötavaid isikuid on ka laste hoolekandeametustes, ohvriabis ja tervishoiuteenuse osutajate seas. Asendus- ja perekodudes oli 2022. aasta lõpu seisuga 540 lastega tegelevat põhitöötajat, turvakoduteenust osutas 96 isikut (sotsiaalhoolekande statistika. Sotsiaalministeerium). Tervishoiutöötajaid oli 2022. aastal kokku 26 302, sh perearste 944, pereõdesid 1604, lasteõdesid 288, pediaatreid 130, ämmaemandaid 517 (Tervisearengu instituut. Tervisestatistika THT002). Politsei- ja piirivalveametis töötab kokku üle 5000 inimese, kuigi neist kõik ei puutu oma töös kokku lastega. Arvestades 2022. aastal käivitud MIS ja STAR infosüsteemide vahelist andmevahetust, on politsei praeguseks niigi üks olulisemaid abivajavatest lastest teavitajaid spetsialistide seas, kuid selle kohustuse rõhutamine toetab teadlikkuse kasvu ja jätkuvat tähelepanu inimeste sotsiaalsele abivajadusele.

Kokkuvõttes on kõrgendatud teatamiskohustus eelnõuga määratud isikutele, kes oma töös igapäevaselt või harvem, aga suure tõenäosusega, puutuvad kokku lastega, sh abivajavate lastega. Puudutatud spetsialistide ring on küll lai, kuid eeldatavasti ei too muudatus neile kaasa olulist töökoormuse kasvu. Võib eeldada, et abivajava lapse teateid ei ole vaja teha väga tihti ja andmed, mis tuleks lapse kohta edastada, on lapsega töötaval isikul oma tööst tulenevalt juba olemas ega nõua eraldi kogumist. Kuna teatega edastatavad andmed on eelnõus täpsemalt määratletud, annab see teatajatele kindluse, et neil on õigus neid – sageli väga isiklike andmeid – edastada. See

⁵³ Statistikaamet: HTH02 Huvikoolides õppijad ja rahvastiku andmed 2022. aasta kohta.

vähendab kaalumise ajakulu. Lisaks luuakse spetsialistidele abistavad töövahendid (vormid ja juhendid), mille abil on hõlpsam hinnata lapse heaolu ja otsustada, kas olukord nõuab lastekaitse teavitamist.

Ebasoovitava riskina võib välja tuua, et mõne spetsialisti jaoks võib abivajavast lapsest teavitamine osutuda koormavaks või on tema asutuses täna juba väljakujunenud teistsugused protsessid ja vastutused abivajavate lastega tegelemisel. Selle riski maandamiseks on eelnõus ette nähtud, et teatamiskohustuse võib täita ka asutuses selleks määratud kontaktisiku kaudu. Seega vajadusel saab asutus selle ülesande täitmist hõlbustada, määrates selliste juhtumitega tegelemiseks kontaktisiku.

Kokkuvõttes võib eeldada, et muudatustel on erinevates valdkondades riigiasutustes, riigi osalusega organisatsioonides, KOV-ides ja nende hallatavates asutustes ning erasektoris lastega kokkupuutuvatele isikutele ja asutustele keskmine mõju. Muudatusest puudutatud sihtrühm on suur, kuid muudatustel võib eeldada hajusat ja erineva sagedusega mõju.

6.3. Majanduslikud mõjud: lastele ja peredele teenuseid ja tuge pakkuvatele vabaühendustele ja erasektori asutustele, sh nende halduskoormusele

Majanduslike mõjude alla kuuluvad erasektorile ja vabaühendustele ilmnevad mõjud seoses lastega töötavate isikute teavitamiskohustuse täpsustamisega eelnõus. Kuigi suures osas tegutsevad lastega kokku puutuvad õpetajad ja tugispetsialistid, lapsehoidjad, laste hoolekandeametuse töötajad, noorsootöötajad, treenerid, tervishoiutöötajad ja ohvriabitöötajad KOV-ide või riigi asutustes, on ka erasektoris ja vabaühendustes nimetatud lastega töötavaid spetsialiste arvestatav hulk. Sellegipoolest ei ole muudatusest tulenev mõju ja halduskoormuse kasv erasektorile ja vabaühendustele eeldatavasti suur. Esiteks on lapsega töötavatel isikutel, nagu ka kõigil teistel isikutel, juba praegu kohustus abivajavast lapsest teada anda. Lisaks ei ole eeldatavasti igal spetsialistil vaja selliseid teateid teha väga tihti ning andmete esitamine ei tohiks kaasa tuua olulist lisatööd, arvestades väljatöötatavate vormide ja juhendite toega. Pigem leevendab eelnõu teataja koormust, andes kindluse, et tal on õigus lapsesse puutuvaid andmeid lastekaitsele edastada. Ka majanduslike mõjude puhul on oluline välja tuua eelnõus ette nähtud võimalus spetsialisti halduskoormust leevendada selle kaudu, et teatamiskohustuse võib täita ka asutuses selleks määratud kontaktisiku kaudu.

Majanduslikud mõjud kaasnevad ka perepõhise asendushoolduse tugiteenuste pakkumist puudutavate muudatustega. Tugiteenuste pakkujaid oli 2023. aastal kolm, teenuseid pakkunud spetsialiste 38.

Muudatustega sätestatakse hooldusperedele nõue valida endale sobiv perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutaja, seega perepõhise asendushoolduse tugiteenuste pakkujad saavad otsekontakti hooldusperega. Perepõhise asendushoolduse tugiteenuste loetelu, nõuded teenustele ja teenust vahetult osutavate isikute erialasele ettevalmistusele ning tugiteenuste maht ja maksumus reguleeritakse ministri määrusega, mille kavand on käesoleva eelnõu juures ja mille vastuvõtmisel hinnatakse nende mõju teenuse osutajatele täpsemalt. Üldjoones on tulevikus korraldus teenuseosutajate jaoks sarnane nagu seni ESF projekti kaudu tugiteenuste korralduse puhul. SKA korraldab ja sõlmib tugiteenuste osutajatega vastavad lepingud, tugiteenuste osutaja osutab perele teenuseid määratletud mahtude piires ja kehtestatud tingimuste korras. Perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutajal tekib 2026. aastaks kohustus kanda sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse (STARi) perepõhise asendushoolduse tugiteenust saanud isikute, teenuse osutamise ja rahastamise andmed, mis saab olema uueks ülesandeks teenuse osutaja jaoks, kuid samas peaks STARi kantav andmestik hõlbustama SKA ja teenuseosutaja vahelist arveldamist ning

see kohustus saab olema üks ülesande osa, mis SKA ja teenuseosutaja omavahelises lepingus ette näeb.

Kokkuvõtvalt saab majanduslikke mõjusid perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutajatele lugeda keskmisteks. Positiivselt poolelt kaasneb regulatsioonide kehtestamisega seaduse ja määrase tasandil eelkõige kindlus tuleviku ees, mis on teenuse osutajatele oluline. Mõjutatud sihtrühm on väike (2023. aastal 3 teenusepakkujat, 38 spetsialisti), kuigi tänu edaspidisele, stabiilsemale pakkumise korraldusele võib sihtrühm tulevikus kasvada. Mõju sagedus ja ulatus on keskmised, kokkupuude on teenuseosutajatel korraldusega reeglipärane, kaasnevate muudatustega kohanemiseks on ette antud piisav aeg ja kavandatavad IT-lahendused peaks kohanemist ka toetama (STAR lahendused 2026. aastaks).

6.4. Mõju infotehnoloogiale ja infoühiskonnale

Eelnõu muudatuste kaudu on kavandatud varajast sekkumist vajavate seisunditega laste andmete liikumine infosüsteemide vahel (STAR, TIS, RR) ja arendused, mille kaudu perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutamise ja rahastamise andmed kantakse edaspidi STAR-i.

Perepõhise asendushoolduse tugiteenustega seonduvad IT-arendused on kavandatud uue STAR-i arendamise protsessi ühe osana valmimisega 2026. aasta alguseks. Uute lahendustega tagatakse efektiivne andmevahetus teenuseosutaja ja SKA vahel, mis võimaldab teenuste planeerimise, hindamise ning rahastamise. Lisaks operatiivsele teenuse korraldamiseks ja rahastamiseks vajalikule andmevahetusele saab muudatuse kaudu kaetud ka valdkonna statistiliste andmete laekumine ja sellega välditakse lisa-aruandluse vajadust (teenuse saajate info ja teenuste mahud registreeruvad registris ning sellest saab ka statistilise ülevaate).

Varajast sekkumist vajavate seisunditega laste diagnoosimisel tervise infosüsteemist (TIS) vastavate andmete liikumiseks KOV töölauale on ettenähtud arendused x-tee kaudu, mille valmimise aeg selgub 2024. aasta jooksul.

Eelnõul võib eeldada ka infotehnoloogilisi mõjusid muude väiksemate andmevahetuse automatiseeritud protsesside loomise näol (nt võib olla vajadus kohendada STAR ja RR vahel loodud ühendusi, mis võimaldaks võimalikust abivajadusest teate saamisel ka andmevahetust menetlust avamata), need kavandatakse detailsemalt arendusprotsessis koostöös TEHIKu ja SKAga ning on kavandatud allasutuste arendustegevustesse aastatel 2024 - 2025. Infotehnoloogilised arendused eeldavad koostööd TEHIKu, SKA, KOV-ide ja perepõhise asendushoolduse tugiteenuste pakkujatega ning samuti valdkonna poliitikakujundajatega (Sotsiaalministeeriumi laste ja perede ning analüüsi ja statistika osakondadega).

Kuivõrd IT-lahendustel on otsene mõju sisuliste muudatuste rakendatavusele, siis ühe ebasoovitava riskina võib ilmneda IT-arenduste hiline mine või lahenduse praktikale ja eelnõu eesmärkidele mittevastavus. IT-arenduste puhul on riski maandamiseks ettenähtud tihe koostöö osapoolte vahel, et lahendused saaks olema eesmärkide kohased ja praktiliselt mugavad kasutajatele. Varajast sekkumist vajavate seisunditega laste andmete liikumiseks TIS-ist STARi KOV töölauale kavandatavate arenduste ajaraam ja maht on hindamisel ning selle sätte jõustumine praktikas on sõltuv IT-arenduste valmimisest. Perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutajate STAR kasutuse ja andmete edastamise jaoks vajalike IT-arenduste puhul aitab riski maandada jõustumiseks ettenähtud aja periood (muudatused jõustuvad 2026. aastal).

Kokkuvõtvalt on eelnõu muudatustel pigem väike mõju infotehnoloogilistele arendustele ja infoühiskonnale. Muudatused nõuavad infosüsteemide liidestamisi ja olemasolevate riigi

infosüsteemide arendusi. Muudatuste mõju ulatust, sagedust ja sihtrühma suurust saab lugeda siiski väikseks, kuivõrd muudatuste ulatus ei ole mastaapne ja ei hõlma suuremaid infosüsteemide muutusi, kuid eeldab siiski teatud kohanemist nii arendamiste kui kasutajate seisukohast ning samuti on muudatustel edaspidisesse reeglipärane mõju.

6.5. Andmekaitsealane mõjuhinnang

Eelnõu on seotud isikuandmete töötlemisega kolme muudatuse osas:

- 1) LasteKS-is täpsustatakse lapsega töötavate isikute kohustust teatada KOV-ile või SKA-le abivajavast lapsest ja edastada sellega koos vajalikud andmed lapse abivajaduse kohta;
- 2) LasteKS-is ja PsAS-is täpsustatakse KOV ja SKA seadusest tulenevate lastekaitsealaste ülesannete täitmisel töödeldavate isikuandmete koosseise;
- 3) LasteKS-i muudatuste tulemusena hakatakse andmekogude kaudu töötleva lapse andmeid varajast sekkumist vajava seisundi korral.

6.5.1. Lapsega töötava isiku kohustus teatada abivajavast lapsest

Eelnõu § 1 punktiga 10 lisatakse LasteKS-isse uus säte, § 27¹, mille sisuks on täpsustada lapsega töötava isiku kohustust teavitada abivajavast lapsest. Tegemist ei ole olemuslikult uue kohustusega, sest kehtiv LasteKS § 27 lg 1 juba kohustab kõiki isikuid, kellel on olemas teave abivajavast lapsest, sellest lastekaitsele teada andma. Paraku näitavad andmed ja möönavad ka spetsialistid, et lapse abivajadusele ei reageerita alati õigeaegselt ja tõenäolisemalt antakse teada suuremate probleemidega lapsest ja perest, kelle abivajadus on juba sügav ja abistamine keerulisem (seda on selgitatud põhjalikumalt eespool eelnõu § 1 p 10 juures). Seaduses selgesõnaliselt sätestatud kohustus aitab kaasa sellele, et lapse abivajadusest teavitatakse enne probleemide kuhjumist.

Lisatava LasteKS 27¹ lõike 1 kohaselt tuleb selles nimetatud spetsialistidel teatada abivajavast lapsest kas KOV-ile või lasteabitelefonil SKA-le ning edastada koos teatega kohe ka vajalikus ulatuses temale teadaolevad LasteKS § 34² lõigetes 2 ja 3 nimetatud andmed, s.o vajalikud andmed lapse ning lapsevanema ja last kasvatava isiku kohta. Ka see, vajalike andmete edastamise kohustus, ei ole põhimõtteliselt uus, kuigi annab selgema aluse isikuandmete, sh eriliiki andmete edastamiseks abivajavast lapsest teatamisel. Õiguskantsleri ja Andmekaitse Inspektsiooni juhendis on juba praegu selgitatud, et abivajavast lapsest võib teatada ja vajaduse korral edastada lapse abivajadusega seotud (sh delikaatsed ehk eriliigilised) isikuandmed valla- või linnavalitsusele, Sotsiaalkindlustusameti lasteabitelefonil ja politseile ilma lapse ja/või tema seadusliku esindaja teadmise ja nõusolekuta.⁵⁴ Eelnõuga tehtav muudatus seega üksnes täpsustab, milliseid andmeid tuleks teatamisel edastada. Muutuste rakendumise toetamiseks luuakse spetsialistidele abistavad töövahendid (vormid ja juhendid), mille abil hinnata olukorda ja otsustada, kas lastekaitset teavitada ja milliseid andmeid seejuures edastada.

Andmete töötlemise eesmärk on võimaldada abivajava lapse asjakohast ja võimalikult kiiret abistamist. Andmevahetuse eesmärk ei ole saavutatav ilma isikustatud andmete töötlemiseta. Eelnõu kohaselt on edastatavad andmed piiratud lapse ning lapsevanema ja last kasvatava isiku andmetega, mis on esmatähtsad lapse abivajaduse kirjeldamisel. Teiste isikute, nt lapse pereliikmete andmeid, ei ole selles etapis vajalik edastada. Seejuures viitab andmete edastamist puudutav säte veel ka eelnõuga lisatava LasteKS-i § 34² lõigetele 2 ja 3, milles on loetletud need lapse ja lapsevanema või last kasvatava isiku isikuandmed, mis võivad olla lastekaitsetöötajale vajalikud lapse abivajaduse hindamiseks. Seaduses ei ole võimalik edastatavate andmete koosseisu rohkem piiritleda, sest iga

⁵⁴ Õiguskantsleri ja Andmekaitse Inspektsiooni juhend [„Abivajavast lapsest teatamine ja andmekaitse“](#).

lapse olukord ja abivajadus on eripärane. Samuti sõltub spetsialisti edastatavate andmete liik, maht ja täpsus sellest, millise spetsialistiga on tegemist ja millist teavet tal lapse kohta on. Lapsega töötavalt spetsialistilt võimalikult sisuka teate ja andmete saamine võimaldab lastekaitsetöötajal kiiremini ja suurema täpsusega hinnata lapse abivajaduse olemasolu, selle olemust ja tõsidust ehk teha otsuseid edasiseks tegutsemiseks. 2022. a uuringus leidis enamik lastekaitsetöötajaid, et kriitiliselt olulise info kättesaamine lapse kohta võib võtta aega rohkem kui 10 päeva. Uuringu raames läbiviidud küsitlusest selgus, et 25% lastekaitsetöötajatest on tulnud ette juhtumeid, kus kriitilise tähtsusega info on jäänud õigeaegselt saamata ning seetõttu laps pole saanud piisavalt kiiresti abi.⁵⁵ Kuigi andmete saamine lapsest teavitavalt spetsialistilt ei pruugi täielikult välistada teistelt asutustelt teabe küsimise vajadust ja sellega seotud ajakulu, on see vajadus seda väiksem, mida sisukama ja täpsema info saab lastekaitsetöötaja abivajadust märganud isikult.

Andmed, mida spetsialist võib ja peaks abivajava lapse teates edastama vajalikus ulatuses, on kirjeldatud LasteKS § 34² lõigetes 2 ja 3 (vt eelnõu § 1 punkt 14). Nende seas on ka eriliiki isikuandmed, sh terviseandmed. Andmete edastamiseks ei kehtestata ühte kanalit, nagu ei ole seda ka kehtivas seaduses. Teate abivajavast lapsest võib LasteKS § 27 alusel edastada nii kirjalikult, suuliselt kui telefoni teel (sh lasteabitelefonil). Õiguskantsler on juhendis kinnitanud, et ei oma tähendust, kas teatada abivajajast telefonitsi, elektrooniliselt või kirja teel, oluline on, et kõiki neid kanaleid kasutades peavad KOV, SKA ja politsei võtma isikuandmete kaitseks meetmeid, muu hulgas tuleb kontrollida oma andmesidevahendeid ning riist- ja tarkvara.⁵⁶ Lapsega töötav spetsialist peab teate ja sellega kaasnevate andmete edastamiseks valima võimalikult turvalise kanali, mis on talle kättesaadav ja vastab edastatavate andmete liigile. Näiteks edastab PPA juba praegu teateid abivajavast lapsest MIS-STAR andmevahetusliidese kaudu. Tervishoiutöötajad edastavad reeglina terviseandmeid lastekaitsetöötajale e-kirja teel krüpteeritult. Kuivõrd eelnõu eesmärk on suurendada lastega töötavalt spetsialistidelt lastekaitsele edastatavate teadete ja andmete hulka, on kavas eelnõu jõustumise ajaks välja töötada ja kasutusele võtta uued valdkonnapõhised vormid, mille abil saaks teateid lihtsalt ja turvaliselt edastada. Kaalumisel on veebipõhise vormi loomine lasteabi.ee veebilehele, mille kaudu saaks teavet edastada turvalise ühenduse kaudu KOV-i või SKA-sse.

KOV-i või SKA-sse jõudnud teave abivajava lapse kohta kantakse lastekaitsetöötaja (KOV-i või SKA ametniku) poolt STAR infosüsteemi. Lastekaitsetöötaja töötleb juhtumiga seotud andmeid edasi STAR-i keskkonnas. SHS § 142¹ ja STAR-i põhimäärus § 13 sätestavad, milliseid andmeid STAR-is töödeldakse. SHS § 145¹ sätestab andmete säilitamise tähtajad. Seega ei muutu olemasolev protsess KOV-is ja SKA-s andmete töötlemise viisi ja ulatuse poolest. STAR-is andmete töötlemise kohta vt täpsemaid selgitusi järgmises punktis.

Kokkuvõttes võib muudatuse andmekaitsealast mõju pidada pigem väikeseks, sest ei tehta põhimõttelisi muudatusi abivajavast lapsest teatamise korras. Kuigi eeldatavasti mõnevõrra suureneb edastatavate teadete arv ja ka nendes edastatav andmete hulk, jääb teadete edastamise kord samaks ja spetsialistil tuleb ka edaspidi valida andmete edastamiseks andmete liigi ja tundlikkusega arvestav viis ja kanal. KOV-ile ja SKA-le saabunud andmeid töödeldakse ka edaspidi STAR infosüsteemis kasutamiseks volitatud isikute (ametnike) poolt.

6.5.2. Isikuandmete töötlemine KOV-s ja SKA-s lapse õiguste ja heaolu tagamiseks

Eelnõu § 1 punktiga 14 lisatakse LasteKS-isse uus 8¹. peatükk (paragrahvid § 34² – 34⁴), millega kehtestatakse selge alus isikuandmete töötlemiseks KOV ja SKA seadusest tulenevate lastekaitsealaste ülesannete täitmisel ja täpsustatakse töödeldavate isikuandmete koosseisud.

⁵⁵ Civitta. [Tänapäevase lastekaitse juhtumikorralduse, andmevahetuse ja e-teenuste analüüs](#), 2022, lk 14.

⁵⁶ Õiguskantsleri ja Andmekaitse Inspektsiooni juhend „[Abivajavast lapsest teatamine ja andmekaitse](#)“, lk 18.

Eelnõuga ei tehta põhimõttelisi muudatusi senises andmete töötlemise korralduses ja põhimõtetes, kuid täpsustatakse KOV ja SKA ülesannete täitmisel töödeldavate andmete koosseisu ja andmete töötlemist võrgustiku osapoolte vahel. Lastekaitsevaldkonnas töödeldakse sageli ja märkimisväärses ulatuses isikuandmeid nii abivajava lapse kui tema lähedaste isikute kohta, seejuures ka eriliiki andmeid. Samas ei anna kehtiv seadus piisavat kindlust ametnikele ja võrgustiku liikmetele isikuandmete töötlemise aluste ja ulatuse osas. Eelnõuga suurendatakse õigusselgust lastekaitsetöös toimuva andmetöötluse eesmärkide, aluste ja ulatuse kohta nii lastekaitsevõrgustiku osapooltele kui ka lastekaitsemenetlustega seotud inimestele (andmesubjektidele).

Kehtiva LasteKS § 17 g 1 p 3 kohustab KOV-i abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata hindama lapse abivajadust ja pakkuma lapse abistamiseks meetmeid. Kehtiva LasteKS § 28 kohaselt peab lastekaitsetöötaja enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist hindama lapse abivajadust ning selleks peab lastekaitsetöötaja andma hinnangu lapse füüsilisele, tervislikule, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile, samuti last kasvatava isiku vanemlikele oskustele. Vajaduse korral kaasatakse abivajaduse hindamisse asjaomane spetsialist. Selliseks laiapõhjaliseks lapse heaolu hindamiseks tuleb koguda ja analüüsida vajalikke andmeid lapse enda, lapsevanema ja muu last kasvatava isiku ning vajadusel teiste lapsega seotud isikute kohta, kes tema heaolu mõjutavad. Kuivõrd seaduse alusel tuleb muu hulgas hinnata ka lapse füüsilist, tervislikku, psühholoogilist ja emotsionaalset seisundit, on mõõdapääsmatu selleks koguda ja töödelda vajalikul määral eriliiki andmeid, sh terviseandmeid. See on hädavajalik, et hinnata lapse abivajadust ja planeerida temale sobiva abi osutamist. Lastekaitsetöö toimub haldusmenetluse korras ning HMS § 7 lg 5 alusel võib haldusorgan haldusmenetluses haldusakti andmise, toimingute tegemise või halduslepingu sõlmimise eesmärgil töödelda isikuandmeid menetletavas asjas vajalike asjaolude kohta, kui seadusega või selle alusel antud õigusaktidega ei ole ette nähtud teisiti.

Kehtiv LasteKS § 29 nõuab abi osutamisel võrgustikutöö rakendamist (järgides SHS §-s 9 toodud juhtumikorralduse põhimõtteid), mis eeldab andmete töötlemist ka võrgustikuliikmete vahel, kuid selle täpsem regulatsioon praegu puudub. Eelnõuga see lisatakse ja sätestatakse, et KOV ja teatud ülesannete täitmisel SKA võib lapse abivajaduse hindamiseks ja sobiva abi osutamiseks kaasata selle lapsega töötavaid isikuid ning teisi asjaomaseid spetsialiste ja asutusi. Eelviidatud eesmärkide täitmiseks on ka menetlusse kaasatud osapooltel õigus töödelda käesoleva paragrahvi lõigetes 2–5 nimetatud andmeid. See võimaldab lapsega töötavatel isikutel ja menetlusse kaasatud spetsialistidel ja asutustel edastada vajalikku teavet mitte üksnes KOV-ile ja SKA-le, vaid ka üksteisele kas võrgustiku ümarlaual või muus formaadis juhtumipõhist koostööd tehes. Jagatud teadmine lapse abivajaduse eri aspektide kohta võimaldab täpsemalt hinnata lapse abivajadust ja paremini planeerida sobivaid abimeetmeid.

Andmete töötlemise eesmärk on võimaldada abivajava lapse vajaduste igakülgset hindamist ja sellest lähtudes sobiva abi osutamist. Andmevahetuse eesmärk ei ole saavutatav ilma isikustatud andmete töötlemiseta. Eelnõu kohaselt võib lastekaitsetöös töödelda lapse, lapsevanema ja last kasvatava isiku, lapse perekonna ja leibkonna liikme isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid, mis on vajalikud lapse abivajaduse hindamiseks ja sobiva abi osutamiseks. Ilma eelnõus ette nähtud isikuandmete töötlemiseta ei ole võimalik lapse abivajadust hinnata ja abivajavale lapsele abi pakkuda.

Lapse abivajaduse hindamine toimub võimalusel alati koostöös lapse ja tema vanemate või muude last kasvatavate isikutega. LasteKS § 28 lõige 3 nõuab, et lapse abivajaduse hindamisse tuleb alati kaasata laps ja last kasvatav isik või lasteasutus, kus laps viibib. Kui koostöö perega toimib, hõlmab see ka andmete kogumist ja töötlemist – sel juhul saab lastekaitsetöötaja suure osa andmeid lapse ja

lapsevanema käest ning vajadus pöörduda andmete saamiseks võrgustiku liikmete poole väheneb või tehakse päringuid lapsevanema soovil või teadmisel. Samas tegelevad lastekaitsetöötajad sageli ka juhtumitega, kus lapse heaolu ohustab kas tegevuse või tegevusetusega lapsevanem või last kasvatav isik, kes ei pruugi ise lapse abivajadust näha ega nõustuda lastekaitsetöötaja sekkumisega pere ellu. Neil juhtudel ei saa lapse abistamine ja tema heaolu ja turvalisuse tagamine sõltuda lapsevanema koostöövalmidusest ja -võimest. Samuti võib mõnel juhul oht lapse heaolule olla niivõrd suur, et vajab kohest otsustamist, mistõttu lapsevanema kaasamine enne andmete kogumist ei ole ajaliselt võimalik. Kuivõrd abivajava või hädaohus oleva lapse abistamine tema õiguste ja heaolu tagamiseks on avaliku võimu ülesanne, võimaldab eelnõu andmeid töödelda sõltumata andmesubjektide nõusolekust. Hea lastekaitsetöö praktika nõuab aga lastekaitsetöötajalt igal juhul avatud ja usalduslikku koostööd lapse ja lapsevanemaga, mis hõlmab ka andmetöötluse küsimusi.

Andmed, mida lastekaitsetöö tegemisel võib vajalikus ja põhjendatud ulatuses töödelda, on kirjeldatud LasteKS § 34² lõigetes 2 - 4 (vt eelnõu § 1 punkt 14). Seal on välja toodud täpsemad andmekoosseisud iga eespool nimetatud andmesubjekti kohta (laps, lapsevanem/last kasvatava isik, lapse perekonna ja leibkonna liige). Kuigi loetelus on palju erinevat liiki andmeid, ei tähenda see, et neid kõiki igas lapsega seotud menetluses tingimata töödeldakse. Igas menetluses töödeldavate andmete hulk ja koosseis on erinev, sõltudes lapse olukorrast ja vajadustest. Lastekaitsetöötaja peab igal juhtumil hindama, milliste ja millises mahus andmete töötlemine (sh kogumine, dokumenteerimine, säilitamine, edastamine jne) on antud juhul vajalik lapse abivajaduse hindamiseks ning sobiva abi osutamiseks.

Lisaks KOV-idele täidab ka SKA seaduse kohaselt mitmeid ülesandeid abivajavate või hädaohus olevate laste abistamiseks ja KOV lastekaitsetöö toetamiseks, samuti KOV-i tegevuse kontrollimiseks (vt eelnõu § 1 p 14). Nende ülesannete täitmiseks vajab SKA õigust töödelda KOV-iga samas mahus andmeid. Nimetatud ülesandeid täidavad ja sellega seotud andmeid töötlevad SKA-s lastekaitsetöötajad või järelevalveametnikud. Seega ei muuda eelnõuga tehtavad muudatused põhimõtteliselt SKA ülesandeid ega õigusi, vaid täpsustavad SKA õigust nende ülesannete täitmiseks andmeid töödelda, sh nii KOV-i kogutud andmeid kui ka vajadusel ise kogutud andmeid.

KOV ja SKA võivad andmeid saada erinevate kanalite kaudu, sh suuliselt, telefoni või kirja teel. Mõned andmed jõuavad KOV-i ja SKA-sse automaatsete andmevahetuslahenduste kaudu (nt PPA teated abivajavatest lastest). KOV-ile ja SKA-le saabunud isikuandmete töötlemine abivajava lapsega seotud menetlustes toimub STAR-is, mida lastekaitsetöötajad kasutavad ka praegu peamise töövahendina. STAR on sotsiaalvaldkonna keskne andmekogu, mis on loodud sotsiaalteenuste ja -toetuste ning muu abi osutamise menetlemiseks ja dokumenteerimiseks, juhtumikorralduse põhimõttel tehtava sotsiaaltöö toimingute läbiviimiseks ja dokumenteerimiseks, lapsendamise ja eestkoste korraldamiseks ja dokumenteerimiseks ning sotsiaalhoolekandevalise teabe ja statistika kogumiseks (SHS § 141 lg 1). Vastavalt Vabariigi Valitsuse 18. septembri 2020. a määrusele nr 15 „Infosüsteemide turvameetmete süsteem“ on STAR-ile ISKE rakendamisujuhised kohalduv turvaklass K2T2S2 ning registri turbeaste on keskmine (M). STAR-i põhimääruses, mis on kehtestatud sotsiaalkaitseministri 27. detsembri 2017. a määrusega nr 72, on sätestatud registri pidamist ja andmete kaitset puudutav reeglistik. Register on piiratud ligipääsuga ja registriandmed on ette nähtud vaid ametialaseks kasutamiseks. Ligipääsu registrile annab asutuse STAR-i administraator ning STAR-i töökeskkonnas on võimalik ennast autentida ja autoriseerida ainult ID-kaardiga. Nii KOV kui SKA ametnikele kohaldub avaliku teenistuse seadus (ATS § 55) ja ametnik ei tohi ei teenistussuhte ajal ega ka pärast teenistussuhtest vabastamist avaldada talle teenistuse tõttu teatavaks saanud teiste inimeste perekonna- ja eraellu puutuvaid andmeid ega muud asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud teavet. STAR-i kantud andmed on ette nähtud ainult ametialaseks kasutamiseks registri eesmärgiga seotud ülesannete täitmisel.

Kokkuvõttes võib antud muudatuse andmekaitsealast mõju hinnata väikeseks. Kuigi eelnõuga ei tehta põhimõttelisi muudatusi senises andmete töötlemise korralduses ja põhimõtetes KOV-ides ja SKA-s, täpsustatakse töödeldavate andmete koosseisu ja andmete töötlemist võrgustiku osapoolte vahel. Sellega seoses võib mõnevõrra suurenda lastekaitsetöös töödeldavate andmete maht, samuti andmete töötlemise juhud võrgustiku osapoolte vahel. Eeldatavasti aitab see täpsemalt hinnata lapse abivajadust ja pakkuda sobivamat abi, mis on lapse huvidega kooskõlas. Andmete töötlemise mahu kasv KOV-is ja SKA-s ei suurenda andmetöötlemisega kaasnevaid riske, sest andmeid töödeldakse ka edaspidi STAR infosüsteemis üksnes volitatud isikute (ametnike) poolt. Ka võrgustikuliikmete vahelise andmevahetuse puhul on mõju pigem väike, sest paljud lastega töötavad spetsialistid (sh tervishoiu- ja õiguskaitsevaldkonnas) ja ATS § 55 alusel töötavad ametnikud ei tohi neile teatavaks saanud andmeid avaldada.

6.5.3. Andmetöötlus varajast sekkumist vajavate seisundite korral

Eelnõu § 1 punktis 11 esitatud LasteKS § 27² muutmisega antakse alus KOV-ile välja selgitada lapse ja pere abivajadus omal algatusel, kui lapsel on TIS-i kantud andmed varajast sekkumist vajava seisundi kohta. Luuakse alus andmete automaatseks edastuseks rahvastikuregistri järgse elukoha KOV-ile, et välja selgitada võimalik abivajadus ning pakkuda proaktiivselt tuge. Muudatusega võimaldatakse KOV-idele tervikvaade enda abivajavatest lastest, tuues pilti ka need pered, kelle kohta KOV-il on varem info puudunud.

Lapsevanemal või eestkostjal on võimalus nimetatud andmetöötlemisest loobuda pärast seda, kui KOV on perega ühendust saanud. Andmetöötlemisest loobumiseks piisab sellest, kui lapsevanem või eestkostja keeldub KOV pakutavast edasisest toest kui KOV on ühendust võtnud. Seega ei muutu olemasolev protsess oma andmete töötlemise ulatuse poolest, vaid sellega parandatakse laste ja perede võimalust abi saada.

Abivajavate laste isikuandmete töötlemine on toimunud siiani ja toimub ka varajast sekkumist vajavate seisundite abivajaduse hindamise puhul STAR-is, mille turvatase on keskmine. Register on piiratud ligipääsuga ja registriandmed on ette nähtud vaid ametialaseks kasutamiseks. Ligipääsu registriale annab asutuse STAR-i administraator ning STAR-i töökeskkonnas on võimalik ennast autentida ja autoriseerida ainult ID-kaardiga. Andmete töötlejaks on jätkuvalt vaid STAR-i volitatud töötleja, kelleks varajast sekkumist vajavate laste abivajaduse hindamisel on KOV. Register on piiratud ligipääsuga ja registriandmed on ette nähtud vaid ametialaseks kasutamiseks. KOV-i ametnikele kohaldub avaliku teenistuse seadus (ATS § 55) ja ametnik ei tohi nii teenistussuhte ajal kui ka pärast teenistussuhte vabastamist avaldada talle teenistuse tõttu teatavaks saanud teiste inimeste perekonna- ja eraellu puutuvaid andmeid ega muud asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud teavet.

Andmetöötlus toimub riiklike andmekogude vahel, mille turvaklass on keskmine.

Kokkuvõttes võib muudatuse andmekaitsealast mõju hinnata väikeseks, kuna andmetöötlemisele rakenduvad kõik senised tingimused (juurdepääsude haldus, andmekogu auditeerimine vastavalt turvaklassile jne), mistõttu on tagatud nii organisatoorsed kui tehnilised meetmed. Seega rakendatakse ka andmekaitse üldmääruse artikli 25 nõudeid (ehk lõimitud ja vaikimisi andmekaitse põhimõtete rakendamine) – vastavalt vajadusele on andmestik teatud juhul kas avaram või piiratum ning töötlustoimingud kontrollitud.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisega kaasnevad riigieelarvele kulud seoses perepõhise asendushooldusteenuse tugiteenuste rakendamisega, kulude suurus alates muudatuste jõustumisest 2026. aastal on 1,5 miljonit eurot aastas. Kaasnevad kulud on planeeritud riigi eelarvestrateegias 2024 – 2027 järgnevalt:

- 1) Sotsiaalkindlustusametile teenuste osutamise, teavitustegevuste ja tööjõuga seotud kuludeks kokku 5 569 500 eurot (2024.a 1 239 500 eurot, 2025.a 1 460 000 eurot, 2026.a 1 440 000 eurot, 2027. a 1 430 000 eurot);
- 2) Tervise ja Heaolu Infosüsteemide keskusele IKT lahenduste ülalpidamise kuludeks kokku 170 000 eurot (2025.a 40 000 eurot, 2026.a 60 000 eurot, 2027.a 70 000 eurot).

Tugiteenustega seotud STAR arenduskulud kogusummas hinnanguliselt 350 000 eurot kaetakse ESF vahenditest.

LasteKS-i muudatustega riigi ega KOV-de eelarvele otseseid lisakulusid ei kaasne. Samas on ESF vahenditest planeeritud sel ja järgnevatel aastatel teha kulusid, mis toetavad muudatuste praktilist rakendumist eelkõige abivajavate laste parema märkamise toetamiseks. Kulud on seotud lastega töötavatele spetsialistidele abistavate tööriistade (vormid, juhendid) väljatöötamisega, nende teadlikkust ja märkamise oskust suurendava e-koolituse väljatöötamisega ning muudatuste jõustumisele eelneva ja järgneva teavitustööga. Nendeks tegevusteks on 2024. aastal ette nähtud ESF vahendid ca 70 000 euro ulatuses (SKA eelarves), järgmiste aastate kulud selguvad edaspidi.

Varajast sekkumist vajavate laste andmevahetuse ja sündmusteenuse loomiseks kasutatakse RRF-i ja vajadusel ESF-i vahendeid. Hinnanguliselt on kulud järgnevad:

- 1) Andmevahetus TIS-i ja STAR-i vahel abivajaduse väljaselgitamiseks ja proaktiivse toe pakkumiseks – 150 000 + KM;
- 2) Andmevahetus seadusliku esindaja nõusoleku (ja sellest loobumise) edastamiseks STAR-i ja SKAIS-i vahel puude raskusastme tuvastamiseks ja SKA teenuste pakkumiseks – 150 000 + KM;
- 3) Lapsele (ja vanemale) vajalike teenuste haldus SKA iseteeninduses – 100 000 + KM;
- 4) STAR töölaud KOV-i ametnikule – 150 000 eurot + KM;
- 5) SKAIS töölaud SKA ametnikule – 100 000 eurot + KM.

Kokku on kogu varajast sekkumist vajavate laste arenduste eeldatav maksumus 730 000 eurot + KM (millest detailanalüüs – 80 000 eurot + KM ja arendus – 650 000 eurot + KM).

Seaduse rakendamisega kaasnevad riigile tulud seoses SHS-is sunniraha ülemmäära tõstmisega kehtivalt 2500 eurolt 9600 euroni. Tulude iga-aastast suurus on raske prognoosida, kuna sunniraha suurus määratakse igas menetluses kaalutusotsusena ja selle nõudmine on pigem erandlik meede isikule riikliku järelevalve käigus tehtud ettekirjutuse täitmata jätmise korral. Seni on sunniraha nõudmiseni jõudnud aastas 2-6 järelevalvemenetlust, kuid see sõltub osaliselt ka iga-aastasest järelevalvete arvust. Igal juhul on muudatusel positiivne mõju riigi tuludele.

8. Rakendusaktid

Eelnõu seadusena vastuvõtmisel tuleb uute volitusnormide lisandudes kehtestada järgmised sotsiaalkaitseministri määrused:

- 1) „Perepõhise asendushoolduse tugiteenuste loetelu, nõuded teenustele ja teenust vahetult osutavate isikute erialasele ettevalmistusele ning tugiteenuste maht ja maksumus“ (SHS § 140³ lg 3, § 140⁴ lg 2 ja § 140⁵ lg 2 alusel);
- 2) „Varajast sekkumist vajavate seisundite loetelu“ (PISTS § 2⁶ lg 2 alusel).

Volitusnormi asukoha muutumise tõttu tuleb muuta sotsiaalkaitseministri 3. veebruari 2016. a määrust nr 8 „Lastekaitsetöötajate täienduskoolituse tingimused ja kord“ (Lasteks § 15 lg 3¹ alusel).

Eelnõu seadusena vastuvõtmisel on vaja muuta sisulise täiendamise vajaduse tõttu ka järgmisi määruseid:

- 1) sotsiaalkaitseministri 27. detsembri 2017. a määrus nr 72 „Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimäärus“;
- 2) sotsiaalkaitseministri 5. märtsi 2019. a määrus nr 12 „Sotsiaalkaitse infosüsteemi põhimäärus“ (kavand töötatakse välja määruse muutmise käigus);
- 3) Vabariigi Valitsuse 1. detsembri 2016. a määrus nr 138 „Tervise infosüsteemi põhimäärus“ (kavand töötatakse välja määruse muutmise käigus).

Rakendusaktide kavandid on esitatud seletuskirja lisas.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras, kuna enamiku selles ette nähtud muudatuste rakendamiseks ei ole vaja pikemat ettevalmistusaega.

Seaduse § 1 punkt 10 jõustub 2025. aasta 1. jaanuaril. Lastega töötavate spetsialistide teatamiskohustusega seotud muudatused vajavad pikemat üleminekuaega, sest muudatuse edukaks rakendamiseks on vajalik välja töötada ja kättesaadavaks teha abivahendid (vormid ja juhendid), mille valmimine jääb eelduslikult 2024. aasta teise poole. Samuti valmib hiljemalt 2024. a lõpuks spetsialistidele mõeldud e-koolitus, mis annab teadmisi ja oskusi abivajavate laste märkamiseks ja sellele reageerimiseks. Samuti tuleb muudatuse kohta teha sihitatud teavitustööd pärast eelnõu seadusena vastuvõtmist Riigikogus, milleks on samuti vajalik ajavaru.

Seaduse § 4 punktid 1–3 ja 7 jõustuvad 2026. aasta 1. jaanuaril, sest nende rakendamine on seotud plaanipäraste STAR-i arendustega. Kuni muudatuste jõustumiseni pakutakse tugiteenuseid hanke alusel. SKA-1 on kuni 2025. aasta lõpuni sõlmitud perepõhise asendushoolduse tugiteenuste osutamise lepingud nelja teenuseosutajaga.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Kultuuriministeeriumile, Siseministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule.

Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks Sotsiaalkindlustusametile, Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskusele, Politsei- ja Piirivalveametile, Andmekaitse Inspeksioonile, Õiguskantslerile, Lastekaitse Liidule, Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioonile, Eesti Puuetega Inimeste Kojale, Eesti Perearstide Seltsile, Eesti Psühhiaatrite Seltsile, Eesti Lastearstide Seltsile, Eesti Õdede Liidule, Eesti Perinatoloogia Seltsile, Eesti Ämmaemandate Ühingule, Eesti Naistearstide Seltsile, Eesti Pereõdede Ühingule, Eesti Logopeedide Ühingule, Eesti Sotsiaalpedagoogide Ühendusele,

Eesti Haridustöötajate Liidule, Eesti Lasteaednike Liidule, Eripedagoogide Liidule, Eesti Koolipsühholoogide Ühingule, Eesti Noorsootöötajate Kogule, Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendusele, Eesti Huvikoolide Liidule, Eesti Õpilasesinduste Liidule, Eesti Noorteühenduste Liidule, Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA-le, Spordikoolituse ja -Teabe SA-le, SA-le Tallinna Koolitervishoid, Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastekliinikule ja Tallinna Lastehaiglale.

Lisaks saadetakse eelnõu arvamuse avaldamiseks seni projektipõhiselt perepõhise asendushoolduse tugiteenuseid osutavatele organisatsioonidele: Tallinna Lastekodu, MTÜ Oma Pere, SOS Lasteküla Eesti Ühing, MTÜ Igale Lapsele Pere ja Teadlik Lapsevanem MTÜ. Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks ka Eesti Laste ja Noorte Hoolekandeesutuste Ühendusele ja Eesti Sotsiaalasutuste Juhtide Nõukojale.

Algatab Vabariigi Valitsus „...“ „.....“ 2024. a.